

זכר רוק

עלוי

רשומות לתולדות אישים וקהלות, אגרות ומסמכים
בהוצאת מכון 'זכרון' להנצחת יהדות הונגריה
בית 'חוג חתם סופר' שיכון ה'

רח' בית יוסף 11 בני ברק - דוא"ל: 3446@okmail.co.il

עלה 40

בס"ד. כ' חשוון תשע"ח

בגליון:

ב אגרת מרבה של סעמניץ

מרבי יהודה ליב לעפלער אודות הרבנות בווייסענבורג ובסוגיא דדבר
שלא בא לעולם

ו בנו של הרב מאדא - רבי בן ציון וועבער

לתולדותיו ולתולדות חתנו רבי אברהם אהרן זוננפלד וצאצאיו משפחות
הויזמן, שיינברגר, בלוי, פאדווא - מהרב ברוך פריינד

ל הדיין מגוטא

לתולדות רבי מרדכי ארי' אונסדארפער, בית אבותיו וצאצאיהם. אגרת
ממנו אל מהר"י שטייף - מהרב שמואל צבי שפיטצער

מא רבי משה נתן שיק

לתולדות יו"ר ועד הרבנים בהונגריה וראב"ד מיסקאלץ לאחר שנת
החורבן - מהרב חיים אריה רייניץ

מט הרב מאורמין

לתולדות רבי משה בנימין זאב ליכטנשטרן וצאצאיו

נט לפני תשעים שנה (14)

לקט ידיעות מהעתונות בשנת תרפ"ו - מהרב שלמה יהודה הכהן שפיצר

סה עוללות

מכתב מהקדויר"ט אודות יוזמת הישא ברכה' לאחדות בהונגריה - הרב
ש. וייס / צאצאי רבי אהרן טויבער אב"ד באטורקעס - הרב י.א. פישער /
רבי אשר אנשיל יונגרייז אב"ד זילאה וקהלתו - הרב א. יונגרייז / זיווגיו
של רבי שמשון ווערטהיימער, השלמות לתולדות משפחת פעלנער - הרב
י.נ. שטראה / רבי יוסף יעקב לעבאוויטש מסטרימטערא-צפת - הב' ע.ב.
וידר / מ' פעסל פרנקל לבית ביכלר מדינדיש - הרב ש. מרוזוב, ש. יוסט /
רבי קאפיל מעזעי - הרב ש.ב.י סיימון

אגרת מרבי יהודה ליב לעפלער אב"ד סעמניץ אודות הרבנות בווייסענבורג ובסוגיא דדבר שלא בא לעולם

רבי יהודה ליב לעפלער - רבו של הגר"ח זוננפלד גאב"ד ירושלים - שימש כרבה של זשאמבאק ולאחר מכן בסעמניץ עד להסתלקותו ביום כ' כסלו תרמ"ז. כבר הזכרנו אותו ב'עלי זכרון' 35 עמ' יב (עם תמונתו), אצל תולדות אחיו רבי יוסף לעפלער אב"ד ווערעשוואר ולאחר מכן בבאטורקעז. בני רבי משה לפלר אב"ד גראן.

לפנינו מכתבו מתחלת שנת תר"ד אל רבי יצחק שטרנפלד רבה של מאאר (עליו ב'אישים בתשובות חת"ס' עמ' רט בערכו. יש להוסיף שנמנה בין תלמידי רבי מרדכי בנעט אב"ד נ"ש והמדינה). בתחלת המכתב פונה רבי ליב אליו אודות הרבנות בשטוהלווייסענבורג (סעקעשפעהערוואר) שהתפנתה לאחר שהרב הקודם עבר לכהן בסעגעידין. ומאחר ש'על פי' רבי יצחק הוא נבחר בווייסענבורג ו'על פיו נסע משם', לכן מבקשו שיפעיל את השפעתו שהקהלה תבחר באחיו רבי יוסף לעפלער.

בסופו של דבר לא הגיע רבי יוסף לעפלער לשטוהלווייסענבורג, ובשנה זו נבחר שם ד"ר מאיר ציפסער לרב במקום. החרדים לא שבעו נחת ממנו - בלשון המעטה - ובשנת תרט"ז עבר לרבנות רעכניץ בה כיהן עד לפטירתו ביום ו' טבת תר"ל. ואילו רבי יוסף לעפלער נתמנה עוד בשנה זו לרבנות קהלת ווערעשוואר, והגיע לשם לקראת חג השבועות תר"ד. ראה על כך ב'עלי זכרון' שם.

הרב שעזב את הרבנות בווייסענבורג ונתמנה לרב בסעגעידין, המוזכר במכתב, הוא חננאל (דניאל בלועזית) פיליץ, ששימש ברבנות ווייסענבורג תקופה קצרה משנת תר"ב. בסעגעידין שלשם עבר כאמור, היתה התנגדות אליו, ובעתון 'אורייענט' מחודש אפריל 846 (תר"ו) עמ' 128 נמסר, שהיות וחלק מראשי הקהל לא מסכימים למינויו, הוחלט שהוא חייב לעבור מבחן אצל רבני הונגריה. לבסוף נאלץ לעזוב את הרבנות בשנת תר"ז - וכפי שכותבים רושמי הקורות - עקב נטיותיו הרפורמיות, וניהל משק בבויאק (Bujak) ולאחר מכן בקישוועלענצע (Kisvelence) הסמוכה לבודאפעסט. נפטר ב' חשוון תרנ"ו ונקבר בבית החיים 'שאלגאטאריאן' שבבודאפעסט.

את המכתב קבלנו מהרב שמואל בנימין הלוי לעפלער, תשו"ח לו ולהרב צבי יונתן מארטאן. נערך לדפוס ע"י הרב שלמה וייס.

ב"ה, פה שאמבעק יום ד' י"ג כסליו שנתרדלפ"ק

שלמא רבא, לגברא רבא, ה"ה אהובי ידידי היקר מפז ומפנינים הרב הגאון האמתי המפורסם לשבח ולתהלה, שמו עולה הפלא ופלא, ערוגת בבושם בקי בש"ס ופוסקים כקש"ת מר"ה איצק שט"פ נ"י אב"ד דק"ק מאאר יע"א.

מאז אשר נתקשרנו בעבותות אהבה והתעלסנו באהבים, בזכרי את מעכת"ה נ"י בטח בו לבי אשר יאמר עליו כי הוא זה דודי וזה רעי להיות מעושי רצוני ומה שאלתי לעת הצורך ויתן לי ומה בקשתי ויעשה לי, ומלאני לבי לבוא באג"ש [=באגרת שלומים] לגשת אל מול פני הכ"ת נ"י בבקשה עבור אחי הרב החרוץ

המופלג מו"ה יוסף הצדיק ונשגב נ"י, אחרי ששמעתי כי הוא אשר ישב שם בשבת תחכמוני בעיר ווייסענבורג חלף מקומו, והלך לו ותקע אהלו בעיר סעגעדין, וכפי הנשמע, על פי מעכת"ה נ"י חנה שם בווייסענבורג ועל פיו נסע משם ובא אל מחוז חפצו, ולא אפון כי גם מעכת"ה נ"י יהי' שגיא כח בכח גברא רבא להושיב אחר תחתיו ואחלה נא באמירת פיו קדוש יהי' אחי הצדיק נ"י רב ומורה בעיר ווייסענבורג. ידעתי גם ידעתי כי נפש מעכת"ה נ"י קשורה בנפש אחי נ"י מאז ומקדם, ומה טוב ומה נעים שבת אחים יחדיו. ואקוה שאל יתשלל הכ"ת נ"י להיטיב

החן והחסד והרחמים והחסד והרחמים והחסד והרחמים

אלו דברים נכתבו על ידי יוסף הצדיק ונשגב נ"י, אחרי ששמעתי כי הוא אשר ישב שם בשבת תחכמוני בעיר ווייסענבורג חלף מקומו, והלך לו ותקע אהלו בעיר סעגעדין, וכפי הנשמע, על פי מעכת"ה נ"י חנה שם בווייסענבורג ועל פיו נסע משם ובא אל מחוז חפצו, ולא אפון כי גם מעכת"ה נ"י יהי' שגיא כח בכח גברא רבא להושיב אחר תחתיו ואחלה נא באמירת פיו קדוש יהי' אחי הצדיק נ"י רב ומורה בעיר ווייסענבורג. ידעתי גם ידעתי כי נפש מעכת"ה נ"י קשורה בנפש אחי נ"י מאז ומקדם, ומה טוב ומה נעים שבת אחים יחדיו. ואקוה שאל יתשלל הכ"ת נ"י להיטיב

עם אחי נ"י בכל מילי מיטב במילין דרבנן לספר בשבחו באזני אנשי ור"ב, ודבריו דברי אמת היוצאין מן הלב ינסו ללבם. ישיבני נא פר"מ עב"ד [=על בי דואר] המוקדם תשובה נכונה היש תקוה? וכדת מה עלי לעשות שיוגמר הדבר במהרה ברצות ד' - ומשכורות תהי שלמה.

ואסיים בקצת ח"ת, ב"מ ריש פרק המפקיד [לג ע"ב] מתקיף לה רמי בר חמא והא אין אין מקנה דבר שלא בא לעולם כו', אמר רבא נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלמני הרי פרתי קנויה לך מעכשיו כו', איכא דאמרי אמר רבא נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלמני הרי פרתי קנויה לך סמוך

לגניבתה, מאי בינייהו, א"ב קושי' דר' זירא, א"נ דקיימא באגם, עכ"ל הגמרא.

וקשה לי על פי דברי הריטב"א בקידושין דף ט' ע"ב על מימרא דרב גידל אמר רב כמה אתה נותן לבנך כך וכך ולבתך כך וכך ועמדו וקדשו קנו והם הם הדברים הנקנים באמירה, וז"ל שם, וסברא דרבוותא ז"ל דדברים אלו הנקנים באמירה אינם נדונים כמתנה בקנין לחוד אלא כחיוב בקנין דמהני אפי' לפוסק דבר שאינו בעולם ושאינו ברשותו, וכי איכא נמי קנין חשבינן לי' כקנין בחיוב בההיא הנאה, עכ"ל. ר"ל דע"י הנאה דמטיא לי' מחבר' הוה כאילו התחייב עצמו ליתן בתורת חוב, והמחייב עצמו בדבר שלא בא לעולם חייב, וכן הוא בטור ובש"ע ח"מ סי' ס', המחייב עצמו בדבר שלא בא לעולם או שאינו מצוי אצלו חייב, אע"ג דאין אדם מקנה דבר שלב"ע. ולפ"ז גם כאן גבי קנין הכפל נימא דכיון דמטי הנאה להמפקיד

מהשומר, כמו שפי' (תוס') [רש"י] בד"ה נעשה כאומר לו, דקים להו לרבנן דניחא להו לבעלים שיהא בטוח בקרן על מנת שיהא ספק כפל העתיד לבוא של שומר, א"כ הוה לדברי הריטב"א קנין חיוב בההיא הנאה, ולמה לן לאוקמי דנעשה כאילו אמר פרתי קנוי' לך וקני הכפל אגב הפרה, וזה קושי' דא"כ הוה דשבל"ע הא קנין בחיוב מהני אפי' לדשבל"ע ויוכל להקנות לו כפל לבד בלא אגב פרה אעפ"י דהוה דשבל"ע. ויש לדחוק ולומר דהנאות אינן דומות, אולי דווקא התם קים להו לרבנן דבההיא הנאה דמתחתני אהדדי גמרו ומקני, משא"כ גבי קנין הכפל לא אמרינן בההיא הנאה שיהא בטוח הקרן דגמר ומשעבד נפשי' בתורת חוב.

אח"ז חפשתי ומצאתי און לי בשיטה מקובצת כאן ריש המפקיד דכתב שם לפי המובן משקלי' וטרי' לדעתו, וז"ל, דהכא חשבינן כאילו הקנה לו הכפל מתחלה בקנין סודר, או אגב קרקע ואפי' בלא קנין גמיר ומקני לי, כדאמר בסוף הפועלים אפי' תימא לא קנו מידו בההיא הנאה דקא מהימן לי' גמר ומשעביד נפשי', עכ"ל. ונראה לי דתוכן כוונתו בקיצור דבריו וכדפרישית דהוה כמקני לי' בתורת חיוב, דאל"כ מה מהני גמר ומשעבד נפשי', דעדיין קשה הא הוה דבר שלבל"ע, ולדשבל"ע לא מהני אפי' נתן משכון, ושיעבוד גרע ממשכון כמו שמבואר בטור ח"מ ס' ס'. אלא וודאי דכוונתו מה שאמר גמר ומשעבד נפשי', דהיינו דהוה כמו שהקנה לו שחייב לו הכפל בתורת חוב, כן נ"ל כוונת תוכן דברי קדשו.

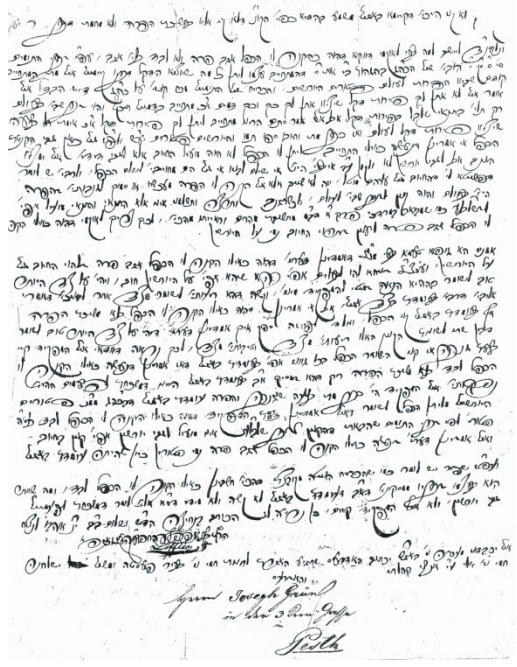
וכתב עוד הש"מ בסיום דבריו, דלא יתכן טעם זה במסקנא דאמרי' דלרבא דאמר דנעשה כאומר סמוך לגנבתה קנויה לך לא קני היכא דקיימא באגם משמע בהדיא כפי' הקוני' דלא קני אלא במשיכת הפרה ולא מחמת דבר אחר, עכ"ל.

ונלענ"ד ליישב למה בעי לאוקמי דווקא דהוה כהקנה לו הכפל אגב פרה ולא לבד בלא אגב, עפ"י דברי התומים סי' ס' ס"ק י' הובא שם הכה"ג בהגהות ב"י אות ס', דהמתחייב עצמו ליתן כל מה שיוציא הדקל דבריו קיימים אם מת המתחייב קודם שבאו הפירות לעולם פטורים היורשים. והכריח שם התומים מכח קושי' על כה"ג דיש הבדל אם אומר אם לא אתן לך פירות דקל שיצאו אתן לך כך וכך דמים, א"כ מתחייב בדמים תיכף והוי דבר שבא בעולם רק תלי' בתנאי שלב"ל בפירות דקל, אבל אם אמר סתם הריני מתחייב ליתן לך פירות דקל, א"כ אימת חל בשעה שיצאו פירות דקל לעולם, ואז כבר מת וחיובו ספו תמו והיורשים פטורים, יע"ש.

ולפ"ז גם כאן גבי הקנאת הכפל אי אמרינן דנעשה כאילו התחייב ליתן לו הכפל לא הוה מועיל החיוב אלא לגבי דידי' אם ימצא הגנב, אבל לגבי יורשין לא, ולקמן ע"ב איבעי' היא אי שילם לבניו אי גם הם מחוייבי' לשלם הכפל, ולרבא יש לומר דפשיטא לי' דהחיוב גם עליהם מוטל, וזה לא שייך אלא אם הקנה לו הפרה מעכשיו או סמוך לגניבתה דהפרה היא בעולם והוה קנין לדבר שבא לעולם, ולכשתגנב ותרצה ותשלמני אינו אלא התנאי והתנאי מועיל אפי' לדשבל"ע, כמו שמבואר

במרדכי פרק א' דב"מ מתשובת מהר"ם וראייתו מהכא, לכך צריך לאוקמי דהוה כאילו הקנה לו הכפל אגב פרה לענין דתהוי החיוב נמי על היורשין.

אמנם הא גופא טעמא בעי מנ"ל דאמדינן דעת' דהוה כאילו הקנה לו הכפל אגב פרה דלהוי החיוב גם על היורשין, ועכצ"ל דניחא להו לבעלים אפי' בהא שיהא אפי' על היורשין חוב, ויהי' על צד היותר טוב לשומר בההיא הנאה דמטי להמפקיד מיני', וקשה דהא ריעותא לשומר מצד אחר לאיכא דאמרי אליבא דרבא בעומדת בצד אגם, אבל אי אמרינן דהוה כאילו הקנה לו הכפל בלא משיכת הפרה אף בעומדת באגם קני הכפל, ונולד לפי זה ספק איך אמדינן דעת' דיהי' על צד היותר טוב לשומר דבין שתי לשונות הקנין האלו ריעותא מצד וטיבותא מצד.

לכך נראה דוודאי אם המפקיד קיים בשעת גנבה אז קני השומר הכפל בכל גווני אפי' בעומדת באגם, דאז אמרינן דנעשה כאילו הקנה לו הכפל לבד בלא משיכת הפרה, רק דהא דמסיק א"ב בעומדת באגם, היינו דמשכחת לפעמים ההיא נפקותא אם המפקיד הי' כבר מת בשעה שנגנבה והפרה עומדת באגם, דבכה"ג ממ"נ פטורים היורשים מליתן הכפל לשומר, דאם אמדינן דעת המפקיד דהוה כאילו הקנה לו הכפל לבד בלא"ה פטור לפי דברי התומים שהבאתי, דהקנין לדבר שלבל"ע אינו מועיל לגבי יורשין אפי' קנין בחיוב, ואם אמדינן דעת' דנעשה כאילו הקנה לו הכפל אגב פרה נמי פטורין כיון שהיתה עומדת באגם.

ועפ"ז שפיר יש לומר כמו שהכריח השיטה מקובצת דהכא חשבינן כאילו הקנה לו הכפל לבד, ומה שסתר הוא בעצמו דבריו דמסקנא דא"ב דעומדת באגם לא קשה ולא מידי, דז"א אלא לומר דמשכחת לפעמים גבי יורשין, ולא אם המפקיד קיים, כן נראה לי.

הכותב בנחיצה הד"ש ושלום ב"ב י"נ אוהבו לנצח

הק' ליב לאפפלער החפ"ק הנ"ל ואגפי'

אם יכבדני מעכת"ה נ"י באג"ש, יכתוב האדרעס שתיגע האגרת לחנות חמי נ"י בעיר פעסטא, ומשם ישלחנה חמי נ"י אלי ע"י אנשי קהלתי. והאדרעס: Joseph Grun ... Pesth

הרב ברוך פריינד

ירושלים

בנו של הרב מאדא - רבי בן ציון וועבער לתולדותיו ולתולדות חתנו רבי אברהם אהרן זוננפלד וצאצאיו

לפנינו המשך למאמרים על צאצאי הגאון רבי מרדכי אליעזר וועבער אב"ד אדא שהופיעו בעלי זכרון מס' 24, 25, 26, 29, 34. את מאמרנו זה נקדיש לתולדות בנו השני של הרב מאדא רבי בן ציון וועבער וצאצאיו.

רבי בן ציון נולד בעיר אדא בשנת תרכ"א ונקרא שמו בן ציון מרוב חיבתו ואהבתו של הרב מאדא לאר"י. כשהגיע עת דודים בשנת תרל"ד בהיותו כבן שלושה עשר שנה, שידך אותו ה"דברי חיים" מצאנז זי"ע לנכדת גיסו מרת יוכבד שהתייממה מאביה הרה"צ רבי דוב בעריש אב"ד צ'עשינוב, בן גיסו של הד"ח הגאון רבי יהושע העשיל פרנקל תאומים אב"ד קאמארנא בנו של הברוך טעם, שהיה מגדולי יחסני דורו, דור שישי לבעל קקיון דיונה ודור עשירי למהר"מ פאדווא. זוג' של רבי דוב

רבי בן ציון וועבער

בעריש הרבנית באשע טויבע היתה בתו של הגאון ר' יונה פרנקל תאומים מירוסלב בנו של הגאון ר' אהרן אריה יהודא לייביש מזאוויכווסט אחיו של הברוך טעם. ר' יונה היה חתן הגאון ר' צבי הירש הורביץ אב"ד וישניצה, בן הגאון רבי יעקב הורביץ מקטלבורג, חתן הרה"ק ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע. שמחת התנאים היה בבית דוד הכלה מרן ה"דברי חיים" זי"ע. והוא כתב את התנאים, ובתוך התנאים כתב מבלי לשאול איש, שהחתונה תתקיים בעז"ה בירושלים עיה"ק, וכן היה ששניהם עלו לחוד

לירושלים בשנת תרל"ה, והחתונה התקיימה כאן מיד עם הגיעם.

רבי בן ציון היה מופלג בתורה ובחסידות ירא ומבקש ה' מנעוריו, ובהיותו דר בעיר העתיקה ותפילתם של עדת חסידי קארלין בהתלהבות ובקול רם מצאה חן בעיניו, הסתפח לעדת חסידי קארלין. בשנת תרמ"ד נסע אל הרה"ק ר' ישראל מסטאלין זי"ע, וכן ביקר אצל הרבה צדיקים מפורסמים וביניהם כ"ק האדמו"ר מדזיקוב זי"ע. הזכרונות מביקור זה בדזיקוב נכתבו ע"י בנו רבי שמואל אהרן, וכך סיפר: כשהגיע לעיר מיד שם פעמיו לבית הרה"ק מדזיקוב זי"ע, והרבי שטח בפניו קושיה בלשון המשנה בפרקי אבות, "כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל, ואם אתה עושה כן, אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא", לכאורה נראות התיבות 'ואם אתה עושה כן' מיותר, שהרי כבר פורטו דרכי האכילה השתייה והשינה. והרבי

מיישב הדברים בנותן טעם, "פת במלח" גם אם לא יהיה לך רק פת במלח, לא תחוש שיש לך מחסור אלא "תאכל" ותרגיש כאילו אכלת סעודת מלכים, ובהמשך "ועל הארץ" אם לא תשיג מטה למנוחתך "תישן" ותהיה לך ערבה שנתך כאילו ישנת על המטה, "ואם אתה עושה כן" והגעת למידת השתוות כזאת, "אשריך וטוב לך". בצאתו מהרבי עדיין לא הבין רבי בן ציון למה כיוון הרבי, יצא למצוא אכסניה הראויה ולא מצא, בלית ברירה נאלץ להסתפק בשיירי סעודה, והנה חש הוא שסעד כסעודת שלמה בשעתו, המשיך בחיפוש אחר מקום לינה כראוי אך גם זה אינו בנמצא, ע"כ בלית ברירה נכנס לעזרת בית המדרש נשכב על ספסל, והנה רק נח מיד ישן שנת ישרים, ומאז על אף היותו בטבעו אסטניס ולא הורגל בזה, שבע גם מפת במלח ומים במשורה ומצא מנוח לעצמו גם על הארץ.

בחג הפסח שבת אצל הרה"ק ר' לייב איגר מלובלין זי"ע והיה מוזמן להיות אצלו בליל הסדר, ותמיד סיפר: שמנהגו של הרה"ק רבי לייב להתחיל את הסדר מאוחר מרוב הכנותיו, ועד שנכנס הרה"ק לאולם עריכת הסדר היה שם חושך, ואח"כ נכנס הרבי והגבאי כשביד הגבאי מנורה של כסף שהיה בו הרבה נרות, ורבי בן ציון לא יכול היה להחליט מי מאיר יותר, המנורה או פניו המאירים של הרבי שהיו זורחים ומזהירים.

רבי בן ציון נפטר במיטב שנותיו ביום י"א תשרי תרע"ח כשהוא בן נ"ז שנה.

זוג' מרת יוכבד נולדה בשנת תרכ"א, בקטנותה היתה מתאכסנת לעיתים קרובות בבית דודה מרן הד"ח, מנהגו של הד"ח בכל ליל שבת אחר התפילה ישב בעיניים עצומות וכל בניו ובנותיו נכדיו ונכדותיו היו עוברים לפניו, והיה שם ידיו הקדושות עליהם ובירכם, כאשר לא ראה מי שעובר לפניו, ומרת יוכבד ג"כ עברה לפניו ובירכה מבלי להשים ידיו עליה, ואמר מתוך עיניים עצומות הלא זו היא נכדתו של גיסי רבי יהושע העשיל, והיה לפלא על הרגשה זו. לאחר נישואיה חלתה מאד והיתה במצב של סכנת חיים, בעלה וחמיה מיהרו להרה"ק המהר"ל דיסקין זי"ע להזכירה לרפואה וישועה, כאשר שמע על מצבה אמר להוסיף לה את השם "חסא" בהזכירו את מאמר הגמרא [פסחים לט].

טעם אכילת חסא למרור, מאי חסא? דחס רחמנא עילוון ופרקיננון, כלומר שה' יחוס עליה וירפאה, ואכן כאשר שבו לביתם כבר חל שיפור גדול בבריאותה ונתוספו לה שנות חיים רבים. היתה ידועה בירושלים כאשת חיל מלאה בחכמה ויראת שמים

ובקיאה גדולה במדרשי ואגדות חז"ל, וכל רואיה ראו עליה שהיא בת קדושים. מחותנה הרה"צ ר' יוסף חיים זוננפלד זצ"ל התבטא עליה שהיא היחסנית הגדולה ביותר בירושלים של אז. נפטרה ביום ח' מנ"א תרצ"ג. היא ובעלה נטמנו בהר הזיתים.

צאצאיהם: א. מרת חיה רבקה להלן. ב. הרב שמואל אהרן. ג. הרב ירמיהו. ד. מרת אלטע הדסה בעלה ר' לייבל הויזמן [עליהם בעז"ה במאמר הבא]. ה. הילד פנחס דוב בעריש, נפטר בילדותו. ו. הילד חיים ברוך, נפטר בילדותו.

א. מרת חיה רבקה זוננפלד.

נולדה ביום י"ז תמוז תרל"ז, ונישאה ביום ו' לחודש כסלו תרנ"ה להגאון ר' אברהם אהרן זוננפלד בנו הגדול של מרן רבי יוסף חיים זוננפלד זי"ע, שנולד בירושלים ביום ו' לחודש כסלו תרל"ח, וכבר מילדותו ניכרו בו כשרונותיו הגאונים. לאחר נישואיו למד בישיבת תורת חיים ובישיבת אור חדש שאביו עמד בראשה. היה איש האשכולות תלמיד חכם עצום ובעל עט סופר מהיר, כבר בהיותו בן 19 שנה ערך את

הירחון "אור תורה", מאסף תורני בו השתתפו גדולי ירושלים ואף רבנים מחו"ל. אביו הגר"ח התבטא על הירחון "חוברת הקודש", ובו רואים רב גובריה בתורה כאחד הגדולים. הירחון יצא לאור עד שנת תרס"ג. פעל רבות למען הישוב בירושלים בשליחות אביו, ייסד את חברת תומכי תורה לתמוך בתלמידי חכמים אשר השעה דחוקה להם, כן נמנה בין מייסדי "בית יתומים בלומנטל", וחברת "קהילת יעקב" לבנין בתים עבור אנשי ירושלים. הקים את חברת "חדוות ישראל" להוצאת ספרים תורניים, ערך וסידר את שו"ת מהרי"ל דיסקין. כן ייסד וניהל בית תבשיל לעניים.

רבי אברהם אהרן זוננפלד

בסוף ימיו חלה ונסע לוינה ולקהיר להתרפאות, אך לא עלתה לו ארוכה, ובשכבו חולה סמוך לפטירתו בקהיר שלח מכתב, ובו מתעניין ומדריך בענייני בית התבשיל. חזר לירושלים, ובלילה לפני פטירתו בבית החולים שערי צדק היה במצב של כמעט גסיסה, וכבר הגיעו אנשי החברה קדישא, אמר להם שעדיין לא הגיע זמנו ושלחם. למחרת בבוקר הלכו בנותיו להתפלל עליו בכותל המערבי, ובחזירתן נפרד מכל אחת לחוד ובירכנו, ביקש שיוציאו אותו למרפסת כי רוצה לראות עוד פעם את העולם, ואמר "מלכותך מלכות כל העולמים וממשלתך בכל דוד ודור", וקרא קריאת שמע ועצם את עיניו. נפטר בדמי ימיו ביום הולדתו ו' כסלו תרע"ב בהיותו בן 34 ונטמן בהר הזיתים.

אביו הגר"ח בהספידו עליו אמר: הקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים, בששה לחודש כסלו נולדת, בששה לחודש כסלו נשאת אשה, ובששה לחודש כסלו הלכת לבית עולמך, 'טוב' שנה היית בחור ו'טוב' שנה אברך, על מצבתו שנוסח ע"י אביו נחרט בין השאר: "...יר"ש במצוותיו חפץ מאד, יגע ועמל בהרבה דברים שבקדושה, המסובל ביסורים..." השאיר את אלמנתו מרת חיה רבקה עם ארבע בנות יתומות אשר גידלה והשיאה אותן לבדה לבחורים חשובים מפארי הישוב הישן. נשאהר באלמנותה חמשים ואחת שנה, הייתה מפורסמת בצדקותה ובצניעותה ובמעשיה הטובים. נפטרה ביום י"ג ניסן תשכ"ד ונטמנה בהר המנוחות.

צאצאיהם:

א. מרת אסתר טלצא הויזמן

נולדה בשנת תרנ"ו, ונישאה להרב **משה מנחם מנדל הויזמן** ב"ר שמעון מחברון ב"ר לייב [ממעריצי הרה"ק מצאנז ז"ע, שעלו מהונגריה בערך בשנת תרכ"ה והתיישבו בחברון. תחילה התפללו בבית המדרש חב"ד, ואח"כ פתחו בית מדרש לקהל יוצאי הונגריה. ר' שמעון היה מבעלי הבתים החשובים ומראשי עסקני הקהילה

רבי מנדל הויזמן

האשכנזית בעיר, נכנס יחד עם מחותנו לעתיד הרב מאדא זצ"ל, בתוך מערת המכפלה כנזכר ב'עלי זכרון' 24 עמוד י'. ר' מנדל היה עסקן נמרץ למען הכלל והפרט ובעל חסד מופלג, היטיב לכל יהודי בעת דחקו שימחו ועודדו מתוך אהבת נפש עילאית ושמחה של מצוה, מתוך צניעות והשקט בלא רעש והמולה, חיפש ויגע לעשות חסד עם יהודי והכל בהסתר וענווה מעין כל. אהוב מאד על הבריות כאשר תמיד צהלתו ושמחתו בפניו, וקבע עתים לתורה בכל עת. לפרנסתו הקים מפעל לעשיית קרח בגבעת שאול בירושלים. נפטר ביום כ"ד אייר תש"ל.

זוג' מרת אסתר טלצא בכתה מאוד בפטירת אביה בדמי ימיו, שאלה זקנה הגר"ח על בכיה זו, וענתה לו: הרי אני צעירה ועוד שלש אחיות צעירות ממני בבית ואיך אתנחם? ענה לה זקנה: "גם אני התייתמתי כאשר הייתי בגיל 5, נער הייתי וגם זקנתי והרי אני כבן שמונים שנה ומה לך לדאוג", ואכן זכתה לאריכות ימים מעל 87 שנה. נפטרה ביום י"ד חשוון תשמ"ד. היא ובעלה נטמנו בהר הזיתים.

צאצאיהם:

1. הילד **אברהם אהרן** נפטר זמן קצר לאחר לידתו.

2. מרת **טויבא יונה** נולדה בשנת תרע"ז, ונישאה להגאון רבי **בנימין זאב הלוי פראג** (ב"ר שמעון ב"ר אברהם אהרן ב"ר בנימין זאב חתן רבי שמעון דייטש מבחירי תלמידי החת"ס ז"ע, שעלה לירושלים בשנת תר"ב, וממייסרי "כולל שומרי החומות". רבי

אברהם אהרן היה חתן הגאון ר' משה נחום ולנשטיין זצ"ל מייסד בד"ץ העדה החרדית והראב"ד). רבי בנימין זאב נולד בשנת תרע"ו. עוד בהיותו נער נודע בכשרונותיו הברוכים, וכבר אז קראו מרן הגרי"ח: "העילוי הירושלמי". התחנך בת"ת 'שומרי החומות' ובגיל שמונה כבר ידע את התנ"ך בע"פ, ולאחר שנתיים כבר נבחן על כמה מסכתות בע"פ. באותם ימים התקרב להגרי"פ פערלא, שעוד לפני היותו בר-מצוה נתן לו להעתיק את חידושיו על עניני אתרוג. אח"כ קיבל תורה מפי הגר"י וינוגד, הגרמ"ד לוין והגר"ג ניימן.

רבי בנימין זאב פראג בישיבת הבד"צ

לאחמ"כ למד אצל הגרא"ז מלצר זצ"ל ראש ישיבת 'עץ חיים', והיה נחשב מבחירי תלמידיו. באחד השיעורים הקשה הגרא"ז על דברי ביאור הגר"א וציין שכבר 22 שנה קשה לו הדבר ועדיין לא מצא תירוץ לתשובתו, ואף הראה שרשם את הקושיה בתוך השו"ע לצד הביאור הגר"א, ואז פתח הבחור בנימין זאב את המהלך שלו להבנת דברי הגר"א, כאשר לפי זה נופלת הקושיה מאליה. הגרא"ז עמד משתומם אל מול תשובתו הבהירה והברורה וקילסו ביותר לעין כל, ואף הודיע ברבים שהוא מקבל את הסברו בהבנה מלאה, וסיים שחשב להדפיס את הקושיה בספרו "אבן האזל", אולם מעתה לאור תשובתו של הבחור בנימין זאב פראג לא יביאו לדפוס, ועל אתר מחק את הקושיה מתוך השו"ע. הבחור בנימין זאב הרגיש מאד שלא בנוח מכך שגאון הדור מוריד כ"כ מהר את קושיתו ואף מוחקם מהשו"ע, בהוסיפו שלו היה יודע מכך מראש, היה שוקל אם לומר את הסברו בפני הרא"ז, ומאז גמלה החלטה נחושה שלא להתערב יותר בשיעוריו של מרן הרא"ז מלצר זצ"ל.

לאחר נישואיו החל ללמוד בכלל הנודע "מדרש בני ציון", שבו למדו הלכות התלויות בארץ, והסתופפו בצילו ת"ח מופלגים שגדלו לגדולי ופוסקי הדור, והוא נמנה שם על האריות שבחבורה. עם ייסוד בית ההוראה ע"י הגאון מטעפליק נבחר לאחד ממצויני החבורה, וכאשר חלה הגאון מטעפליק בסוף ימיו, היה הוא כותב את חידושיו. כן הסתופף בצל הגאונים ה"דעת סופר" מפרשבורג זצ"ל והגאון ר' צבי פסח פרנק זצ"ל אשר העריכוהו ביותר. לימים נבחר לכהן כאחד מחברי ביה"ד של אגו"י. היה גאון וחכם ירושלמי אמיתי, בקי בכל חדרי התורה ובעל זכרון נדיר, כוחו היה רב בהלכות התלויות בארץ, ולאחר השואה גם בעניני עגונות. גאון במידות ובענווה והתהלך בצדי דרכים מתוך הסתפקות במועט עד קצה היכולת, וכל ימים היה אומר "לא צריך כ"כ הרבה

עוה"ז". בורח מן הכבוד ביותר, עד שהעיד מישהו שרק כאשר מודעות על הלוויה הודיעו על פטירתו, נודע לו שהיה דיין בביה"ד. ההדיר ספרים רבים של גדולי הראשונים עם הערותיו והארותיו המחכימות. בסוף ימיו נחלש ביותר ובכל זאת לא פסיק פומיה מגירסא. נפטר ביום ז' אלול תשמ"ו. זוג' נפטרה ביום י"ז שבט תשס"א ונטמנו בהר הזיתים.

הורי: מרת יוכבד, בעלה ה"ה ר' שמריהו יוסף אלפא; מרת עטרה, בעלה ה"ה ר' אליהו גרינצייג; מרת חנה, בעלה ה"ה ר' יוסף כהן; מרת לאה, בעלה ה"ה ר' אלימלך שטרן.

רבי בן ציון הויזמן

3. ה"ה ר' בן ציון הויזמן נולד ביום ג' ניסן תרע"ח בחברון. למד בתלמוד תורה שומרי החומות, ובצעירותו למד בחבורתא עם הרה"צ ר' ישראל משה דושינסקיא זצ"ל. נשא בשנת ת"ש את מרת מרים בת הרב ר' משה ב"ר יצחק וינוגרד. היה איש חסד ובעל לב רחום ומסור לזולת, פעם חזר ממירון בלי מעיל העליון, ואמו שאלה איפה המעיל, ענה ששכח את המעיל, ואח"כ נודע שראה יהודי עני שאין לו מעיל נתן לו את זה במתנה. תמיד היה חיוך על פניו וקיבל כל אחד בסבר פנים יפות. היה מקושר לאדמו"רי זוועהיל הרה"ק ר' שלומקה ובנו הרה"ק ר' גדליה משה והרה"ק ר' מרדכי זצוק"ל. בעל מספר ונואם מופלא, ובהתכנסויות ובסעודות מלווה מלכה בזוועהיל נשא תמיד מדברותיו. נפטר ביום כ"ג טבת תש"ס. זוג' מרת מרים נפטרה ביום ט"ו סיון תשס"א. נטמנו בהר תמיר.

הורי: מרת צפורה בעלה ה"ה ר' משה רוזמרין; בעמח"ס 'דבר משה'; ה"ה ר' שמעון הויזמן. זוג' מרת חסידה לבית לוייתן.

4. מרת שרה פרידא נולדה ביום כ"ב חשוון תר"פ, ונישאה בחודש תמוז תש"ב לבעלה הרה"ח ר' משה אברהם כהן. נולד בעיר בישיטניע שבהונגריה בשנת תרע"ז לאביו הרה"ח ר' יוסף חיים [בהרה"ח ר' גרשון אליעזר כהן המכונה קארסער על שם מקום מגוריו ניר-קאראס, מחשובי חסידי סאטמאר ומהנלווים לרבנו הרה"ק בביקורו הראשון בארץ ישראל]. בילדותו עקרה המשפחה לעיר נירעדהאז ושם למד בתלמוד תורה, לאחר הבר מצוה עבר ללמוד בישיבת קראלא אצל הרה"ק רבי יואל טייטלבוים ז"ע ועבר עמו לסאטמר עד עלייתו לאר"י, ומני אז ועד יומו האחרון היה נושא בהערצה ובחרדת קודש את שם רבו אשר לו חרד לכל מוצא פיו, ואמרי תורתו יצקו בו סם חיים. בשנת תרצ"ט עלה בהסכמת וברכת

רבי משה אברהם כהן

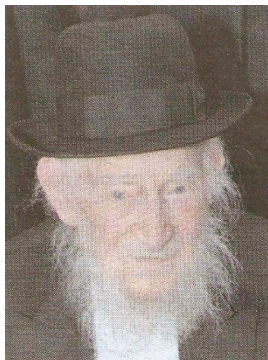
רבו לאר"י באופן בלתי ליגלי, כאשר האניה הגיעה לחופי הארץ גורשה וטולטלו בים הגדול לזמן ממושך, לאחר תלאות רבות שבו לחופי הארץ ונלקחו למחנה הסגר לתקופה ארוכה. כששוחרר נכנס ללמוד בישיבת המהר"ץ דושינסקיא זצ"ל.

לאחר נישואיו הקים מפעל לייצור טקסטיל בת"א, וקבע עיתים לתורה, ומתפלל קבוע בבית מדרשו של כ"ק האדמו"ר ממודיץ ז"ע. בנה עולמו על שלשת העמודים: תורה, עבודה, וגמילות חסדים, פיזר נתן לאביונים ועזר רבות למוסדות התורה וחינוך רבים, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה. היה מקורב לגאון הרב יוסף שלמה כהנמן ראש ישיבת פוניבז' זצ"ל

ולגאון הרב משה שמואל שפירא ראש ישיבת באר יעקב זצ"ל ותרם רבות למוסדותיהם, וכפי שהגאון מפוניבז' שהגיע במיוחד ללווייה בירושלים העיד בהספידו: שאנו נפרדים "מחד בדרא במעשי הצדקה והחסד שלו, אוהב תורה וגאון בחסד", וכן אמרו עליו גדולי הרבנים: "שטרם ראו בעל הבית בעל שיעור קומה כמוהו". נפטר במיטב שנותיו ביום י"א תשרי תשכ"ט. זוג' מרת שרה פרידא שעמדה לימינו בכל מעשי הצדקה והחסד נפטרה ביום א' אד"א תשס"ה, נטמנו בהר הזיתים.

הורי: מרת יוכבד, בעלה ה"ה ר' חיים עוזר כ"ץ; ה"ה ר' יוסף חיים כהן, זוג' מרת נחמה לבית רוזן.

5. מרת רחל בריינדל נולדה בשנת תרפ"ג, ונפטרה ז' סיון תשנ"ב. בעלה הישיש הרה"ח ר' שלום יעקב הלוי סגל ב"ר משה מאיר זצ"ל [שהיה רב פעלים בצדקה וחסד ובהחזקת התורה בירושלים ומנכבדי שכונת בית ישראל, בנו של המקובל הרה"צ

רבי שלום יעקב סגל

רבי שלום פודהייצר סגל זצ"ל שעלה מפודהייץ לשכון בצפת, והצטרף לקהל המקובלים, שם נודע בצדקתו וקדושתו]. נולד ביום ו' תמוז תר"פ, למד בתלמוד תורה מאה שערים ועץ חיים, בבחרותו למד בישיבת חברון בירושלים בהתמדה ובשקידה נפלאה והתקשר בקרבה מיוחדת לראש הישיבה הגאון ר' אהרן כהן זצ"ל. על אף יציאתו לעמל פרנסתו עשה כל ימיו תורתו ותפילתו קבע ומלאכתו ארעי. תלמיד חכם וירא ה' מרבים, ממשכימי קום לתורה ולתפילה, בבוקר השתתף בשיעוריו של הגאון ר' ישראל יעקב פישר

זצ"ל, ובערב בשיעוריו של הגרי"ש אלישיב זצ"ל, ובשיעורים של הגאון ר' מרדכי רימר והגאון ר' נטע פריינד זצ"ל. הסתופף רבות אצל האדמו"רים הרה"ק ר' שלומקה מזוועהיל והרה"ק הבית ישראל מגור ז"ע. מתמיד עצום גם בשיבתו במושב זקנים. אחד מראשי הישיבות אמר עליו: שר' שלום מחייב את הראשי ישיבות בהתמדתו. היה שליח ציבור בימים הנוראים בבית הכנסת ר' לייבלה בבית ישראל, נעים זמירות ישראל, הולך תמים וישר דרך ונחבא אל הכלים, קיבל כל אחד בסבר פנים יפות, דעתו צלולה עד יומו האחרון, נפטר בשם טוב ובשיבה טובה בגיל 97 ביום י"ג אלול תשע"ז, נטמנו בהר המנוחות.

הורי: מרת נחמה, בעלה ה"ה ר' שלום מאיר קוט; ה"ה ר' אברהם יוסף חיים סגל, זוג' מרת איטה לבית וירניק; מרת צביה, בעלה ה"ה ר' אפרים פרידמן; מרת צפורה, בעלה ה"ה ר' חיים יעקב לוי; ה"ה ר' שמעון דב סגל, זוג' מרת איטה לבית בריקמן; ה"ה ר' מאיר סגל, זו' מרת שרה לבית הירשמן.

הקדוש ר' אברהם ליב הויזמן

6. הקדוש ה"ה ר' אברהם ליב הויזמן ה"ד. נולד ביום י"ט אלול תרפ"ה, למד בתלמוד תורה עץ חיים ואח"כ בישיבת "עייטור רבנים" שעל יד ישיבת עץ חיים. בעל כשרון נפלא, והשאיר אחריו כתבי יד חידושים נפלאים וכן שירים בעניינים שונים. מפעילי הנוער האגודתי. נהרג בקסטל במלחמת תש"ח ונטמן בהר הזיתים ביום י"ב שבט תש"ח.

7. הילדה מירל נולדה תרפ"ז נפטרה בת שנתיים.

8. ה"ה ר' שמואל צבי הויזמן ה"ו עוד זכה להיות נימול ע"י סבו הגרי"ח. זוג' מרת צפורה ב"ר יחיאל ליפסקי [יליד קוטנא שבפולין ומחסידי אלכסנדר]. נפטרה ה' אלול תש"ע ונטמנה בהר המנוחות. הורי: מרת חגית, בעלה ה"ה ר' יאיר איזבוצקי; מרת רבקה, בעלה ה"ה ר' ניצן סוויד.

רבי יוסף חיים הויזמן בבחרותו

9. ה"ה ר' יוסף חיים הויזמן נולד ביום א' מנ"א תרצ"ב, נין הראשון שנקרא ע"ש זקנו הגרי"ח זוננפלד זצ"ל. למד בתלמוד תורה עץ חיים. נפטר ביום ט"ז כסלו תשס"ז ונטמן בהר תמיר. זוג' מרת שרה פנינה תחי' לבית כהן. הורי: מרת אורית, בעלה ה"ה ר' יואל רוטמן; מרת רבקה לבל. מרת ענת בקיש.

ב. מרת מרים רחל שיינברגר

נולדה ביום ד' אייר תרנ"ח, נישאה בשנת תרע"ט להרה"ח ר' מנחם מאניש שיינברגר נולד ביום י' תמוז תר"ס לאביו הרה"צ ר' פנחס הערש שיינברגר [יליד ירושלים י"א תמוז תרל"ט, בן הגה"צ ר' מנחם מאניש יליד תר"ג בעיירה טרדושקעד ליד נייטרא ב"ר ברוך. רבי מנחם מאניש היה תלמיד הגה"ק ה"כתב סופר" והגה"ק רבי הלל מקולומייא זי"ע, עלה לארה"ק בערך תרכ"ו-כ"ח, והתקשר בקשר הדוק עם הרה"ק רבי דוד ואביו הרה"ק ר' אלעזר מענדל מלעלוב זי"ע, נפטר ב' ניסן תרנ"ט [עלי זכרון 29 עמוד ס"ד]. בנו רבי פנחס הערש היה מדמויות ההוד ומחסידי קמאי של ירושלים, נשא ביום ט' כסלו תרנ"ו את הרבנית מלכה הינדא שהיתה ידועה במעשה חסידותה

היה...
 כ"ס...
 פנחס...
 רבי...
 מנחם...
 רחל...
 שיינברגר...
 תרע"ט...
 הרה"ח...
 ר' מנחם...
 מאניש...
 שיינברגר...
 נולד...
 ביום...
 י' תמוז...
 תר"ס...
 לאביו...
 הרה"צ...
 ר' פנחס...
 הערש...
 שיינברגר...
 [יליד...
 ירושלים...
 י"א תמוז...
 תרל"ט...
 בן הגה"צ...
 ר' מנחם...
 מאניש...
 יליד...
 תר"ג...
 בעיירה...
 טרדושקעד...
 ליד...
 נייטרא...
 ב"ר ברוך...
 רבי מנחם...
 מאניש...
 היה...
 תלמיד...
 הגה"ק...
 ה"כתב...
 סופר" והגה"ק...
 רבי הלל...
 מקולומייא...
 זי"ע, עלה...
 לארה"ק...
 בערך...
 תרכ"ו-כ"ח...
 והתקשר...
 בקשר...
 הדוק עם...
 הרה"ק...
 רבי דוד...
 ואביו...
 הרה"ק...
 ר' אלעזר...
 מענדל...
 מלעלוב...
 זי"ע, נפטר...
 ב' ניסן...
 תרנ"ט...
 [עלי...
 זכרון...
 29 עמוד...
 ס"ד]. בנו...
 רבי פנחס...
 הערש...
 היה...
 מדמויות...
 ההוד ומחסידי...
 קמאי של...
 ירושלים...
 נשא...
 ביום ט'...
 כסלו...
 תרנ"ו...
 את הרבנית...
 מלכה...
 הינדא...
 שהיתה...
 ידועה...
 במעשה...
 חסידותה

שטר 'תרנ"ח' של רבי מנחם מאניש שיינברגר

וצדקותיה, בתו של הרה"צ ר' עקיבא יוסף שלזינגר זצ"ל, בעל "לב העיבורי". ר' פנחס הערש נפטר ביום ד' מנ"א תשי"ט. שמחת הארוסין היה באור לכ"א מנ"א תרע"ח, והחתונה נקבעה לחודש אדר תרע"ט ובתוך הזמן. הערב קבלן מצד החתן היה הרה"צ ר' משה יוסף הופמן הדיין מפאפא, וערב קבלן מצד הכלה היה דודה רבי דוד וועבער.

רבי מנחם מאניש היה ירא אלוקים ודבוק באמונת חכמים, שימש עוד בימי בחרותו את הרה"ק רבי מרדכי מרחמיסטריווקא זי"ע עד לפטירתו ביום י"ז אייר תר"פ. בחול המועד פסח תר"פ הלך הרה"ק ר' מרדכי מרחמיסטריווקא לכותל המערבי בליווי שלשה מחסידיו, הרה"צ ר' חיים הערש אייזנבאך [פעסטער], רבי לייבל עהרנברג ומשמשו בקודש רבי מנחם מאניש. בדרכם חזרה על אם הדרך ליד ישיבת תורת חיים התנפלו עליהם ערבים כדי לרצחם, ושלשת המלווים נשכבו על הרבי כדי לגונן עליו, ואח"כ הרימו רבי חיים הערש ורבי לייבל את הרבי והכניסו אותו לחצר הסמוך וסגרו את השער, ולא

רבי מנחם מאניש שיינברגר בצעירותו

הבחינו שר' מנחם מאניש נשאר בחוץ, ואז התנפלו עליו הערבים ודקרוהו בסכין שש דקירות, והיה בסכנת חיים ושכב בבית חולים כמה שבועות עד שבס"ד הבריא, אך נשארה לו צלקת בידו ושתי אצבעותיו, זרת וקמיצה של יד ימין היו משותקות עד סוף ימיו. הרבי אע"פ שגוננו עליו קיבל מכה אחת ברגלו וממכה זו נזדהם רגלו ונפטר אחרי כמה שבועות ביום י"ז אייר תר"פ. לפני פטירתו אמר הרבי על רבי מנחם מאניש. "עמי במחיצת". לאחר פטירת רבו שימש את זקנו הגה"צ רבי יוסף חיים זוננפלד רבה של ירושלים, והיה יד ימינו במשך שתים עשרה שנה. עד להסתלקותו ביום י"ט אדר תרצ"ב.

ר' מנחם מאניש נפטר בחיי אביו ביום ח' טבת תשי"ט. זוג' מרת מרים רחל כאשר היתה בגיל שנתיים חלתה מאד ואביה ביקש מאת הקוראים ברחון אור תורה תר"ס שיזכירו בתפילתם את בתו הילדה מרים רחל בת חיה רבקה לרפואה שלימה, כי לרחמים גדולים היא צריכה, והתפילה התקבלה והאריכה ימים עד גיל שמונים ושש. היתה כשרונית ביותר וידענית גדולה, בקיאה בדינים והלכות. זיכרונה הפנומנלי היה לשם דבר, וידעה לספר על כל גדולי ישראל את ההיסטוריה והמעשים שלהם, וכן סיפורי ואגדות חז"ל. התבלטה מאד בצניעותה בצדקותה ובמעשה החסד הרבים. נפטרה ביום א' תמוז תשמ"ד. נטמנו בהר המנוחות. צאצאיהם:

1. מרת שרה נולדה ביום ג' אייר תר"פ, ונישאה ביום י"ב כסלו ת"ש להרה"ג ר' אברהם לייב קליין. נולד ביום י"ג טבת תר"פ לאביו הרב פנחס דוד מראשי ומנהלי כולל שומרי החומות. כבר מגיל צעיר ביותר היה צופה ומקשיב ברוב תבונה והשכל להתבונן בדרכיהם של גדולי הדורות, וכפי שהיה מספר דברים

שראה אצל מרן הגר"ח, וזאת כאשר בפטירתו של הגר"ח היה רק נער כבן י"ב. קיבל תורה מפי מרן הגר"צ דושינסקיא - בנתיבות ישיבות תלמידי החת"ס, ומהגרא"ז מלצר - בנתיבות וואלוז'ין ובריסק, ומפי הגרש"ש ברוק - בנתיבות פולין, וואהל'ין וליובאוויטש. כך היה מושלם בכל מקצועות התורה

הזמנה לנישואי רבי אברהם ליב קליין

עד שתלמידיו עמדו בפליאה ותדהמה בהיווכחם ברוחב בקיאותו ועומק פלפולו מזרעים ועד טהרות כמונח בקופסה. יראת ה' היא אוצרו, ושאב מבארותיהם של גדולי החסידות הרה"ק מהוסיאטין, זוועהיל, בעלזא, גור וביאלא.

כשליח נאמן נועד מראשית להיות המציל בדורו מסערות רוחות תועות, כמייסד וראש ישיבת המתמידים, וכחמישים שנה השפיע אהבת תורה ויר"ש בלבות

רבי אברהם ליב קליין

צעירי הצאן. עוד לפני ישיבת המתמידים ובמקביל גם עסק עם תלמידים במוסד 'דיסקין' והשפיע עליהם במאור פניו ובהבנתו אותם ואת קשייהם, בימי חג היה מביא לביתו הקטן את התלמידים שלא היה להם לאן ללכת, ומעולם לא אמר אדם צר לי המקום. כמ"כ שימש 30 שנה משגיח ומנהל רוחני בישיבת תפארת ישראל רוז'ין באיאן, ותלמידיו אהבוהו אהבת נפש, כאשר בחיוכו

המלבב חדר אל לבותיהם והעלה אותם לדרגות נשגבות. היתה לו הבנה מיוחדת לנפש תלמידיו בהבנתו ופיקחותו שהיו לו מהוריו הדגולים ובעיקר מתורתו שלמד באהבה יתירה כל ימיו. כל חכמתו רכש רק מהתורה הקדושה ומתוך יראת השמים שבקרבו, ולא מחכמות חיצוניות. מצוין ומופלא היה באהבת ישראל - ללא בליטות - עד שכמעט אין בדומה לו. נפטר ביום י"ט אדר תשנ"ג, זוגתו עמדה תמיד במסירות לימין בעלה, נפטרה ביום כ"א טבת תשמ"ט. נטמנו בהר המנוחות.

הורי: הרבנית מרת יוכבד תחי', נישאה לש"ב הרה"צ ר' ישכר דוב בהרה"צ ר'

רבי ישכר דוב הגר

יהודה זונדל הגר אדמו"ר מסאווראן חתן הרה"צ ר' שמואל אהרן וועבער. רבי ישכר דב נולד ביום ד' בניסן תרצ"ט, שימש כאב"ד בית הדין הרבני בירושלים, לאחר פטירת אביו הכתירו אותו לאדמו"ר מסאווראן, ובית מדרשו בשכונת הר נוף היה מרכז לתורה וחסידות. וכן הקים בית מדרש בביתר. תלמיד חכם גדול בנגלה ובנסתר, חכמתו היתה לשם דבר ורבים נעזרו ממנו בעצה ותושיה, השכין שלום בית בהרבה משפחות, ענוותן ושפל ברך, תמיד צהלתו בפניו. נפטר ביום י"ג תמוז תשע"ג ונטמן בהר הזיתים. השאיר אחריו דור ישרים יבורך בנין וחתנין רבנן, רבנים יושבי על מדין, מורי צדק, אדמור"ם ומרביצי תורה.

2. מרת חנה נולדה בשנת תרפ"ג, ונישאה בחודש תמוז תש"ג להרה"ח ר' מנחם מנדל ברוק. נולד ביום י"ג חשוון תרע"ט בעיר בעשענעקאוויטש שברוסיה לאביו המשפיע הנודע רבי חיים שאול ולאמו מרת צביה בתו של החסיד הנודע ר'

מנחם מנדל קראסניק שהיה מהמלמדים החסידים בעיר. בעודו ילד לקחו אביו עמו למקום שליחותו שנשלח ע"י האדמו"ר הריי"צ זי"ע לעיירה זוועהיל שבאוקריינא ע"מ לפתוח שם סניף של ישיבת תומכי תמימים, שם עשה את שנות נעוריו במחוז וואהלין בעיירות זוועהיל, ברדיטשוב וזיטומיר. כשנעצר אביו ונכלא בברדיטשוב על פועלו למען היהדות, לקח ר' מנחם מנדל את התפילין ולא נח ולא שקט עד שמצא פרצה דרכה זרק לאביו את התפילין. אביו צעק לו מבפנים שאדמו"ר רג"מ מזוועהיל נמצא כאן, ומיד הלך לספר זאת לבני

רבי מנדל ברוק

המשפחה, שלא ידעו היכן נמצא הרבי, וכך הצליחו להקל עליו במעט את תנאי מאסרו. עסק בכל מיני מסחר לפרנס את בני המשפחה, אח"כ היה מפרנס את בית אביו כדי שיוכל לשבת ללמוד וללמד ולעסוק בהפצת התורה והיהדות. אביו התבטא עליו: בני מנדל יש לו חלק בלימוד תורתו. בתחילת תרצ"ז נסע לריגא שם שהה כמחצית השנה כדי לקבל ויזה לעלות לאר"י, הגיע לירושלים ולמד בישיבת תורת אמת אצל המשפיע רבי אלתר שימחוביץ זצ"ל.

לאחר נישואיו עבר לגור בראשון לציון ליד אביו. בשנת תשכ"א עבר לגור בירושלים וחידש את בית הכנסת "עטרת צבי" זידיטשוב, ובשנת תש"נ עבר

לגור בסמיכות לבנותיו בכפר חב"ד. גם בארץ ישראל, פעל במסירות נפש למען חינוך על טהרת הקודש, בראשון לציון דאז לא היה בית ספר 'בית יעקב', וגורמים מסוימים בעירייה אף מנעו את פתיחתו. ר' מענדל לא הרפה במאבק לפתיחת בית ספר דתי ואף ישב על כך בבית הסוהר. לבסוף המאבק נשא פרי ובראשון לציון הוקם בית ספר 'בית יעקב' עבור בנות העיר. גם במאבק בשעתו על ניתוחי מתים נטל חלק גדול. איש של חסד, שאהב לעזור לזולת ואף מבני

ביתו הסתיר את מעשיו הטובים. נפטר ביום י"ג כסלו תשס"ו. זוג' מרת חנה נודעה כאשה צדקנית, בעלת חסד מופלאה שעבדה את בוראה מתוך אמונה טהורה ויראת שמים צרופה. נפטרה ביום ט' ניסן תשע"ג בגיל 90. נטמנו בהר המנוחות.

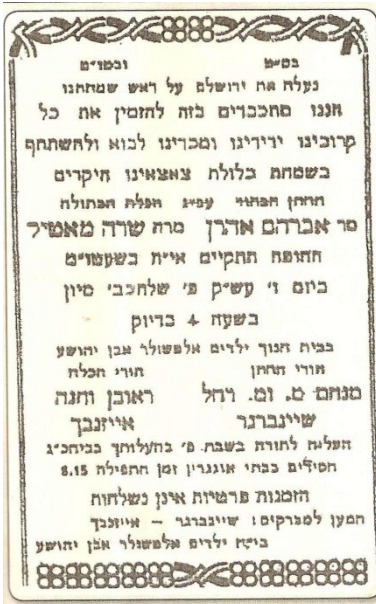

רבי פנחס נוישטאט

הורי: 1. ה"ה ר' אברהם אהרן ברוק, זוג' מרת בת שבע לבית כהנא; 2. מרת לאה נישאה לה"ה ר' פנחס ב"ר צבי נוישטאט, נולד ט"ו שבט תש"ז, למד בתלמוד תורה מאה

שערים. לאחר נישואיו התגורר בראשון לציון ושימש כמגיד שיעור בישיבת אחי תמימים בעיר, מלבד שיעוריו בישיבה היה מוסר שיעורי תורה רבים לתושבי העיר והסביבה, היה בעל קורא בבית הכנסת שבשכונתו שנים רבות. בשנותיו האחרונות עבר להתגורר בבני ברק נפטר ביום כ"ח אלול תשע"ג ונטמן בהר המנוחות; 3. מרת יוכבד נולדה ביום ו' טבת תש"ח, נפטרה כ"ז אלול תשס"ד, בעלה ה"ה ר' פנחס וילהלם. 4. מרת שרה, נישאה לה"ה ר' חיים יעקב סירוקה נולד ז' ניסן תשי"א נפטר ביום ר"ח חשוון תשע"ו נטמן בבית החיים ויזניץ ב"ב, [ראה עליו בהרחבה בעלי זכרון 26 עמוד ע"ו עם תמונתו]; 5. ה"ה ר' לוי יצחק ברוק, זוג' בזיו"ר מרת חנה לאה בת הרה"ח ר' שמעון גולדמן, מורה ומחנכת נערצת בבית רבקה בקראון הייטס, נפטרה בדמי ימיה בגיל 54 ביום ז' טבת תשע"א. זוג' בזיו"ש מרת לאה; 6. ה"ה ר' יוסף ברוק, זוג' מרת זלאטא זהבה לבית גרינוולד; 7. ה"ה ר' שמואל ברוק, זוג' מרת רחל לאה לבית רבקינ; 8. מרת צביה, בעלה ה"ה ר' מרדכי לישנר; 9. מרת חיה רבקה, בעלה ה"ה ר' מרדכי הכהן ריבקינ; 10. ה"ה ר' חיים שאול ברוק, זוג' מרת בלומא גיטל לבית רובינשטיין.

3. הרה"ח ר' אברהם אהרן שיינברגר. נולד ביום י"ד מנ"א תרפ"ד ונימול ע"י זקנו הגר"ח זוננפלד. למד בת"ת ובישיבה שומרי החומות. מתמיד עצום ובעל כשרונות נעלים והבנה ישרה, נבחן בשנת תרצ"ח אצל גדולי הרבנים, הגרז"ר בענגיס זצ"ל והגאון מטעפליק זצ"ל ועוד, וכולם הפליאו ושבחו אותו בהבנה ושכל הישר. בשנת ת"ש עבר ללמוד בישיבת פרעשבורג אצל הגאון רבי עקיבא סופר זצ"ל בעל דעת סופר, שם גדל ונתעלה ונהיה מבכירי תלמידי. כאשר הרב יחיאל בנדיקט מבני ברק ערך ברית מילה לבנו, הזמין את רבו הדעת סופר וגם את החזו"א וכיבדם בסנדקאות ובברכות, הדעת סופר שידע שיפגוש שם את החזו"א ורצה להתייעץ עמו בענייני השעה, וחשש אולי לא יבינו אחד את השני מחמת שינוי השפה

הזמנה לנישואי רא"א שיינברגר

ביניהם, לקח עמו את ר' אברהם אהרן לשמש כמתורגמן. ביום כ"ב סיון תש"ו נשא את מרת שרה מאטיל בת הרה"ח ר' ראובן אייזנבאך ב"ר יעקב פעסטער, נינת החוזה מלובלין, צדיקי בית לעלוב והיהודי הקדוש מפרשיסחא. ועוד. למד

רבי אברהם אהרן שיינברגר

כמה שנים בכולל פרעשבורג ובכולל נוברהרדוק וכולל שומרי החומות שם המשיך ללמוד אהה"צ עד סוף ימיו. אך מחמת דוחק הפרנסה יצא לעבודת הקודש ועמד בראש משמרת הכשרות של העדה החרדית במשך חמשים שנה. תפילתו היתה ברגש ובלהט כאדם צעיר, שימש כבעל תוקע, כממלא מקום זקנו הרה"צ רבי פנחס הערש בבית הכנסת חסידים בתי אונגריין, והרהורי תשובה נכנסו בלב השומעים בעת אשר התחיל בברכות. מעולם לא פגע באדם ותוכחתו הגלויה היתה מאהבה מוסתרת. הסתופף בצל צדיקים והיה איש אמונם של גדולי הדור. נפטר ביום כ"ט אייר

תשס"ח. זוג' נולדה ביום י"ז שבט תרפ"ו, בעלת חסד מיוחדת החזיקה יתומים בביתה תקופות ארוכות, בעלת אמונה תמימה, ועמדה תמיד לימין בעלה בכל פעולותיו. נפטרה ביום כ"ח מנ"א תשע"ב. נטמנו בהר המנוחות.

הורי: ה"ה ר' ברוך יהושע שיינברגר, זוג' מרת חיה לבית קויפמן; ה"ה ר' יצחק שלמה שיינברגר, זוג' מרת חיה לבית רוטמן; ה"ה ר' אלתר עקיבא משה שיינברגר, זוג' מרת פעשא לבית קופרשטוק; ה"ה ר' מרדכי דוד שיינברגר, זוג' מרת שיינדל לבית מינצברג; מ' נחמה, נישאה לה"ה ר' ישראל צבי קניג, נולד ביום כ"ט אלול תש"כ לאביו הרה"ח ר' יעקב גרשון זצ"ל. שימש עשרות שנים כמורה רוחני לאלפי בני הישיבות, וכשלישים שנה בישיבת תורת ירושלים. נפטר במיטב שנותיו ביום כ' כסלו תשע"ו ונטמן בהר המנוחות.

רבי ישראל צבי קניג

4. מרת ליבא נולדה בליל הסדר תרפ"ו, ונישאה ביום ג' טבת תש"ח להרה"ח ר' יוסף קוט. נולד בטבריה ביום ט"ו אדר פורים דמוקפין תרפ"ז לאביו הרה"ח ר' חיים נח [ליד קובנא שבליטא, ובתקופת מלחמת העולם הראשונה ברח לאר"י ונשא את מרת חיה לאה בת הרה"ח ר' מרדכי נח הייזר מצפת מחשובי חסידי טשורטקוב]. ר' יוסף למד שם בת"ת סלונים אצל ה"ברכת אברהם" מסלונים, ועקב המצב הירוד באידישקייט בטבריה, נסע בבחרותו עם אחיו לירושלים ולמד בישיבת תפארת בחורים אצל הגר"ש אלישיב זצ"ל. סיגל לעצמו מיום הבר מצוה לא לשוחח שום שיחת חולין עם תפילין על ראשו, וכן הורה לבניו ונכדיו. בתקופת המלחמה בשנת תש"ח הציל במסירות נפש ממש כמה נפשות, ואחד מהם כאשר

נפצע בשדה מוקשים והוא נכנס להוציאו והצילו. איש תם וישר כפלס וירא

רבי יוסף קוט

אלקים נקי כפיים, תמיד צהלתו על פניו, האיר פניו לכל אדם קטנים וגדולים ואהוב על הבריות, מחשובי חסידי באיאן. פתח דפוס "עקיבא יוסף" יחד עם גיסו ר' עקיבא שיינברגר, ורבים מנקיי הדעת בירושלים הקפידו להדפיס שם את ספרם בשל יראת השמים של שניהם. כ"ק האדמו"ר מתולדות אהרן ז"ע הדפיס אצלו את ספרו "דברי אמונה", וביקש ממנו שלפני הדפסת הספר יטבול במקווה, ענה שהוא מקפיד מדי יום לטבול במקווה, והאדמו"ר נתפעם מזה. נפטר ביום כ"ו אד"א תשס"ח. זוג' מרת ליבא

נפטרה בדמי ימיה ביום כ"ד אד"ב תשל"ג. נטמנו בהר המנוחות.

הורי: מרת חנה, בעלה ה"ה ר' חיים בנימין קליין; ה"ה ר' מרדכי קוט, זוג' מרת חיה לבית שיינפלד; מרת יוכבד, בעלה ה"ה ר' ישראל זלמן טננהויז; מרת שרה, בעלה ה"ה ר' יהודה מנשה שיינפלד; מרת הינדא, בעלה ה"ה ר' משה ויינברג; ה"ה ר' מנחם מאניש קוט, זוג' מרת רבקה בריינדל לבית גולדברג- יאדלר; ה"ה ר' שלום יעקב קוט, זוג' מרת ביילא שבע לבית קרמר.

5. הרה"ח ר' עקיבא שיינברגר נולד בחודש אדר תרפ"ט, למד בתלמוד תורה שומרי החומות ובישיבות תורת אמת ליובאוויטש וסלונים. נשא בשנת תשי"א את

רבי עקיבא שיינברגר

מרת פייגא מלכה בת הרה"ח ר' יהודה לייב סלונים. נודע כת"ח מופלג בר אוריין ובר אבהן אשר הסתיר טפחיים וגילה טפח, בעסקו בעבודת הדפוס, בבית הדפוס שהקים "דפוס עקיבא יוסף" יחד עם גיסו ר' יוסף קוט, ותוך כדי שהיה מעמיד את האותיות והמילים לדפוס - בבתי הדפוס של אותם ימים - היה מגיה ומתקן, ומוסיף מראה מקומות וכדו'. לאחר שמחבר אחד פרסם בספרו את הערתו בשמו, הפסיק להוסיף, כל ספר שהדפיס היה בתוך הענינים. דודו הג"ר העניך פאדווא זצ"ל מזכירו בספרו "חשב האפוד": "אזכיר

לברכה את מו"ה עקיבא שיינברגר אשר השגיח בפרטות על מלאכת הספר הזה ושקד על הכל שיהיה נעשה על צד היותר טוב". היה בעל שכל הישר ורבים נהנו עצה ותושיה, קבע עתים לתורה, למד בהבנה רבה וירד לעומקה של סוגיה. נפטר במיטב שנותיו ביום כ"ד ניסן תשמ"ח ומנו"כ בהר המנוחות. ז' מ' פייגא מלכה נפטרה בדמי ימיה ביום י"ד תשרי תשמ"ג ונטמנה בהר הזיתים.

רבי אליהו אליעזר פלס

הורי: 1. מרת פעשא הדסה, בעלה ה"ה ר' שמואל יצחק ויינגוט; 2. מרת חנה, בעלה ה"ה ר' יהושע דוד וייספישי; 3. מרת סימא, בעלה ה"ה ר' דוד אריה ליכטנשטיין; 4. מרת הינדא נישאה לה"ה ר' אליהו אליעזר פלס, נולד ביום ה' כסלו תשי"ח לאביו הגאון ר' משה מאיר פלס זצ"ל, מהמקורבים למרן החזו"א זי"ע. מגיל צעיר נמשך ר' אליהו אליעזר אחרי בני עליה, והיה מקורב לשכנו מרן הרב שך זצ"ל שגר באותו בנין. למד בישיבת גרודנא באשדוד ונקשר בעבותות אהבה לראש הישיבה הגאון ר' צבי דוב קרלנשטיין זצ"ל. כמה שנים לאחר נישואיו עלה לגור בירושלים ונהיה

תלמידו ומקורבו של הגרי"ש אלישיב זצ"ל. תלמיד חכם מופלג וגאון במידות ובעל טוב לב מיוחד, כל מה שעשה והתאמץ עבור אחרים בגוף ובדמים תרתי משמע לא נחשב אצלו כלל, ביתו היה פתוח לרווחה ומדי שבת בשבתו אירח על שולחנו שבורי לב רבים אשר מצאו אצלו נוחם, תפילתו היתה בהשתפכות הנפש ובדמעות שלישי. נפטר בדמי ימיו ביום כ"ט טבת תשס"ט נטמן בהר המנוחות; 5. ה"ה ר' מנחם מאניש שיינברגר, זוג' מרת שרה לבית ברזל; 6. ה"ה ר' פנחס צבי שיינברגר, זוג' מרת לאה לבית ויזל; 7. ה"ה ר' זאב דב שיינברגר, זוג' מרת אסתר לבית וייספישי; 8. ה"ה ר' אברהם אהרן שיינברגר, זוג' מרת שרה מלכה לבית גרליץ; 9. ה"ה ר' יוסף חיים שיינברגר, זוג' מרת חיה לבית שייין; 10. מרת חיה רבקה, בעלה ה"ה ר' יצחק יעקובזון; 11. מרת יוכבד, בעלה ה"ה ר' זלמן חיים הומינר; 12. ה"ה ר' שניאור זלמן שיינברגר, זוג' מרת חנה לבית פרידמן; 13. ה"ה ר' בן ציון שיינברגר, זוג' מרת אסתר לבית שיינר.

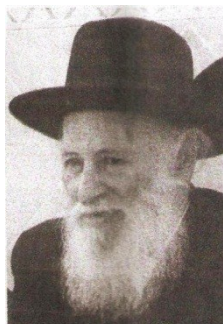
רבי בני ציון שיינברגר

6. הרה"ח ר' בן ציון ישראל מאיר שיינברגר נולד ביום כ"ד חשוון תרצ"ב, בילדותו למד בתלמוד תורה שומרי החומות, ובבחרותו בישיבת אחי תמימים בתל אביב אצל המשפיע רבי חיים שאול ברוק זצ"ל, שם התקשר לכ"ק מוהרי"צ מליובאוויטש זצוק"ל, ואחרי הסתלקותו בשנת תשי"י התקשר בעבותות אש אל כ"ק האדמו"ר מליובאוויטש זצוק"ל. כבר בבחרותו החל בעבודת הקודש בחינוך ילדי ישראל, והיה מדריך חינוכי באחי

תמימים לוד. נשא ביום כ"ג אלול תשי"ד את מרת צפורה תח"י בת הרה"ח ר' ישראל פינקלשטיין חתן הרה"ח המפורסם ר' יוסף בעריש פודריגאל. לאחר

נישואיו גר בירושלים בה הרביץ תורה לתשב"ר שנים רבות וחינך מאות ילדי ישראל לתורה ולתעודה, והתלמידים זכרו אותו תמיד לטובה במיוחד, כן היה חבר בצא"ח [צעירי אגודת חב"ד] ובוועד מבצע תפילין עליו הכריז האדמו"ר בתשכ"ז, וזכה להיות מהראשונים להקים מבצע תפילין בכותל המערבי. בשנת תשכ"ט היגר לברוקלין והמשיך בעבודת הקודש של חינוך מאות תלמידים ללכת בדרך התורה והמצוות, היה גר בבורו פארק ובשבתות שהיה התוועדות אצל האדמו"ר, היה הולך רגלי במסירות נפש מרחק רב לקראון הייטס כדי להיות במחיצת האדמו"ר. נפטר במיטב שנותיו ביום ט' כסלו תשמ"ח ונטמן בהר המנוחות.

הורי: מרת הדסה, בעלה ה"ה ר' יונה מרדכי וייס; מרת מלכה, בעלה ה"ה ר' ישראל בלטר; ה"ה ר' מנחם שיינברגר; ה"ה ר' יעקב שיינברגר, זוג' מרת חנה לבית קנטור.

רבי אברהם הכהן-לווין

7. מרת פייגא צפורה נולדה ביום כ"ו אייר תרצ"ג ונישאה ביום א' שבט תשט"ז להרה"ג ר' אברהם הכהן-לווין (ב"ר שלמה שניאור נכד הגה"צ ר' משה ממזריטש זצ"ל ונכד הרה"צ ר' דוד בהרן בהרה"צ ר' נחום משאדיק זצ"ל, אמו מרת לאה היתה מגזע הרה"ק ר' יעקב קאפל חסיד זצ"ל, מבני היכלא ושליח ציבור של הבעש"ט הקדוש זי"ע, אבי שושלת קוסוב-ויזניץ). נולד כ"ו חשוון תרצ"ד ולמד בתלמוד תורה עץ חיים. לאחר הבר מצוה הלך ללמוד בישיבת חברון וזכה ללמוד בחברותא עם הגאון ר' אברהם פרבשטיין זצ"ל לימים מראשי הישיבה. בהיותו מבחירי ומתמידי הישיבה

נשלח לתקופה לחזק את ישיבת סלבודקה. כבר בבחרותו הוסמך להוראה ע"י גדולי ישראל "יורה יורה ידין ידין", זכה להקים מוסדות ותלמודי תורה יחד עם הרב יצחק שלמה זילברמן זצ"ל ללימוד שיטת "זכור", ושיטת המהר"ל. דמות מופת של מחנך דגול עם תכונות וכוחות יצירה ייחודיים שספק רב אם הניח כמותו, שימש כמפקח חינוכי בתת"ם רבים אשר בקשו את עצתו והדרכתו לצוות המורים והמחנכים במשך שנים רבות, רבים היו שוחרים לפתחו להסתמך על עצתו והבנתו הישרה בכל תחומי החיים, ובפרט בעניני חינוך ובניית בתי ישראל בצורה נאותה ובריאה בדרך ישראל סבא. ידע להתמודד עם בעיות קשות ומסובכות ולמצוא להם פתרונות מתאימים. מעולם לא כעס ולא קצף ולא הרים קול צעקה, ניהל שיחותיו בהשקט ובאיפוק ובאורח של שלום, ודרך זו עשתה פירות, ותלמידיו הרבים ושומעי עצתו העריצוהו בכל לב. כן היה הוגה דעות במאמרים קבועים בעתון המודיע במגוון רחב של נושאי חינוך והוראה, ועל פיהם ולאורם הלכו רבים מהמורים והמחנכים. נפטר כ"ו אלול תשס"ט. זוג'

אשר עמדה לימינו בכל עת, שם שמים התאהב על ידה כאשר שימשה שנים רבות כאם הבית במעון הורים "נוה שמחה" ודאגה שהמתגוררים שם ומשפחותיהם יחוו כאילו הם בביתם. פקחותה ושנינותה היו לשם דבר. נפטרה ביום ו' ניסן תשע"ה. נטמנו בהר הזיתים.

הורי: מרת מלכה, בעלה ה"ה ר' שמואל לוינשטיין; מרת שרה, בעלה ה"ה ר' יחזקאל פרנקל; ה"ה ר' מנחם מאניש כהן-לוי, זוג' מרת בלה לבית פרוינד; מרת נחמה, בעלה ה"ה ר' אברהם יהודה פינקלשטיין; ה"ה ר' פנחס צבי כהן-לוי, ז' מרת מרים מייטא לבית גרוסברד במודיעין עילית.

ג. מרת טויבע ברינדל בלוי

נולדה בשנת תרס"ד. בגיל שמונה שנים נתייתמה מאביה. כאשר היה אביה על מיטת חוליו ביקש מאביו הגר"ח שיחתן את בנותיו עם תלמידי חכמים, אולם הגר"ח ענה לו: "כידוע לך מאז שאין דרכי ליהנות מכספם של אחרים, וע"כ לא אוכל למלאות את בקשתך, שהרי לא אוכל לתת נדוניה כדבעי". כאשר דובר השידוך בינה לבין בעלה, אמר לה הסבא "אם תנשאי אליו הנני מבטיחך בנים תלמידי חכמים הגונים", ואכן זכתה לרוות נחת מצאצאיה, נישאה ביום ח' אלול תרפ"ב להרב אברהם ברוך בלוי (ב"ר יצחק שלמה, עליו בעלי זכרון 29 עמוד נ"ג). נולד בירושלים ביום כ' כסלו תרס"ו, כל ימיו נהג במידת ההסתפקות והתרחק מאד מפרוטה שאינה שלו. עד לפטירת אחיו הרב ר' משה היה חבר פעיל באגו"י, ואחיו רבי משה העריך אותו מאד עקב פקחותו וחכמתו, ולא היה מחליט דבר מבלי להתייעץ אתו. לאחר פטירתו הפתאומית עבר לנהל במסירות ובנאמנות את ישיבת 'אהל משה - דיסקין' במשך כארבעים שנה, בהן גם זכה להיות מקורב ביותר אל הגר"ז בענגיס. נשא ונתן באמונה, שמח תמיד בחלקו ושימח אחרים, קיבל כל אדם בסבר פנים יפות, וכל מי שבא בצל קורתו יצא מעודד ושמח. שנים רבות מסר שיעור במשניות ובהלכה בביהכ"נ 'פרושים', והיו לו חברותות ללימוד בכל זמן פנוי. מידת האמת היתה נר לרגליו. שנים רבות היה מראשי וועד השמיטה של העדה החרדית. נפטר ביום י"ז ניסן - חוה"מ פסח - תשמ"ה. זוג' מרת טויבע ברינדל נפטרה ביום ד' אדר א' תשל"ג. נטמנו בהר הזיתים.

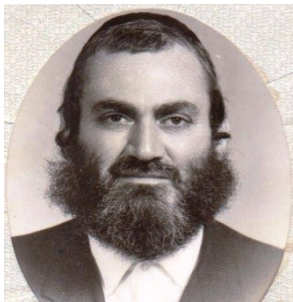

רבי אברהם ברוך בלוי

צאצאיהם:

1. מרת עלקא נולדה בחודש חשוון תרפ"ד. נישאה בחודש אדר תש"ג להרה"ח ר' דובער אליעזר הבלין, נולד ביום כ"ז חשוון תר"פ (בן המשפיע הגה"ח ר' שלמה זלמן שעלה לאר"י בשנת תרע"ב בשליחות רבו הרשב"ב מליובאוויטש זי"ע לפתוח ישיבת תורת אמת בעיר חברון, בשנת תרפ"ב פתח את הישיבה בירושלים. נפטר ביום ט"ז ניסן

תרצ"ו). מדקדק במצוות בקלה כבחמורה בכל פרטיהם ודקדוקיהן, ובפרט בענייני כשרות וקדושה, הקפיד מאד על תפילה בציבור בכל הזמנים גם בתקופותיו הקשות ביותר, גם כשחלה ונשתתק בחלקו היה מסרך ברגליו במסירות נפש לתפילה בציבור, שעליה לא היה מוותר. אוהב תורה ומוקיר רבנן וגדולי התורה מכל החוגים, והוא בעצמו צורבא מרבנן. על פי בקשת הגאון ר' וועלוול מינצברג זצ"ל רבה של העיר העתיקה עד תש"ח, ואח"כ רב בית הכנסת המרכזי בקטמון, שימש כבעל תפילה בימים הנוראים בבית הכנסת שלו בקטמון.

רבי דובער אליעזר הבלין

מסר את נפשו לחינוך ילדיו לתורה ויראת שמים. נפטר ביום ו' תמוז תשנ"א, זוג' נפטרה ביום כ"ד אלול תשמ"ח ונטמנו בהר הזיתים. זכו לבנין וחתנין רבנן, מורי הוראה יושבי על מדין, ראשי ישיבות ומרביצי תורה.

הורי: 1. ה"ה ר' שלמה זלמן הבלין שליט"א ראש כולל חומת ירושלים ומכון 'דרך אליעזר' בהר נוף. זוג' מרת טויבא יונה יונית לבית שקול, נולדה ביום י"ח אד"א תש"ו, נפטרה ביום י"ח אדר א' תשס"ח ונטמנה בהר הזיתים. זוג' בזיר"ש מרת מינה לבית רוף. 2. מרת יוכבד נולדה ביום ב' אדר א' תש"ו ונישאה ביום י' תמוז

רבי מרדכי דרוק

תשכ"ו להרה"ג ר' מרדכי דרוק יליד תש"ד. נודע בשיעוריו שהיה מוסר מדי יום ברחבי ירושלים, סדר יומו התחיל באמירת שיעור לפני תפילת ותיקין בכותל המערבי, ואח"כ המשיך למסור שיעורים בכל מקצועות התורה בכל שעות היום בפני זקנים, אברכים, צעירים ונערים. שימש כבוחן בת"ת 'תורת אמת' חב"ד בירושלים. נפטר א' אדר תש"ע, זוג' מרת יוכבד נפטרה 4 חדשים אחריו ביום י' תמוז תש"ע, נטמנו בהר הנ

הבלין שליט"א הרב הראשי של קרית גת וראש ישיבת תול"ת שם, זוג' מרת חיה לבית רוזנטל. 4. ה"ה ר' יוסף יצחק הבלין שליט"א רב קהילת חב"ד ברמת שלמה בירושלים וראש המכון להוצאת ספרים 'היכל מנחם', זוג' מרת עדינה לבית שטרן. 5. ה"ה ר' שמואל אהרן הבלין רב קהילת יבנה ואב"ד סאן-פאולו, זוג' מרת זהבה לבית רבינוביץ. 6. מרת רחל, בעלה ה"ה ר' יעקב נתן קרויזר. 7. מרת יפה, בעלה ה"ה ר' שמואל מרדכי מילר.

2. הרה"ג ר' בן ציון בלוי נולד ביום י"ח כסלו תרפ"ח, ומילדותו נודע כעילוי נפלא. למד בתלמוד תורה עץ חיים ובישיבת קמניץ, שמעו הגיע לאוזני הגרא"י פינקל ר"י מיר, שהזמינו להיות אחד מראשוני התלמידים בישיבתו, ומאז דבק בו בכל עוז וכמים הפנים לפניו. כן דבק ברבו הגאון ר' אפרים בורדיאנסקי זצ"ל, וכן

היה לו קשר מיוחד עם הגאון רבי דוד יונגרייז זצ"ל. בהיותו בישיבה לא היה הולך הביתה כל השבוע, והיה הוגה בתורה משבת לשבת. נשא בזו"ר ביום כ"ד

רבי בן ציון בלוי

אד"ב תש"ט את מרת אסתר רבקה בת הרב חיים דוד בן הגה"צ ר' בן ציון ידלר זצ"ל שנפטרה בצעירותה, בת 27, ביום י"ג מנח"א תשט"ו ומנח"כ בהר המנוחות. בזו"ר ש נשא את מ' חנה לבית בודנר תחי'. בשנת תשט"ז נקרא לשמש בראשות ישיבת 'עץ חיים' בקאפעלען - בלגיה, בהיותו באנטוורפן היה מקורב מאד להרה"צ רבי איציקל מפשעווארסק וחתנו הרה"צ רבי יענקלי זי"ע אשר העריכוהו מאד. בשנת תשכ"ג עבר ללונדון וכיהן שם כראש ישיבת בעלזא, משנת תשל"א היה מראשי ישיבה הרמה בלונדון, ומשנת תשל"ד כיהן כרב בביהמ"ד הגדול גראבליין שם, דיין ומר"ץ ובורר והיה נקרא ה"חושן משפט" של אירופה. פה מפיק מרגליות, תורת חסד ואמת על לשונו, מיישר

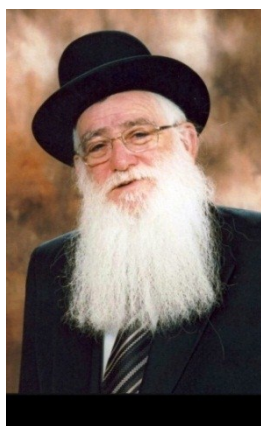
עמקים ומאיר נתיבים. מפרי הארץ לגאון ולתפארת, משנתו סדורה ובהירה בעומק תבונה, הרביץ תורה רבות בשנים והעמיד תלמידים הרבה. לכל אדם האיר פנים ורבים נהנו ממנו בעצה ותושיה, השכיל אל דל והרנין לב נדכאים. נפטר באמצע דרשתו בוועידת אגו"י באנגליה כאשר כמעט בתחילת דבריו פתח במילים "וזאת הברכה אשר ברך משה את ישראל לפני מותו", ובסיום דרשתו אמר: די אלטע זעלנער גייען אוועק און מען מוז אוף שטעלען נייע זעלנער, [החיילים הזקנים הולכים וחייבים להעמיד חיילים חדשים] במילים אלה כרע ונפל ונפטר לבית עולמו, ביום ח' אייר תשנ"ה ומנח"כ בהר הזיתים. יצא לאור ליקוט מחידושיו בספר 'ניצוצי ציון' שנערך ע"י חתנו רבי שמעון פינק.

צאצאיו: ה"ה ר' יעקב שמואל, זוג' מרת צילה רות לבית ווטסאן; מרת מרים נעכא, בעלה ה"ה ר' אהרן ליפשיץ; ה"ה ר' נפתלי חיים, זוג' מרת הדסה לבית אברמוביץ; ה"ה ר' יצחק מנחם, זוג' מרת חוה לאה לבית לוי; מרת שיינא דינה, בעלה ה"ה ר' שמעון יהודה הכהן פינק; ה"ה ר' אהרן יוסף, זוג' מרת רייזל לבית שטערן; ה"ה ר' יהושע, זוג' מרת אסתר לבית אדלר; ה"ה ר' יהודה שלמה, זוג' מרת יהודית לבית ווילק.

3. מרת שרה, נולדה בשנת תרפ"ט, נישאה להרה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א מגדולי המשפיעים בברסלב. עברה הרבה ייסורים כאשר שלשה מצאצאיה נפטרו בחייה וקבלה הכל באהבה, נפטרה ביום כ"ב טבת תשע"א ונטמנה בהר המנוחות. הורי: מרת פייגא נולדה בשנת תשי"א נפטרה ביום י"ז מנחם אב

תשס"ח ונטמנה בהר המנוחות, בעלה ה"ה ר' מרדכי גולדברגר; מרת אדל נולדה בשנת תשי"ב, נפטרה י"ב טבת תשס"ז ונטמנה בהר המנוחות; ה"ה ר' נחמן שכטר נולד בשנת תשי"ד, נפטר ה' תמוז תשס"ט ונטמן בהר המנוחות; מרת מרים, בעלה ה"ה ר' יקותיאל רוזנבוים; ה"ה ר' נתן יצחק שכטר, זוג' מרת מרים; מרת שיינא אסתר, בעלה ה"ה ר' משה קרול; מרת רחל יוכבד, בעלה ה"ה ר' ישכר פלדמן; ה"ה ר' יוסף חיים שכטר, זוג' מרת ריסא דיצה לבית צייד.

4. מרת צפורה נולדה בשנת תרצ"א, נפטרה ט"ו שבט תשע"א. בעלה הרה"ח ר' אריה אלבום שליט"א ב"ר אברהם. הורי: מרת יוכבד, בעלה ה"ה ר' זאב קלופמן; ה"ה ר' צבי אלימלך אלבום, זוג' מרת דבורה לבית טויבער; ה"ה ר' יצחק שלמה אלבום, זוג' מרת אסתר רייזל לבית רובין; ה"ה ר' ירמיהו אלבום, זוג' מרת חיה לבית אייזן; ה"ה ר' יהושע אלבום, זוג' מרת פסיה לבית טאכובער; מרת שרה, בעלה ה"ה ר' יהושע פרידלנדר; מרת אלישבע, בעלה ה"ה ר' דב בקשט; מרת חיה רבקה, בעלה ה"ה ר' יוסף שטרן; ה"ה ר' ישראל דב אלבום, זוג' מרת כוכבית.

רבי יוסף חיים בלוי

5. הרה"ג ר' יוסף חיים בלוי נולד ביום י"א אלול תרצ"ג.

בבחרותו למד בישיבת סלבודקא. נשא ביום ב' אלול תשי"ד את מרת אודל הדסה, נולדה בשנת תרצ"ד ברוסיה לאביה הרב אליהו חיים רוזין מגדולי המשפיעים בחסידות ברסלב, ועלתה בצעירותה לארץ ישראל יחד עם הוריה. מיד אחרי נישואיו למד בישיבת מיר, שם נמנה עד מהרה על חשובי הלומדים בישיבה, כאשר מרן הגר"ח שמואלביץ זצוק"ל, קרבו עד למאד והיה תלמידו חביבו ולמדו יחד שעות רבות והיה מכין אתו את השיעורים. לאחר שנים ספורות פתח הגאון רבי יעקב וולפא שליט"א את ישיבת אשקלון, והוא נקרא לכהן פאר כמרביץ תורה בה. בעצת מורו ורבו

זצוק"ל נענה לקריאה לשמש כמרביץ תורה בישיבה, וכך במשך חמש שנים היה נוסע מדי שבוע ביום א' לאשקלון והיה נותר שם כל השבוע, וחוזר לביתו בירושלים רק לשבת, כשרעייתו נוטלת על עצמה את עול הבית, לאחר מכן העתיקו את משכנם לעיר אשקלון. לאחר שנסגרה הישיבה, פתח במקום כולל אברכים ראשון בעיר, כשבין כתליו גדלו והתחנכו עשרות רבות של אברכים שהרימו את קרן התורה בהדרתה בעיר אשקלון וגלילותיה. משנת תשמ"ב כיהן כרב העיר אשקלון במשך כשלושים ושלוש שנה, והפריח את השממה בדרום. נודע בגדלותו התורנית לצד מידותיו התרומיות ויחסו הלבבי והחם לכל אדם,

הוא ידע לשלב באישיותו תקיפות ועמידה על קוצו של יר"ד בעניני הלכה ושמירה על השבת לצד מאור פנים ולבביות ומקובל על כל החוגים והעדות. ידיעותיו הנרחבות בשו"ע ובנו"כ, הביאו אל חדר ההוראה שלו את אלפי בני התורה בעיר, הן מעדות אשכנז והן מעדות ספרד והמזרח, להם פסק איש איש כמנהגו וכדעת רבותיו. נודע בסבלנותו המרובה לקירוב אחב"י לאביהם שבשמים ולקיום מצוותיו, פעל רבות עבור העולים מברית המועצות, דאג להכניסם בבריתו של אאע"ה, וכן דאג לחתונתם. לשיעוריו התורניים ולשיחות המוסר יצא שם בכל רחבי הארץ. רעייתו עמדה לימינו בכל פעולותיו, ביתם היה פתוח לרווחה ועשרות תושבים שבורים ונדכאים מצאו אצלם מזור ותמיד ביד רחבה. נפטר ביום כ"ג אלול תשע"ה, זוג' נפטרה כחודש לפניו ביום כ"א מנ"א תשע"ה. נטמנו בהר הזיתים.

הורי: מרת חנה, בעלה ה"ה ר' דויד אהרון פרוינדליך; מרת יפה שיינא, בעלה ה"ה ר' אריה סלומון; שרה זיסל; ה"ה ר' יצחק שלמה בלוי, זוג' מרת פרומה לאה לבית יעקובזון; ה"ה ר' קלונימוס קלמן בלוי, זוג' מרת אליה לבית בילר; ה"ה ר' יעקב דב בלוי, זוג' מרת אסתר פרומה לבית פינסקי; מרת חיה רבקה, בעלה ה"ה ר' מרדכי יעקב רייך; מרת חוה, בעלה ה"ה ר' בנימין נוביק; מרת פועה, בעלה ה"ה ר' יוסף קוקיס.

6. הרה"ג ר' אהרן ישעיה בלוי שליט"א. מראשי ישיבת "ברכת אריה" בעמח"ס 'מראה איש', זו' מרת רבקה מרים לבית פרידמן. הורי: ה"ה ר' בצלאל בלוי, זוג' מרת אסתר נעכא לבית סלנט; ה"ה ר' יצחק שלמה בלוי, זוג' מרת דבורה לבית שכטר; ה"ה ר' דב בלוי, זוג' מרת תמר שרה לבית ליפשיץ; ה"ה ר' יוסף חיים בלוי, זוג' מרת סימא ביילא לבית שיינברגר; ה"ה ר' ישראל מאיר בלוי, זוג' מרת לאה לבית וייספיש; מרת חיה, בעלה ה"ה ר' יצחק אריה טופורוביץ; ה"ה ר' טוביה בלוי, זוג' מרת מלכה לבית גינויער; מרת יונה, בעלה ה"ה ר' שלמה זלמן וולס; מרת יפה אסתר, בעלה ה"ה ר' שלום מנחם חלופסקי.

ד. מרת יהודית פאדווא

נולדה בשנת תר"ע, ונישאה להגאון רבי חנוך דוב העניך פאדווא זצ"ל, מגדולי פוסקי הדור. נולד בעיר בוסק שבגליציה ביום כ' מנ"א תרס"ח לאביו הרה"ח ר' אליעזר וואלף טויבער שהוחלף אח"כ ל-פאדווא [מזקני חסידי בעלזא ואלעסק, נפטר זאת חנוכה תשל"א, ולאמו מרת טויבא בת רבי שמואל יוסף פאדווא]. נקרא ע"ש האדמו"ר הרה"צ ר' חנוך דוב העניך מאלעסק שיום ההילולא שלו חל ביום א' אלול סמוך למועד הברית. בימי מלחמת העולם הראשונה נמלט אביו עם כל משפחתו מגליציה וקבע משכנו בעיר וינה, ושם זכה להכיר כמה מצדיקי הדור ובהם צדיקי בית רוזין. כבר בשנותיו הצעירות התפרסם כעילוי, בבחורותו נסע ללמוד בישיבות

צעהלים ומטרסדורף, וכן למד תקופה בבית המדרש דחסידי בעלזא בעיר קראקא. באותם הימים היתה האכסניה שלו בבית ש"ב הרה"ח ר' שמעון שנירר מחסידי בעלזא המפורסמים בקראקא, [אחיה של מרת שרה שנירר המפורסמת שייסדה את 'בית יעקב']. נסמך להוראה ע"י הגאון רבי שמואל פירער אב"ד קראס, ועשה שימוש להוראה אצל גדולי הדור, ביניהם הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל. זכה להיות בימים הנוראים האחרון בשנת תרפ"ז אצל כ"ק מרן הרה"ק מהר"ד מבעלזא ז"ע.

נשא בזיווג"ר את מרת חנה גיטל בת הרה"ח ר' נפתלי גוטסמן מעיר וינה, היא ילדה לו חמשה ילדים ונפטרה בדמי ימיה ביום ח' טבת תש"ד בירושלים. עוד לפני המלחמה נתמנה לרב בית המדרש שומרי הדת בווינה, וכאשר פלשו הגרמנים לאוסטריה אסרו אותו כאחד הרבנים, במשך שנה שלימה ישב בבית האסורים, ואחרי השתדלות מרובה שוחרר בתנאי שיעזוב את המדינה, והיה זה להצלתו שכך ברגע האחרון ניצל וזכה בניסי ניסים לעלות לארץ ישראל בשנת ת"ש. נתיישב בירושלים והתקרב אל גדולי הרבנים הרה"צ רבי יוסף צבי דושינסקיא והרה"צ רבי

רבי העניך פאדווא

שמשון אהרן פולנסקי הרב מטעפליק זצ"ל. אחרי פטירת זוג' נשא בזיוו"ש את מרת יהודית שגידלה וחניכה במסירות את צאצאיו. בירושלים נתמנה כרב ומו"ץ בעדה החרדית ורב בשכונות בתי ראנד, בתי ברוידא, ושכונת כנסת. כאשר כ"ק מרן האדמו"ר מבעלזא ז"ע שהה בירושלים נתכבד לשבת בראש השולחן בעת עריכת השולחן הטהור, וכן היה האדמו"ר שולח אליו שאלות בהלכה. כאשר ייסד הרב מטשעבין את ישיבתו "כוכב מיעקב" בירושלים, הזמינו לעמוד בראשות הישיבה.

בשנת תשט"ו נקרא לכהן כאב"ד "התאחדות קהילות החרדים" שאיחד תחתיו את כלל הקהילות החרדיות בעיר לונדון, אותו נשא במסירות וביד רמה במשך 45

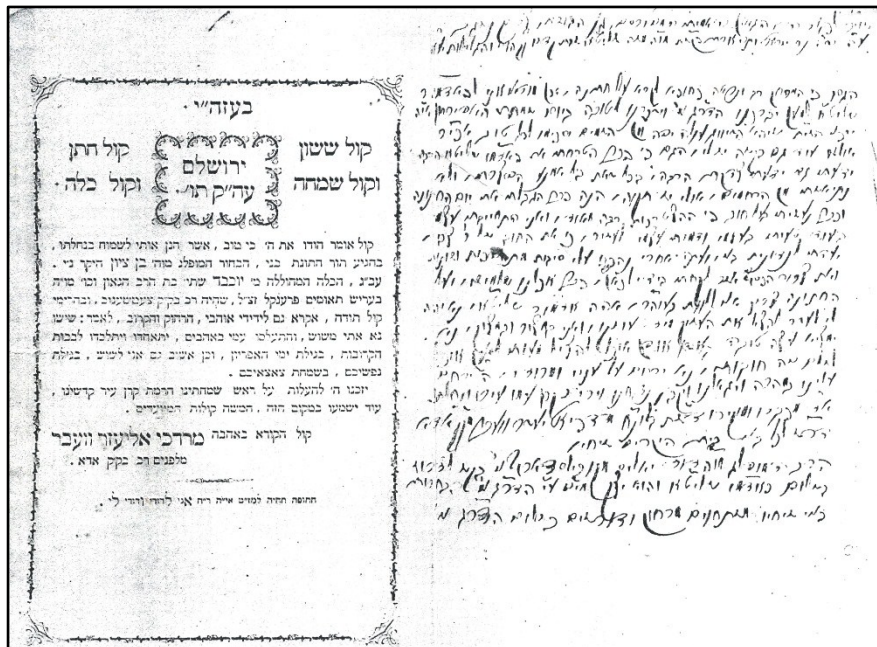
שנה עד לפטירתו ביום ט"ו מנ"א תש"ס, ונטמן בהר המנוחות סמוך לציון הרה"ק מבעלזא ז"ע בירושלים. השאיר אחריו ברכה את צאצאיו מזיוו"ר, וספריו שר"ת "חשב האפוד" ג' חלקים ועוד הרבה כתבים. זוג' מרת יהודית נפטרה ביום ז' שבט תשנ"ג ונטמנה בהר המנוחות.

מקורות: אנשי אמנה שאבדו 'משפחת שיינברגר' תשס"ח. המבשר קהילות משפחת זוננפלד.

התודה והברכה: להרב מרדכי קוט, הרב יצחק בלוי, הרב יצחק מאיר הגר, ר' שמעון הויזמן, ולכל אלה שעמדו לעזרתי בהכנת המאמר, אך א"א לפורטם כי רבים הם.

בשולי המאמר:

שרד טופס 'הזמנה' ששלח הרב מאדא לנישואי בנו רבי בן ציון וועבר הנ"ל, 'החופה תהיה למז"ט אי"ה ר"ח אני לדודי ודודי לי" [מבלי לציין שנה. גם המקום לא צוין, כנראה כך היה נהוג בירושלים דאז].

הטופס שלפנינו נשלח מירושלים לחוסט אל המהר"ם שיק, ובעמוד השני של ההזמנה ישנו מכתב מהרב מאדא אליו, בתחלתו הוא מתייחס להזמנה: "הגם כי המרחק רב ונראה כחוכא לקרא על חתונה, אכן מודיע אני לכאדמו"ר שליט"א, למען יברכנו הדר"ג נ"י ויזכרנו לטובה ביום שמחת האפיריון אי"ה, יזכני השי"ת שיהיה הזיווג עולה יפה, ומן השמים יסכימו לכל טוב אכ"ר".

בהמשכו הוא פונה אל המהר"ם שיק: "... הנה כבר הגבלתי את יום החתונה וכבר נעשיתי בעל חוב ... ואני התחייבתי עצמי בעוד טעיתי בעצמי ודמיתי עצמי לעשיר, כי את החוב של ר' צבי יעדתי לנדונית בני. ועתה אחרי נהפכו עלי סיבות התהפכות ושונות, ואת צרור הכסף אשר לקחתי בידי לכאן, כבר אכלנו שלמים, ועל החתונה צריך אני לזולת בעוה"ר. אהה אדמו"ר שליט"א אם נא יהיה לי לעזר להציל את העשוק מיד עושקו, שאני במצור ובמצוק...". את המכתב בשלימותו (ללא הצילום) פרסמנו ב'אגרות מהר"ם שיק' הוצאת מכון בני משה סי' פח.

הרב שמואל צבי שפיטצער
קרית יואל מאנרא יצ"ו

הדיין מגוטא

לזכרון אא"ז הרה"ג רבי מרדכי ארי' אונסדארפער זצ"ל הי"ד

שו"ב ומו"ץ בק"ק גוטא יע"א

כמו שיראה הקורא את מאמרי ידוע לי לע"ע מעט פרטים על ראשי "משפחת אונסדארפער" החשובה, ואכתוב בעז"ה המעט הידוע לנו, ואבקש מאוד שמי שיש לו ידיעה על ראשי משפחה חשובה זו יפרסם את ידיעותיו בין עלי הגליון.

בית אבותיו

אא"ז הרה"ג רבי מרדכי ארי' אונסדארפער זצ"ל הי"ד שו"ב ומו"ץ בק"ק גוטא יע"א, נולד לאביו מוה"ר שלמה ז"ל מק"ק טשענגער וזוגתו האה"ח מרת פערל ע"ה.

על מקור השם 'אונסדארפער', יש לשער כי מקור מוצא המשפחה הוא מעיר 'אונסדארף', ואבות המשפחה נקראו בשם אונסדארפער ע"ש עירם, ואכן ראיתי בזכרונות שנכתבה ע"י א' מילדי העיר לאשאנץ, שמתארת את זקיני הג"ר הלל אונסדארפער מלאשאנץ שהי' "צאצא למשפחת הרבנים המפורסמת מ-Huncoviec", שזה אונסדארף בלשונינו, אולי הכותבת שמעה וידעה כן מנעורי'.

שם זוגתו של מוה"ר שלמה הי' "פערל" כנ"ל, כן אמר בן בתה מוה"ר יואל פראנק ע"ה לדודי מוה"ר חיים אלעזר שפיטצער הי"ו כששאל אותו על שמות הורי זקינינו רבי מרדכי ארי', והוסיף כי בזכרונו כשאמר תהלים לרפואת אמו, וכן אח"כ כשלמד משניות לעילוי נשמתה שהזכיר שמה ושם אמה 'פערל'. גם בתה (כנראה הבת הבכירה, כי במקור אחד ראיתי שנולדה בווערבוי, שכנראה דר שם רמ"א אחר חתונתו שם) של זקיני רבי מרדכי ארי' אונסדארפער נקראה בשם 'פערל'.

לא ידוע לנו פרטים על אישיותו של אביו מוה"ר שלמה ז"ל, רק שהי' מתושבי ק"ק טשענגער. לפי החשבון נפטר ר' שלמה לפני שנת תרמ"ח שהרי נכדו בן בנו הג"ר מרדכי ארי' זצ"ל, ה"ה הרה"ג רבי 'שלמה' זלמן אונסדארפער זצ"ל מפרעשבורג, נולד בחודש חשוון שנת תרמ"ח כדלהלן ונקרא על שמו.

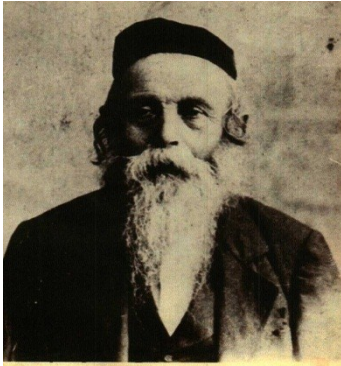
כדאי לציין כי במכתב מנכדו בן בנו הג"ר מרדכי ארי' זצ"ל, ה"ה אא"ז הגה"צ רבי הלל אונסדארפער זצ"ל אבדק"ק לאשאנץ, לבנו מיום 'ראש השנה לאילן שנת תרנ"ן', כותב בזה"ל: "ביום א' ראש חודש אדר הוא היארצייט של אבי זקיני שלמה בן בטשענגער עליו השלום", וכנראה בטעות נשאר בקולמוסו את שם אבי ר' שלמה כי כותב תיבת בן ואח"כ תיבת בטשענגער, וחסר שם האב של ר' שלמה, וחבל.

בהביה"ח בטשענגער לא נמצא לע"ע מצבתו של ר' שלמה ז"ל או של זוג' מרת פערל ע"ה. (מפי הי"ו"ר לתיקון הביה"ח ה"ה הגה"צ אדמו"ר מגארליץ שליט"א מבארא

פארק ובנו הר"ר דוד שלמה יונגרייז הי"ו, נכדי הגה"ק בעל מנוחת אשר מטשענגער זצ"ל, שחיפשו בכל התמונות של המצבות שבבית החיים בטשענגער אשר תחת ידם).

מצאצאי מוה"ר שלמה ז"ל וזוגתו מרת פערל ע"ה ידועים לנו:

1. בנם אא"ז הג"ר מרדכי ארי' אונסדארפער זצ"ל הי"ד.
 2. בתם האה"ח מרת רחל ע"ה אשת מוה"ר שלום בלאס ע"ה [נולד להם בנם יחידם מוה"ר יקותיאל יודא בלאס ז"ל הי"ד, אבי הרה"ח מוה"ר משה בלאס ע"ה מברוקלין, מנ"כ בשיכון סקווירא] ובזיווג"ש אשת מוה"ר ישעי' פראנק ע"ה [נולד להם בנם יחידם מוה"ר יואל פראנק ע"ה משיכון סקווירא, אבי מוה"ר יעקב יצחק הי"ו ומוה"ר יקותיאל יודא הי"ו].

רבי יואב אונסדארפער

3. בנם מוה"ר צבי אונסדארפער ז"ל הי"ד מ-דעברעצין. דר"ז ר' אהרן אונסדארפער הי"ו מספר שפגש את דודו-זקיננו הישיש ר' צבי הי"ד במחנה בערגן-בעלזן, ואח"כ נפטר שם.
 4. בנם מוה"ר יואב אונסדארפער ז"ל מסאטמאר-טשעקע (Szatmárcseke) הסמוכה לעיר פעהער-דיארמאט. [מיוצ"ח: בנו מוה"ר שלמה ע"ה, בנו מוה"ר יצחק ע"ה (בתו מרת רייניץ ע"ה מבארא פארק), בתו מרת פראדל ניווירטה ע"ה].

לידתו

הג"ר מרדכי ארי' זצ"ל נולד בעיר טשענגער בשנת תרי"ט לערך (כן הוא לפי רישום הנישואין שלו בשנת תרמ"ה, שכתוב שהיה אז בן 26 שנים, אבל לפי מה שמספר דר"ז הישיש מו"ה אהרן אונסדארפער הי"ו הי' ר' מרדכי ארי' היה בן צ"א בשנת תש"ד כשנעקה"ש, ולפי"ז נולד לערך בשנת תרי"ג לפ"ק. ומפי הישיש מוה"ר פנחס גאנדל הי"ו יליד גוטא שמעתי שר' מרדכי ארי' בעברו לגור מגוטא לנוויהיזל היה זקן, לפחות בן שמונים, ולפי החשבון עבר לנוויהיזל באמצע שנות תר"ץ), בהגיע לפרקו נשא את זוגתו האה"ח מרת חיה שרה ע"ה הי"ד.

משפחת זוגתו

לא ידוע לנו לע"ע שם אבי' של זוגתו מרת חי' שרה ע"ה. ושם משפחתה הי' ידוע עד הנה במשפחתינו שהיתה ממשפחת וויגאדא. אבל לאחרונה מצאנו ברשימות העיירות בתעודת הנישואין של בנה אא"ז הגה"צ מלאשאנץ זצ"ל ששם משפחתה היה זונענשיין, ויל"ע. עוד שמעתי, שמוצאה היתה מעיר ווערבו.

ומהרשימות שקבלתי ממרת יוסט יוצא: שחי' שרה (ובלע"ז סעלי) זאנענשיין נולדה ביום י"ט אב תר"ט, לאבי' Solomon זאנענשיין ואמה Katharin לבית דושינסקי בת 26 שנים, נישאה בווערבא ביום א' תמוז תרמ"ה לרבי מרדכי ארי' אונסדארפער יליד טשענגער בן 26 שנים שוחט בניר-טשאבאי. המסדר קידושין האב"ד שם רבי יעקב קאפל רייך.

אמה Katharin דושינסקי היתה ילידת עיר Smolenicz/Szomolany בגלילות עיר ווערבויו. ובעיר נאדאש Nadas/Trstin שהוא פחות משלשה מייל מ-Smolenicz/Szomolany יש תעודות נישואין מבנות ר' יוסף דושינסקי וזוגתו חי' שרה, כך שיש לשער שהם היו הורי Katharin דושינסקי, וחי' שרה זאנענשיין נקראה על שם אם אמה, ויל"ע עוד בכל זה. (ואבקש מי שיש לו פרטים על משפחות זאנענשיין ודושינסקיא לפרסם דבריו בין עלי הגליון).

מקום מגורו

אין בידי דבר ברור היכן דר ר' מרדכי ארי' בשנים הראשונות אחר הנישואין לפני שנתקבל לשו"ב מו"ץ בעיר גוטא. לפי מקור אחד דר אחר נישואיו בעיר ווערבויו, עוד מצאתי כתוב שדר בעיר טשענגער, ובעיר פרעשבורג.

שו"ב ומו"ץ בק"ק גוטא

לימים נתקבל רבי מרדכי ארי' לשו"ב ומו"ץ בק"ק גוטא (הנקראת כהיום 'קולארובו') בסלאוואקאי, השוכנת סמוך לעיר פרעשבורג. שם שימש על משמרתו הרבה שנים כולן שוין לטובה, בזקנותו בהיותו בשנות הגבורות עזב את משמרתו בק"ק גוטא, והעתיק מושבו לעיר הסמוכה נוייהיזל, אשר דרו שם ב' מבנותיו.

לא ידוע באיזה שנה נתקבל בעיר גוטא. בקונטרס הגאון הקדוש מגוטא (תולדות הג"ר יחיאל ביום זצ"ל אבדק"ק גוטא) כתוב כי רבי מרדכי ארי' שימש בתפקידו כארבעים שנה עד אמצע שנות תר"ץ, והתגורר כבר בגוטא בשנת תרמ"ד, עיי"ש. אבל לפי התעודות מלידות ונישואי צאצאיו לא נראה כן.

צדקותו וגדלותו בתורה

שמעתי מכמה יוצאי עיר גוטא ישישי העדה החיים אתנו לאיוש"ט, שמשבחים מאוד את צדקותו ויראתו של הג"ר מרדכי ארי', ואת גדלותו בתורה בהוראה וביראה, גם שימש בעיר כמוהל מומחה, זריז ואומן נפלא, וזכה להכניס הרבה מילדי ישראל בבריתו של אברהם אבינו.

לפי מש"כ בקונטרס הנ"ל, גם מסר רבי מרדכי ארי' שיעורים בהחברה ש"ס בעיר.

נכדו הג"ר שמואל אלכסנדר אונסדארפער זצ"ל רב ור"מ בק"ק ראשית חכמה מאנטריאל, מזכירו בהקדמת הספר 'שפתי שלמה' לאביו - בנו של הג"ר מרדכי ארי' זצ"ל - הג"ר שלמה זלמן אונסדארפער זצ"ל, וז"ל:

"אביו הרב הצדיק מוה"ר מרדכי ארי' אונסדארפער זצ"ל הי"ד, היה שו"ב ומו"צ בעיר גוטא, היה תלמיד חכם מופלג. זוכרני פ"א היה בביקור אצלינו בק"ק פרעשבורג והתפלל לפני העמוד בימי החול, ובשעת חזרת הש"ץ זלגו עיניו דמעות מרוב התעוררות דקדושה, עד שכולם תמהו האיך עומדים בתפלה לפני השי"ת".

נכדו דו"ז מוה"ר אהרן אונסדארפער הי"ו מירושלים עיה"ק, מזכירו לשבח בספרו 'בית הלל' (על קורות קהל עדת לאשאנץ, ובמיוחד לדמותו של האב"ד הנערץ והנמרץ אאמו"ר הגה"צ רבי הלל אונסדארפער זצ"ל הי"ד. ירושלים תשס"ח) והא לך איזה קטעים ממש"כ שם:

"הסבא הרב מרדכי ארי' אונסדארפער היה איש רך לבב אוהב את הבריות, השעשוע החביב עליו ביותר היה הלימוד, אף כאשר היה זקן מופלג וכפוף, כח ההתמדה שלו היה כשל נער צעיר".

"...היה אומר "אני מעורר השחר ואין השחר מעורר אותי", על ידי זה יש לי יום גדול ללמוד. ואכן מעולם לא ראוהו מתנמנם תוך כדי עיון בספר".

"...היה זוכר גמרא בעל פה, וגם כאשר היה כבר זקן מופלג היה יכול לחזור בדיוק על לשון הגמרא תוך ציון הדף וכל מימרא ציטט באיזה מקום היא נמצאת".

"...יצוין שהסבא והסבתא בשנים האחרונות לחייהם היו האורחים שלנו מימי סליחות עד אחר חג שמחת תורה. פ"א כאשר השוחט שלנו ר' אליעזר שווארץ בא לבקרו, הסבא סיפר לו שהוא לבדו הפסיק לשחוט למרות שיש לו שליטה טובה על היד. כהוכחה היה מרים ענף יבש מהרצפה ומחזיק בגובה הכתף ומראה לר' אליעזר שווארץ שידי עדיין יציבות, למרות זה פסל את עצמו כדי לא להגיע לידי מכשול ולא להכשיל אחרים ח"ו".

על קידוש השם

כאמור למעלה העתיק ר' מרדכי ארי' זצ"ל בסוף ימיו את מושבו מק"ק גוטא לק"ק נויהיזל, ובהיותו זקן וישיש כבן תשעים (עיין לעיל בנוגע שנת לידתו) הובל מעיר נויהיזל יחד עם זוגתו האה"ח מרת חי' שרה ע"ה למחנה המות הארורה אוישוויץ, שם נעקדו עקה"ש ביום כ"ג סיון שנת תש"ד, ה' ינקום דמם.

מתורתו

מצאתי מאמר קצר ממנו בירחון "תל תלפיות", תר"ס מחברת כ"ג אות קט"ו:

הה"ג מהו' מרדכי ארי' אונסדארפער מו"צ בגוטא

הנה נפשי חשקה לדעת כוונת התוס' ברכות י"ד ד"ה ימים שהיחיד וכו', וז"ל ול"ד גומר דודאי קי"ל דימים שאין גומרים אין חובה לאומרו כלל דהכי משמע בערכין י' ע"ב דחשיב כ"א יום דיחיד גומר את ההלל ופריך ר"ה וי"כ נמי לימא, משמע דבשאר יו"ט כמו בר"ה פשיטא דאין לומר וכו'.

ופלא בעיני הלא שם פריך הגמ' בהדיא ר"ח דאיורי מועד לימא יעו"ש, והתוס' שם הביא באמת ראיתו מדפריך הגמ' ר"ח דאיורי מועד לימא, ולא אמר לגמור ע"ש, וכאן אמר תוס' רק משמע, וצ"ע.

[הערת נכדו כותב המאמר. מצאתי כעין קושיית אא"ז זצ"ל בס' הפלאה שבערכין על מס' ערכין (ווילנא תרס"ה) עיי"ש, ועיין עוד בס' מלוא הרועים, ואכהמ"ל].

ר' מרדכי ארי' נזכר גם בספר נפלאות אשר (תולדות הגה"צ בעל מנוחת אשר מטשענגער זצ"ל) 'סיפר לי מו"ה מרדכי לייב נ"י מילדי טשענגער וכעת הוא דר בנייהיזעל...! עיי"ש.

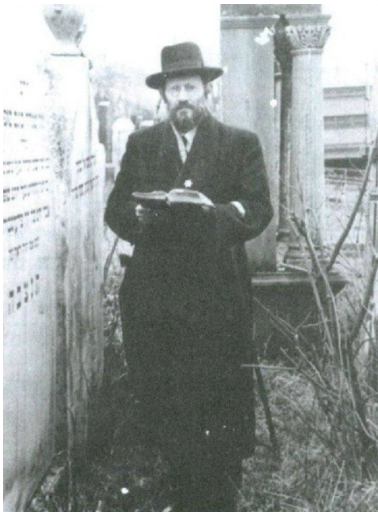
כן הגיע לידי (ע"י נכדי הג"ר יונתן שטייף זצ"ל העוסקים בסידור תשובות ותולדות זקנים רבי יונתן שטייף זצ"ל, תשו"ח להם) מכתב חשוב שכתב הג"ר מרדכי ארי' זצ"ל להג"ר יונתן שטייף זצ"ל, אחר עזבו את עיר גוטא אחר ששימש שם כמגיד מישרים, המכתב מתפרסם כאן לראשונה ב'נספח'.

צאצאיו

ואלו שמות צאצאי הג"ר מרדכי ארי' זצ"ל וזוגתו האה"ח מרת חיה שרה ע"ה:

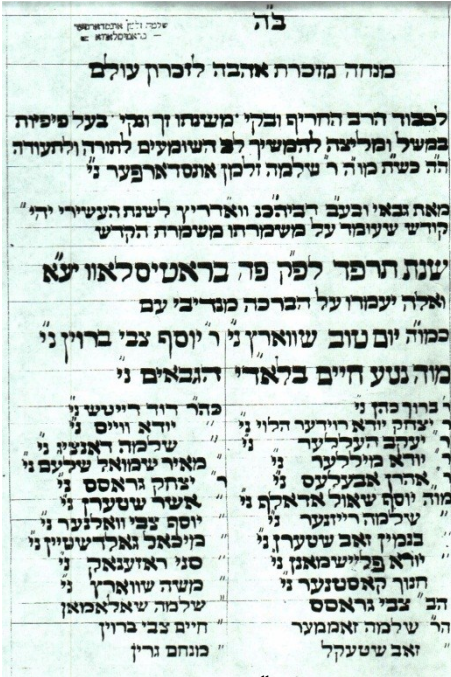
1. בתם מרת **פערל** ע"ה, אשת מוה"ר **יודא** ב"ר ראובן **פריעדמאן** ז"ל מרביץ תורה בק"ק נויהיזל, נעקד"ה ביום כ"ג סיון שנת תש"ד, ה"ד. נשארו לפליטה: בנם מוה"ר **פנחס פריעדמאן** ע"ה בפלעטבוש. וארבעה בנות ע"ה ולהבחל"ח תחי'.

2. בנם הרה"ג המפורסם רבי **שלמה זלמן אונסדארפער** זצ"ל ה"ד, נולד בחודש חשוון תרמ"ח (עפ"י תולדות המחבר שבראש ספרו שפתי שלמה). ר"מ ומ"מ ורב דביהמ"ד 'וואדריץ' בפרעשבורג (נתקבל לרב בשנת תרע"ד, רצו"ב צילום מדף השער של הש"ס החדש שקיבל במתנה מגבאי הביהמ"ד לרגל

הגרש"ז אונסדארפער
בבית החיים בפרעשבורג

השנה העשירית לכהונתו. קבלנו הצילום מנכדו הרה"ג רבי יוסף אונסדארפער שליט"א רב דביהמ"ד ראשית חכמה במאנטריאל). נעקד"ה עם זוגתו מרת **שבע** ע"ה, ביום ב' דר"ח חשוון שנת תש"ה, ה"ד. גם נעקד"ה בתם מרת **לאה** ע"ה ובעלה מוה"ר **אברהם צבי כהן** ז"ל וחמשה מילדיהם (נשארה לפליטה רק בתם האה"ח מרת ריזל זעלצער תחי' בבארא פארק).

נשארו לפליטה לאחר המלחמה מצאצאי הג"ר שלמה זלמן זצ"ל: 1. בנם מוה"ר יחזקאל יהודה אונסדארפער ע"ה במאנטשעסטער. 2. בנם מוה"ר שמחה בונם אונסדארפער ע"ה בלאנדאן. 3. בנם הגה"צ המפורסם רבי שמואל אלכסנדר אונסדארפער זצ"ל אב"ד ור"מ דמתיבתא ראשית חכמה מאנטריאל, ובזקנותו רב בק"ק צאנז בפתח תקוה, מח"ס שפתי שמואל. 4. בתם האה"ח מרת פערל האף ע"ה אשת מוה"ר משה ע"ה במאנטשעסטער. 5. בתם האה"ח מרת ברכה גאלדא גיפס ע"ה אשת מוה"ר אליעזר יודא ע"ה בברוקלין. כולם העמידו משפחות עניפות בליעה"ר. תולדותיו של הג"ר שלמה זלמן זצ"ל ראה בהקדמת ספרו 'שפתי שלמה', נכתב ע"י המו"ל בנו הג"ר שמואל אלכסנדר אונסדארפער זצ"ל.

הקדשה מביהכנ"ס וואדריץ בפרעשבורג

3. בנם אא"ז הגה"צ רבי הלל אונסדארפער זצ"ל הי"ד אבדק"ק לאשאנץ. עליו נאריך בל"נ במאמר מיוחד באחד העלים הבאים.

4. בתם מרת פראדל ע"ה אשת מוה"ר דוד אוריטצער ז"ל מוויען, נעקד"ה עם כל משפחתם, הי"ד.

5. בתם מרת יהודית ע"ה אשת מוה"ר שמואל חיים צבי פריעדמאן ז"ל מגוטא, בן הג"ר נחמי' פריעדמאן זצ"ל רב דביהמ"ד מרפא לנפש בוויען, מח"ס חבל נחלה על משלי. (עיין בקונטרס הגאון הקדוש מגוטא שר' שמואל הי' המלמד לתשב"ר בעיר גוטא). נפטרה בצעירותה ביום י"ז חשוון שנת תרצ"ב, מנ"כ בגוטא.

6. בנם מוה"ר יחזקאל אונסדארפער ז"ל מפרעשבורג. נעקד"ה עם זוגתו מרת שרה ע"ה לבית שמאלץ, וכל משפחתם, הי"ד.

7. בתם מרת אסתר ע"ה אשת מוה"ר שלמה מענדלסזאן ז"ל מלאשאנץ, נעקד"ה עם משפחתם, הי"ד. נשאר מהן בת אחת מרת רחל אדמוני ע"ה, העמידה משפחה בארה"ק.

8. בתם מרת מרים ע"ה הי"ד אשת מוה"ר חיים דוקסלער ז"ל הי"ד מרביץ תורה בק"ק נויהייזל, נעקד"ה עם חלק מצאצאיהם, הי"ד. נשאר מהן דורות בארה"ק.

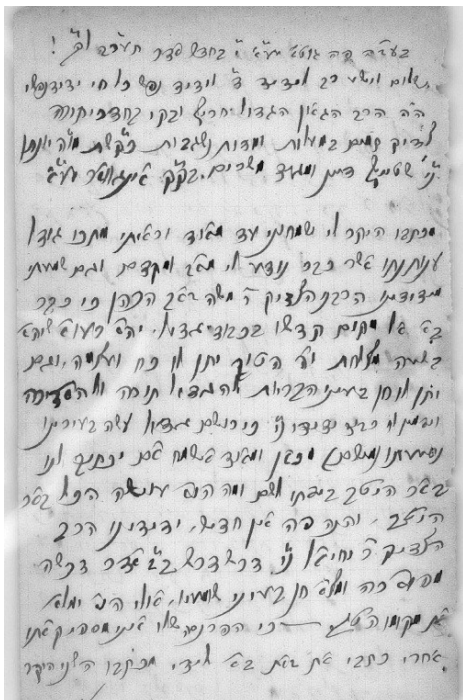
נספח

מכתב מרבי מרדכי ארי' אונסדארפער זצ"ל

פרסום ראשון ממכתב זקני הג"ר מרדכי ארי' אונסדארפער זצ"ל לידידו הג"ר יונתן שטייף זצ"ל עם עברו מגוטא לכהן כדיין באונגוואר. (תשו"ח לנכדי הג"ר יונתן שטייף זצ"ל העוסקים בסידור תשובות ותולדות זקנים שנתנו לי רשות להדפיס המכתב שתח"י, וגם על הצילום מהחותם של הגר"י שטייף כמגיד בק"ק גוטא).

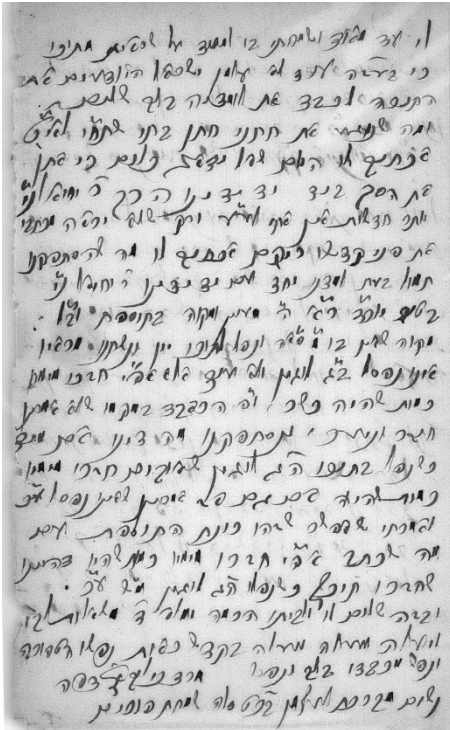
בעז"ה פה גוטא יע"א י' בחדש אדר תער"ב לפ"ק!

שלום וישע רב לידיד ד' וידיד נפש כל חי ידיד נפשי ה"ה הרב הגאון הגדול חריף ובקי בחדרי תורה צדיק תמים במעלות ומדות נשגבות כקש"ת מו"ה יונתן נ"י שטייף דיין ומגיד משרים בק"ק אונגוואר יע"א.

מכתבו היקר לי שמחוני עד מאוד, וראיתי מתוכו גודל ענותנתו אשר כבר נודע לי מאז ומקדם וגם שמעתי מידידנו הרבני הצדיק ר' משה זאב הכהן כי כבר בא אל מקום קדשו בכבוד גדול, יהא רעוא שיהא בשעה מוצלחת וה' הטוב יתן לו כח ועצמה, וגם יתן לו חן בעיני הבריות להגדיל תורה ולהאדירה. ויאמין לי כבוד ידידי נ"י כי רושם גדול עשה בעירנו נסיעתו מכאן, ומאוד אשמח אם יכתוב לנו באר היטב ביאתו לשם ומה הוא עושה הכל באר היטב. והנה פה אין חדש. ידידנו הרב הצדיק ר' יחיאל נ"י

דרש דרש בז' אדר דרשה מפוארה ומצא חן בעיני שומעיו, אולי הוא ימלא את מקומו היטב, כי הפרנסה שלו אינו מספיק אותו.

אחרי כתבי זאת בא לידי מכתבו השני היקר לי עד מאוד ושמחתי בו למאוד על שראיתי מתוכו כי בעז"ה עוד לא אלמן ישראל היודעים את התורה לכבד את לומדיה בלב שלם. ומה שנוגע את חתני בתי שתחי' לאוי"ט אכתוב לו היום שאל ידאג כלום כי אתן הסך ביד ידידנו הרב ר' יחיאל נ"י. יותר חדשות אין אתי לע"ע ורק שלא יראה מכתבי את פני קדשו ריקם אכתוב לו מה שהסתפקנו תמול בעת למדנו יחד עם ידידנו ר' יחיאל נ"י.

בטור יור"ד ר"א ה' מעיין ומקוה [בבית יוסף סוף סעיף כ"ט], בתוספת [א] [מקואות פ"ה ה"ח] וז"ל, מקוה שאין בו מ' סאה ונפל לתוכו יין ונשתנו מראיו אינו נפסל בג' לוגין ולא עוד אלא אפי' חזרו מימיו לכמות שהיה כשר. ופ' הראב"ד במקומו [פ"ז ממקואות ה"ב]

שלא אמרינן חוזר וניער. [והובא ברמ"א סי' רא סעיף כט]. ונסתפקנו מה דינו אם מיד כשנפל בתוכו הג' לוגין שאובים חזרו מימיו כמות שהיו, אם גם אז אמרינן שאינו נפסל ע"כ, ואמרתי שאפשר שזהו כוונת התוספת [א] עם מה שכתב אפי' חזרו מימיו [ל]כמות שהיו, דהיינו שחזרו תיכף כשנפלו הג' לוגין ע"ש ע"כ.

ובזה שלום לו ולביתו הרמה, ימלא ד' משאלות לבו ויעלה מעלה מעלה בקדש כאות נפשו הטהורה ונפש מכבדו בלב ונפש.

מרדכי ליב [ש"ץ?] דפה

נשים מברכות לעצמן בכ"ט סלה שמחת פורים

*

'ידידנו הרבני הצדיק ר' משה זאב הכהן' – ה"ה מוה"ר משה זאב קאהן ז"ל מחשובי העיר גוטה.

'ידידנו הרב הצדיק ר' יחיאל נ"י' – ה"ה הגה"צ רבי יחיאל בויס זצ"ל, שנתקבל אח"כ לאבדק"ק גוטה.

'אולי הוא ימלא את מקומו היטב' – הגאון רבי יונתן שטייף זצ"ל שימש עד אז כ'מגיד' בעיר גוטה [ראה רצו"ב תמונה מחותמו 'יונתן שטייף מגיד דק"ק גוטה

יע"א], והי' אמור שרבי יחיאל בוים ימלא מקומו כ'מגיד'. ולמעשה נתקבל אח"כ כרב אב"ד דשם.

'ומה שנוגע את חתני חתן בתי שתחי' לאוי"ט' - פשוט שאין הכוונה לחתן בתו של רבי מרדכי ארי', כי בזמן כתיבת המכתב בשנת תרע"ב עדיין לא היו לצאצאי רמ"א צאצאים שהגיעו לפרק הנישואין. כנראה הכוונה 'החתן שלי, החתן של בתי', ומסתבר שהמדובר בנוגע לנדן שלו, וכנראה אחד מחתניו היה מוצאו מאונגוואר או למד בהשיבה דשם.

בשולי המאמר:

רישום פטירתו של רבי שלמה [אבי רבי מרדכי ארי'] אונסדורפר נמצא במאטריקל הפטירות בטשענגער: שאלאמון אונסדורפר יליד N-Szandecz [אולי צאנז] נפטר בטשענגער בן 67 שנה ביום 12 מרץ 889 [=ט' אדר א' תרמ"ט]. כנראה רישום יום הפטירה אינו מדויק, שכן לפי מכתב בנו רבי הלל שצוטט למעלה, הרי נפטר בראש חודש אדר]. אשתו אסתר פישער. [לפי מה שמובא למעלה שאמו של רבי מרדכי ארי' היתה פערל, הרי שאסתר היתה זיווגו השני. ניתן לשער שבשנת תרמ"ה כבר היה נשוי עם מרת אסתר, שכן נמצא רישום שביום 21 אוגוסט 885 [=י' אלול תרמ"ה] שימש שאלאמון אונסדורפר כסנדק בבריתו של הילד אברהם בן מוזעס וואסערבלאט וסאלי לבית פישער!, ביישוב Nagysikarlo במחוז מארמארוש-Ökörmezői [=וואלאווא]. כנראה שהיא ממשפחת אשתו אסתר. וראה עוד להלן בנוגע לשם משפחתה של אסתר ובנה].

ומה שמובא למעלה שרבי שלמה נפטר לפני תרמ"ח, מאחר שנכדו רבי שלמה זלמן אונסדורפר שנקרא על שמו נולד בחודש חשוון תרמ"ח, זה אינו נכון, שכן רבי שלמה זלמן נולד ביום 12 נובמבר 889 [=י"ח חשוון תר"נ], דהיינו למעלה ממחצית השנה לאחר פטירת זקינו רבי שלמה.

ברישומי מאטריקל הפטירות בטשענגער רשום גם: פאני לבית אונסדורפר ילידת דיולאהאזא (Gyulahaza) [במחוז סאבאלטש] אשת נפתלי קויפמאן, שנפטרה בגיל 45 ביום 5 ספטמבר 894 [=ד' אלול תרנ"ד]. אם היא בתו של רבי שלמה אונסדורפר [לא נזכרת למעלה ברשימת צאצאיו], הרי שרבי שלמה התגורר תקופה מסוימת בדיולאהאזא.

כן היה גר תקופה מסוימת ב-ניר-טשאהלי שם נולדו בנו רבי יואב אונסדורפר ובתו מרת רחל, ראה להלן. ומה שמובא למעלה שבנו רבי מרדכי ארי' נולד בטשענגער עפ"י מאטריקל נישואיו. עיינתי בצילום ממאטריקל המקורי שקבלתי מכותב המאמר, ולדעתי יוצא מהרישום שהוא יליד ניר-טשבאי וגר בטשענגער (כמו אביו) בעת נישואיו, ומכהן כשוחט מבלי לציין מקום כהונתו [או אולי הכוונה שהוא

מוסמך לשו"ב, ואינו משמש עדיין בפועל]. מבדיקה של ישובי הונגריה עולה שאין כנראה ישוב בשם זה 'ניר טשאבאי', ולכן סביר שהרישום במאטריקל אינו מדויק והכוונה לניר-טשאהלי שכאמור גר אביו שם בתקופה מסוימת.

לפי זה כנראה יש להוסיף בת נוספת לרבי שלמה, בשמה הלועזי צילי לבית אונסדורפר, ילידת ניר-טשאהלי. בעלה בשמו הלועזי מאיער לעבאוויטש יליד K-Falva (ק' פאלווא). מצאנו רישומים במאטריקל פעהער-יארמוט על לידות ילדיהם ב-Jank (יאנק): הבת סאלי (בשמה הלועזי) ביום 2 ספטמבר 888; הבן שאמו (בשמו הלועזי, כנראה שלמה על שם הסבא) ביום 24 דצמבר 889 (כאן נרשם שאמו ילידת טשענגער); הבן יאקאב (בשמו הלועזי) ביום 5 מרץ 892. [ביאנק ישנה מצבה של ר' מאיר ב"ר זאב ופראדיל שנפטר בחודש ניסן תרפ"ז].

מצאנו רישום נוסף במאטריקל קליינוארדיין, וכנראה מדובר בבית נוספת של רבי שלמה, והוא לידה ב-אנארטש (Anarcs) ביום 10 ינואר 869 (תרכ"ט) של יאקאב (שמו הלועזי), אביו איגנאץ קליין מוצאו מ- Derzs, אמו Boreza? לבית אונסדורפר שמוצאה מ-Csobaj (טשאבאי). כנראה שוב טעות בהעתק שתח"י (או אולי גם במקור), וצ"ל טשאהלי כהנ"ל.

בנוגע לצאצאי רבי שלמה אונסדורפר שנמנים למעלה:

בתו רחל בזיווג ראשון אשת רבי שלום בלאס. – שאמואל בשמו הלועזי. מצאנו רישום נישואי בנו בטורנא (מחוז אבאי-טורנא): ליפוט [כנראה יקותיאל יהודה הנזכר למעלה] יליד טשענגער 5 ספטמבר 883, שוחט וגר בטשעקע (גם אביו גר שם), נשא 19 דצמבר 901 (תרס"ב) את העלען ילידת Meszes (מעסעש) 883 וגרה בטורנא בת איגנאץ גלאנץ מדפיס שם וסאלי לבית Drechler.

בזיווג שני אשת רבי ישעי' פראנק. - בשמה הלועזי רוזה, נולדה ב-Csaholy [כנראה Nyiresaholy, נירטשאהלי]. בעלה בשמו הלועזי יוזעף פראנק יליד K-Senjen. מצאנו רישומים מלידות ילדיהם: הבת אסתר שנולדה ב-Okorito ביום 18 ינואר 891 (הרישום במאטריקל טשענגער); הבן יאקאב שנולד בטשעקע [כנראה סאטמאר-טשעקע] ביום 3 אוקטובר 893 (הרישום במאטריקל פעהער-יארמוט).

בנו רבי צבי אונסדורפר בדעברעצין - ברשימת הנספים בספר הזכרון לקהלת דעברעצין: הרמן אונסדורפר בן אסתר לבית קעפעטש [ראה למעלה שלפי הרישומים הרשמיים היא היתה לבית פישער], ואשתו אסתר לבית איזראעל. כעת שלח לי כותב המאמר מרישומי הנספים ממוזיאון השואה, שבין השאר נזכרים שם במחנה בערגען-בעלזען: הרמן אונסדורפר יליד טשענגער 14 נובמבר 869 [תר"ל]. אסתר אונסדורפר-איזראעל ילידת Avasfelsöfalu (אוואשפעלשאפאלו, בלשונינו ניגרעשט) 4 מאי 869 [תרכ"ט]. [מאיך שלח לי רישום נוסף ממחנה בערגען-בעלזען:

העניק אונסדורפר מדעברעצין יליד טשענגער 852 [תרי"ב]. אם אכן זה מדויק והיו שנים ממשפחת אונסדורפר בדעברעצין, עדיין צריך בירור מי מהם היה בנו של רבי שלמה].

בנו רבי יואב אונסדורפר בסאטמאר-טשעקע - שמו הלועזי יוזעף יליד ניר-טשאהלי, זוגתו רוזה לבית גרוס ילידת Kocsord (קאטשארד). במאטריקל פעהער-יארמוט נרשמו לידות ילידיהם בטשעקע: בנם שאלאמון (בשמו הלועזי, כנראה שלמה על שם הסבא) ביום 29 מאי 892; בתם בערטה (בשמה הלועזי) ביום 24 פברואר 894.

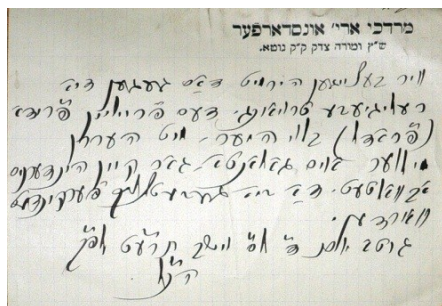
בנוגע למקום מגורי רבי מרדכי ארי' אונסדורפר לאחר נישואיו בשנת תרמ"ה, מתברר שכמה שנים היה דר בערשעקקעטי (Ersekety, בסלובקית Ket) במחוז אסטרוגום-פארקאני, שכן שם נולדו לו בניו רבי שלמה זלמן בשנת תר"נ כאמור, ורבי הלל ביום 18 אוקטובר 891 [=ט"ז תשרי תרנ"ב] [הנ"ל לפי רשימת תלמידי הישיבה בפרשבורג בשנת תרס"ט ורשימת תושבי פרשבורג בשנת ת"ש].

לאחר מכן היה גר רבי מרדכי ארי' ב-Prebete (פרעבעטע. בסלובקית Pribeta) במחוז קאמארן. שם נולדה בשנת תרנ"ו בתו פראדל הנזכרת למעלה, ראה עוד להלן. על תאריך ביאתו לגוטה אין לנו לע"ע ידיעה.

בתו מרת פראדל הנ"ל היתה אשת רבי אהרן דוד איריטצער. נולד בפרשבורג ביום י' טבת תרנ"ח ונימול ע"י רבי משה שמואל שילל תלמיד ה'כתב סופר'. אביו רבי יעקב היה בן רבי ליפמאן שהיה בנו של רבי אהרן דוד איריץ מראשי הקהלה בפרשבורג בתקופת החת"ס וחתום על כתב הרבנות שלו. ברשימת התושבים בפרשבורג בשנת ת"ש מופיעים (בשמות לועזיים) רבי אהרן דוד איריטצער עם זוגתו פרידה לבית אונסדורפר ילידת פרעבעטע 8 יוני 896, וילדיהם האני (ילידת גוטה 924). שאר הילדים נולדו בוויען, אלזה (925), יענא (927), התאומות רות ואליז (928), ארטור (932), קערהאט? (934). גרו בוויען, וכנראה בשנות המלחמה עברו לפרשבורג.

התודה להרב שמואל יערי על חלקו בבירור הנ"ל, ולהרב צבי יונתן מארטאן על חלקו בקשר למכתבו של רמ"א אונסדורפר שנדפס למעלה בנספח למאמר.

רצ"ב צילום מכתב מרבי מרדכי ארי' שנכתב בגוטה ביום ד' לסדר וישב תרע"ט, בו מאשר שאין מניעה מבחינה הלכתית לסדר קידושין להעלמה פרידא (פראדל) בלוי מגוטה עם מר מילר מגאלאנטא, וגם היתה הכרזה פומבית על כך. בראש המכתב נדפס תפקידו "ש"ץ ומורה צדק ק"ק גוטה".

הרב חיים אריה רייניץ
מכון 'מנוחת אשר' - ירושלים

רבי משה נתן שיק זצ"ל

יו"ר ועד הרבנים בהונגריה וראב"ד דק"ק מישקאלץ

רבי משה נתן שיק נולד בק"ק אנאד [ליד מישקאלץ] ביום י"ז חשון תרנ"ו, לאביו רבי חיים מאיר שיק האב"ד שם, בן רבי יעקב שיק אב"ד נאדאודוואר בעמ"ס ישרש יעקב, בן רבי דוד שיק אב"ד טאקאי בעמ"ס אמרי דוד וחתן רבי אשר אנשיל הלוי יונגרייז אב"ד טשענגער בעל מנוחת אשר. ולאמו הרבנית ריזל בת רבי יוסף שלמה רייניץ אב"ד ור"מ דק"ק ספרדים - מישקאלץ, בן רבי נתן פייטל רייניץ אב"ד ה' מאד.

רבתי

תלמיד דודו רבי שמואל גוטליב אב"ד ור"מ דק"ק שעבעש, טאלטשאווא, פאפא, שלמד אצלו בשעבעש ובטאלטשאווא. בתחלת לימודו שם היה עדיין לפני הבר-מצוה, וכפי שעולה מתשובת רבו אליו שנדפס בספרו 'שמואל ברמה' (סימן ב): ב"ה מוצש"ק בראשית תרס"ט לפ"ק, שעבשקעלעמעש יצ"ו. לאהובי תלמידי החביב המשכיל כמר משה נתן נ"י. למען הראות שעדיין חביבותך גבאי, הנני לוקח לי מועד להעתיק לך דברים אחדים מקונטרס מצות צריכות כונה אשר אתי בכתבים, ומר אביך הרב הגאון יבחר לך מתוכם דבר אחד אשר תוכל לדרוש על חג הבר מצוה שלך לטובה.

רבי משה נתן שיק

כן ישנה תשובה נוספת ממנו אליו כבר לאחר נישואיו (שם סי' ט): ב"ה א' ויצא תרפ"ד, טאלטשווא יצ"ו. שוכ"ט לכבוד אהובי בן גיסי הרבני האברך המופלג נחמד ונעים כמו"ה משה נתן שיק נ"י. לעשות רצונך חפצתי ואעתיק לך את אשר דברתי עמך בשבוע העל"ט באר היטב... הרבה טרדות עלי היו כולנה על כן נתאחרתי עד עתה, ואקוה שתשיג בשני דברים האלה את מטרתך. והנני דורך אוהבך המוכן לעמוד תמיד לימינך בכל מילי דמיטב. תדבר עם מר זקינך הגאון הצדיק שליט"א [רבי יעקב קאפל רייך] שהוא בתוך הקולטור-קאמיסיאן להחזיק ישיבות ות"ת ורבנים שיחזיק גם את ישיבתי, כי הבחורים שלי לומדים ב"ה בהתמדה גדולה כאחד הישיבות במדינתנו. מה חדש אצלכם. אתנו ב"ה בריאות ושלום. דורך הדושה"ט הכותב בחפזון שמואל הק' ג'ליעב.

כן מופיע מתקופת לימודו בטאלטשוואא ברשימת מעות קדימה ע"ס תפארת יעקב (ליפשיץ), תרע"ב: טאלטשוואא, הב' **משה נתן שיק**].

לאחר מכן למד אצל זקיננו רבי **יוסף שלמה רייניץ** בק"ק מישקאלץ [בין השנים תרע"ב-תרע"ז]. כן נמנה בין תלמידי דודו רבי **אשר אנשיל הלוי יונגרייז** דיין בק"ק פעהער-יארמוט, ורבי **עקיבא סופר** אב"ד ור"מ דק"ק פרעשבורג, בעל דעת סופר.

נישואיו ומגוריו ליד חותנו-זקיננו בבודאפעסט

בשנת תרפ"ב נשא בבודאפעסט את זוגתו הרבנית **יאכט** ע"ה בתו היתומה של רבי **משה בנימין זאב וואלף ליכטנשטרן** אב"ד אירמעני [נלב"ע י"ט אדר א' תרפ"א], וזו הרבנית ליעבלא, בת רבי **יעקב קאפיל רייך** אב"ד בודאפעסט.

על נסיבות השידוך ועל מגוריו בעיר הבירה בודאפעסט יתואר (ירחון "בית יעקב" גליון 183-4 אדר תשל"ה): "בתום לימודיו בישיבות עבר ר' **משה נתן שיק** לבודאפעסט והיות שמצא חן בעיניו של הגאון ר' קופל רייך הוא התחתן עם אחת מנכדותיו של הרב. זה היה עבורו מפנה בחייו, כי מעכשיו היה יוצא ונכנס בביתו של הרב מבודאפעסט ונפגש עם רבנים ואישים חשובים. בבית זה למד גם איך לנהל קהלה חרדית גדולה בנועם, אך גם בעקביות וללא כל פשרנות על פי העקרונות של שיטת החתם סופר.

"זה היה ממש בית אידיאלי לרב צעיר, שרצה להתכונן לרבנות להלכה ולמעשה. הרב שיק נבחר תחילה לשמש ברבנות של בית כנסת קטן בבודאפעסט. אך עבד עם זאת כמזכיר "הלשכה המרכזית האורטודוכסית", שהיוותה מעין ארגון-גג לכל הקהלות החרדיות בהונגריה שייצגה אותן גם כלפי הרשויות הממלכתיות. הודות לכך נזדמן לרב שיק להכיר את בעיותיהן המיוחדות של הקהלות החרדיות. הנסיון הרב שרכש בבית הרב ובמשרתו של מזכיר ארגון הקהלות הביאו לו תועלת בתפקידו בעתיד. הוא היה גם רב צבאי בדרגת קצין."

על קשריו עם חותנו-זקיננו מצאנו גם בספר **שפתי יש"רים** [על פרשיות התורה, מתורתם ואורחותיהם של רבני משפחות יונגרייז שיק רייניץ וענפיהם, שליקט, ערך והוציא לאור הרב **אשר** ב"ר יעקב לעמל שיק מבני ברק] עמ' קמו-ז:

"בשנת תשכ"ד ביקר רבי משה נתן בארץ ישראל, ושבת בבני ברק. לכבודו התאספו בליל שבת רבים מיוצאי הונגריה לאכסנייתו (בבית משפחת בריסק), ובין היתר סיפר אז:

"אשתי, הרבנית מרת יוכבד (!) ע"ה, היתה נכדתו של הגאון המפורסם ר' קאפל רייך זצ"ל, רבה של בודפשט. בהיותי אברך צעיר לאחר החתונה, הלכה אשתי הצעירה להתלונן עלי אצל הסבא: בעלי הוא אמנם אברך משי, יושב על התורה ועל העבודה יומם ולילה, אך כשאני מדברת עמו על עניני המאכלים לשבת, הוא מזלזל בזה

ואומר: מה זה חשוב איזה מאכלים תכניני, וכי דברים אלו תורה מסיני? - קרא לי הסבא ר' קאפל וגער בי בלשון חריפה: יונגרמן! וכי אתה חושב שהיידשקייט בבתי

בבודאפעסט - מימין לשמאל: הדיין ר'י שטייף, רמ"נ שיק, הרב"ד ר' פ זוסמן-סופר, רצ"י בר"י שטייף

ישראל, הדורות שממשיכים מדור לדור להיות נאמנים לה' ולתורתו, בזכות התורה שלך הוא נשמר? ובכן דע לך: המאכלים שאשתך טורחת ומכינה, הדקדוק שמדקדקות נשות ישראל הצדקניות בשמירת המסורת מדור דור - הם השומרים על היידשקייט!".

בשנת תש"א כבר כיהן כרב בית הכנסת "בית יעקב" בפעסט [ברח' אנדראשי].

אכסנאי דמלכא

הוא זכה להיות אחד מבעלי אכסניה לכ"ק האדמו"ר מהר"א מבעלזא בחודשים אלול-תשרי תש"ד בהיותו בפעסט בדרכו לארץ ישראל.

ראה בספר החסידים והישרים (ח"א עמ' שיט): "פעסט, עברו שלשה דירות בחודש

אלול תש"ג... והאחרון היה בבנין של הקהילה היהודית, ברחוב קערטעס 32, שם היה בית הספר לבנות, אשר איפשר מקום מתאים לעריכת שולחנות, בהיות מרן כאמור כבר באופן ליגלי שם, באותו בנין הקהילה התאכסן מרן בביתו של הרב שיק בקומה הראשונה".

אדמו"ר מהר"א מבעלזא בפעסט - האחרון בתמונה נראה רמ"נ שיק

ובגליון 'דברי תורה' בעלזא, מיום "ט מנ"א תשע"ז, בעמ' ט-י: סיפר

הרב החסיד המפורסם ר' אברהם שמואל גראס מאנטוורפן ז"ל ... ביום ראשון פרשת וארא, אזכור ולא אשכח את פרידת כ"ק מרן [מבעלזא] ז"ע מאתנו ביום כ' טבת תש"ד במרפסת ביתו של הרב שיק, כאשר עמד בקומה השניה נשען על הגדר, ופניו חוצבות להבות אש, ופתח ואמר: פעסטער אידן בלייבטס געזינד, בלייבטס אלע געזינד, די אייבישטער זאל העלפען, ולא שמעו יותר, ארובות השמים נפתחו

עין לא נותרה יבשה כשראינו את כ"ק מרן זי"ע מוריד דמעות, ועמו ישראל מסביבים אותו כחומה.

אחרי המלחמה

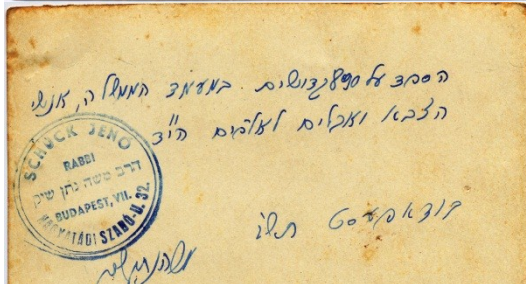
לאחר המלחמה כיהן בין השנים תש"ה-תשי"ח כרב החרדי של מישקאלץ. משנת תשי"ט עד לפטירתו כיהן כנשיא איגוד הרבנים האורתודוקסיים' בהונגריה.

על פעילותו בתקופה קשה זו לאחר שנות החורבן ותחת השלטון הקומוניסטי במדינה כדאי לצטט מתוך ירחון 'בית יעקב' (גליון 4-183 אדר תשל"ה):

"לאחרונה עם עליית שארית-הפליטה, כשבבודאפסט נשאר חלק מהשרידים שעברו עליהם אימי השואה, התנחמו שארית יהודי הונגריה החרדים שנשאר בתוכם אחד מנכדיו של הגאון רבי קופל רייך - הרב משה נתן שיק, ובחלקו נפלה המשימה הקשה להיות למנהיגה הרוחני של הקהלה החרדית שקמה לתחיה.

"הרב שיק נולד בעיירה אונוד בהונגריה, כבן לאביו הדגול שהיה שם רב וראש-ישיבה. בבית הוריו ספג תורה ויראת שמים ומנה

רמ"נ שיק בהספד על קדושי המלחמה
מעבר לתמונה: הספד על 890 קדושים במעמד הממשלה
אנשי הצבא ואבלים לאלפים הי"ד - בודאפסט תש"ז -
משה נתן שיק

גדושה של אהבת ישראל. אך דרכו בחיים של הרב שיק לא היתה סוגה בשושנים. עברו עליו הרבה גלגולים, למנוחה ולנחלה אף פעם לא הגיע, אפילו כאשר נבחר לעמוד בראש "מועצת הרבנים האורתודוקסים" בהונגריה הקומוניסטית. הוא ביקר כמה פעמים בארץ וחשב ברצינות להשתקע בה... הוא קנה את עולמו בעיקר בפעולותיו בשנים האחרונות בשיקום החיים הדתיים בבודאפסט ובעוד כמה קהלות בערי-השדה.

"בשנים הראשונות לאחר המלחמה נשאר עוד מספר רבנים גדולי תורה, שטיפלו בבעיותיהן של הקהלות, אך הרוב עלה ארצה או הגר לארצות הברית. שארית הפליטה שם נשארה כמעט בלי הנהגה רוחנית. הקהלה האורתודוקסית בבודאפסט

רצתה לבחור ברב שיק לרבה הראשי, לאחר שבמשך כארבעים שנה לא היה בקהלה רב ראשי. אולם הוא סירב, כי לא מצא את עצמו ראוי להיות יורשו של הגאון ר' קופל רייך. לעומת זה נבחר לרבה של העיר **מישקולץ** שהיתה השניה בגדלה בין הקהלות החרדיות. הוא נבחר גם לנשיאה של מועצת הרבנות האורטודוכסית. זה היה תפקיד חדש שלא נתקיים מקודם, אך בתנאים ובנסיבות של המשטר החדש בהונגריה היתה חשיבות לתפקיד ייצוגי זה, כי דרכו נפתחו אפשרויות רבות לבוא

בית הכנסת הגדול במישקולץ

במגע עם הרשויות הממלכתיות.

"בתפקידו זה עבד הרב שיק בלי ליאות ודאג לצרכיהם הדתיים של הקהלות. הוא היה שולח שליחי-ציבור לימים נוראים לפינות נדחות והיה דואג לספק אתרוג ולולב לסוכות, ומצות לפסח. הודות לערנותו וקשריו האישיים לא היו בעיות של מזון כשר למהדרין. משרדו הוציא לאור כל שנה "לוח" ובו גם דינים ומנהגים לכל השנה."

בשנת תשכ"ג "י"ר ועד הרבנים הרב **משה נתן שיק** בהונגריא ביקר בלונדון, נפגש עם הרב הראשי **ברודי** והדיינים, התקיים קבלת פנים לכבודו בביה"ס 'יסודי התורה'... שיעורים קבועים נותנים הרבנים [ר' משה כהנא] ווייס, [ר' יוסף] גרוסברג ושיק שלש פעמים ביום אחרי תפלת שחרית ומנחה ובערב" (ירחון "בית יעקב" גליון כסלו תשכ"ג, עמ' 32).

במסגרת תפקידו הי' עליו להתמודד גם עם גזירת פינוי קברים ע"י השלטונות רודפי הדת. הדים לכך בתשובה אליו משנת תשל"א מרבי יעקב סג"ל לעבאוויטש אב"ד קאפיש בברוקלין שכיהן בזמנו לאחר השואה בבודאפעסט. התשובה נדפסה בקובץ אשל אברהם (עמ' מב), אל "מחותני ידידי הה"ג היחסן איש חמודות וכו', כש"ת מו"ה **משה נתן שיק** שליט"א, רב בק"ק **פעסט** יצ"ו". אודות השאלה ש"יש שם בית עלמין שזה עשרים שנה שנתמלא, וחדלו מלקבור שם, ושם ינוחו גאונים וצדיקים גדולים, וכעת מבקשים הממשלה, היות כי נחוץ להם כעת מאוד זה השטח לבנות עליו בית מוסד גדול, ועפ"י החוק רק אחר כ"ה שנה יוכלו עפ"י חוקי המדינה לבטל את בית הקברות, על כן רוצים להתפשר בממון...".

מענינת תשובתו של הרב מקאפישי: "נלענ"ד דיוכלו לפנות כעת, דמי יודע במדינה כזאת אשר חוקיהם אינם חזקים כידוע, ואם ירצו יוכלו להפוך הקערה על פיה באופנים ובלבולים שונים. בפרט מי יודע האיך יהי' לאחר חמשה שנים, אם יהא מעמד היהודים אז שיוכלו לגמור הפינוי כדת שיוכלו היום לעשות עפ"י התורה..."

"וגוף הפינוי בודאי יעשו הב"ד הכל כמו שצריך. בשנת תש"ט בערך כשפינו באופן [=אויבן-ישן] הקברים, גם את הגאון ר"מ מינץ זצ"ל והדיינים. את הדיינים הביאו לפעסט בית החיים ארט"ה, נסדר הדבר על ידי ועל ידי הב"ד, ואז כתבתי מה יעשו, ולא אזכור כעת, אולי ימצאו בפנקס ח"ק".

עמד בקשרים גם עם ש"ב רבי משה נתן נטע למברגר אב"ד מאקאווא בעל עטרת משה', ובמכתב מהרב ממאקאווא אליו משנת תשל"א מבקשו שילך להתפלל על ציוני זקיניו זי"ע, וז"ל: "יום כ"ח טבת תשא"ל לפ"ק, חינא וחסדא וחיי אריכא נהורא מעליא ונפישא לכבוד ש"ב היקר איש תבונות מלא ברכת ה' באהבת תורה"ק ויראת שמו כל הימים, היחסן הדגול כש"ת מוה"ר משה נתן ה"ו דשן ורענן לעלות לארה"ק נוה שאנן... אצרך בזה פתקא אולי יש באפשרות להגיע לפורעד, טשענענער, ואולי יש איזה הזדמנות פעם לפולגאר על ציוני קה"ק זי"ע בימים האלו שאנו

זקוקים לכוחם הגדול. יישר כוחכם על טירחת כבוד מעלתו ושכמ"ה. (קונטרס זכור לאברהם [מאקאווא] סימן ב)

פטירת זוגתו

ביום כ"ב שבט תשט"ז מתה עליו זוגתו הרבנית יאכט ע"ה, ומנו"כ בביה"ח אשר בבודא, בקרבת זקינה רבי קאפל רייך רבה של בודאפטס.

נוסח מצבתה:

פ"ט / הרבנית המפורסמת בצדקותיה ובמדותיה / מרת יאכט ע"ה / בת הרהגה"צ מוה"ר משה בנימין זאב ליכטענשטערן זצ"ל / אבדק"ק אורמין חתן הגה"צ רבנו מהר"י קאפל רייך זי"ע / עטרת בעלה הרב מוה"ר משה נתן שיק נ"י / בן הרהגה"צ אבדק"ק אנאד זללה"ה / של"ח ביום ש"ק כ"ב שבט תשט"ז לפ"ק / ש"א ליעבלא

ע"ה / יחידה ותמה ועדי לבעל נעוריה / אצילות וצניעות הופיעו בכל אשוריה / כל מעשיה חסד וחן כל מליה / טובת לב וזוך הוה כוכבי זבוליה / ביד עדינה מחתה דמעות תאניה / תמכה בגיל יתום ואלמנה עניה / לבשה נשמה יתירה לשבת וחגים / יאה ונאה לגזע גאונים וצדיקים / עשרה לרבנות אוי! הרגו זדים / במותה קיר ביתה צועק אך נדודים / לעלוי נשמתה בני משפחתה אחדים / אבי עד ישלם לה זכיות וחסדים / ת'נ'צ'ב'ה'

וקנתה מקום כאן להזכיר משלש עשר אחים ואחיות / עשרה שנהרגו על קדושת השם בשנת תש"ב-תש"ה / מו"ה ישראל / אליעזר וז' ובנם / אהרן / הרב מו"ה יחזקאל וז' ובתם / האשה החשובה זיכל ובעלה ויר"ח / רבקה / שרה / הבתולה הינדל / האשה החשובה ריזל ובעלה ובנם / הרבנית הצדיקת מירל חי' ובעלה ויר"ח / הי"ד

בערוב ימיו ופטירתו

בשנת תשכ"ד ביקר כאמור בארה"ק, היה זה לרגל הכינוס העולמי של תלמידי ישיבת פרשבורג, בב' כסלו יום היאהרציט של בעל ה'דעת סופר'. בעתונות התקופה (פא"פ) מתואר תחת הכותרת: "משתתפים מאחורי מסך הברזל באו לכינוס העולמי לתלמידי פרשבורג":

רמ"נ שיק בכינוס תלמידי פרשבורג בירושלים

"כשליחים של אותו עולם מפואר שחרב, קיבל הקהל את פניהם ודבריהם של רבה הראשי של סלובקיה הרב אליהו כץ ורבה הראשי של הונגריה הרב משה נתן שיק. הם לא דיברו כלל על מה שהשאירו מאחוריהם בקהלותיהם, אך דוקא שתיקתם זו, דיברה יותר מהכל. שניהם למדו בישיבת פרשבורג והיו תלמידיו של רבי עקיבא סופר. היה בכך משום סמליות רבה, ששנים מנאמני בית פרשבורג מופקדים עתה לשמור על הגחלת הקטנה המהבהבת עדיין שם".

כן פורסם אז תמונתו מעת הגיעו לכינוס (רצ"ב) בצירוף הכיתוב: "רבה של הונגריה הרב משה נתן שיק, הגיע לכנס במיוחד מהונגריה. בצילום (משמאל) הוא נראה כשהוא מחבק

את הרב שמואל הכהן ווינגרטן, אף הוא מתלמידי פרשבורג. נוסח זה של אמירת שלום ע"י שילוב אצבעות הידיים, היה מקובל בפרשבורג של הימים ההם".

"בשנים האחרונות סבל שיק ממחלות קשות ושכב חדשים בבית חולים, אך גם שם לא ידע מנוח, הוא היה מתאמץ, קם ונעלם לעתים מבית החולים, אם היה לו לסדר משהו חשוב למען הצבור. אין פלא על כן שהיה אהוד על הבריות, כי הכירו את מסירות נפש שלו. וזאת היתה סיבת הצלחתו" (ירחון "בית יעקב" גליון 4-183 אדר תשל"ה). וכך פעל רבות ונצורות עד לפטירתו ביום כ"ט מנחם אב תשל"ד ומנו"כ בבודאפסט בביה"ח האורטדוקסי.

על מצבתו נחרט:

פ"נ / הרה"ג המופלג בתורה וביראת ה' טהורה, בנש"ק מוכתר / בנימוסים איש חי רב פעלים, פה מפיק מרגליות, שלשלת / היוחסים, יו"ר בוועד הרבנים וראב"ד דק"ק מישקאלץ / כש"ת מוהר"ר משה נתן שיק זצ"ל / בן הרה"ג מוהר"ר חיים מאיר שיק זצ"ל ראבדק"ק אָנאָד, / חתן הרה"ג מוהר"ר משה בנימין זאב ליכטענשטערן זצ"ל / ראבדק"ק אירמעני שהי' חתנא דבי נשיאה הרה"ג מוהר"ר קאפל רייך ז"ע אב"ד דקהלתנו, נין ונכד להגאון / בעל "מנוחת אשר" ז"ע מ-טשענגער / משה עלה למרום לפמליא של מעלה / לכמו נטה לסבול עול הצבור באמונה / האזי שופרא דבלי בעפרא קא בכינא / נפשו הקדיש לטובת הכלל במדינה / תמימותו יזכור לו השם הנורא! / נלקח מאתנו ואיז' לו תמורה!

נ' בן ע"ט, כ"ט אב תשל"ד / ש"א: ריזל / תנצב"ה

לסבול עול הצבור באמונה / האי שופרא דבלי בעפרא קא בכינא / נפשו הקדיש לטובת הכלל במדינה / תמימותו יזכור לו השם הנורא! / נלקח מאתנו ואין לו תמורה! / נ' בן ע"ט, כ"ט אב תשל"ד / ש"א: ריזל / תנצב"ה

חלק מהתמונות של רמ"נ שיק מאוסף הגב' אהובה קוט ע"ה, ונמסר לנו ע"י יבדל"ח הר"ר תומר ברונר

הרב מאורמין

לתולדות רבי משה בנימין זאב ליכטנשטרן וצאצאיו

חותנו של רבי משה נתן שיק - שאת תולדותיו כתב הרב לייבל רייניץ במאמר הקודם - היה כאמור **רבי משה בנימין זאב ליכטנשטרן**, והוא נמנה בין תלמידי בעל ה'שבט סופר' בפרשבורג. בעת עריכת ספרי 'החת"ס ותלמידיו' לא היה ידוע לי פרט זה, כך ששמו לא מופיע שם בין התלמידים. לכן בהזדמנות זו אעלה את זכרו בשולי המאמר על חתנו.

רבי משה וואלף נולד בשנת תרט"ו לערך במאאר (Mor) לאביו רבי אליעזר מצאצאי רבי בנימין וואלף ליכטנשטאט אב"ד טרענטשין בעל 'קדושת ישראל' ולאמו מרת זיסל [עוד מצאצאיהם ראה בסוף המאמר]. "בא מכפר קטן, כבנו של סוחר פשוט אבל ת"ח... רוח הסבא הרה"ג הצדיק פעמה בלבו... דפקה על דלת לבו, והוליקהו והעלהו מעלה מעלה" (ממאמר ב'שערים' תשכ"ו במלאת ארבעים וחמש שנה לפטירתו. התודה להר"ר תומר ברונר שמסר לנו צילום).

רבי משה בנימין זאב ליכטנשטרן

שאב מבאר תורתו של רבי כלב פיבל שלזינגר אב"ד טאפאלטשאן וכאמור אצל ה'שבט סופר' בפרשבורג. "היה מוכר בפרשבורג כבחור דגול בתורתו, הוא ועוד שני בחורים גרו בחדר אחד, הם היו: ר' אברהם פראנקל ע"ה שהיה אח"כ ראש לשכת האורטודוקסים בבודאפסט, ועוד בחור אחד ושמו היה פוקס ממשפחה עשירה. ועל שלשה אלה אמר ר' לייב גרוס ע"ה המשגיח בישיבה: ליכטנשטרן הוא סמל התורה, פוקס הגדולה, ופראנקל תורה וגדולה במקום אחד" ('שערים' שם).

תיאור נוסף מתקופה זו מצאנו בכתב-עת 'יודאיקה' (נובמבר-דצמבר 936 עמ' 36), במאמר לאחר פטירת רבי אברהם פראנקל מ"ש הנ"ל, אם כי יש להסתייג מתוכנו שמתאים לרוח העורך: "ר"א פראנקל בעת

לימודיו אצל השבט בפרשבורג היה דר ב'בית בריל' - בית שהי' לו אופי מיוחד, שממנו יצאו רבי שמעון שרייבר (אב"ד ערלוי), רבי שלמה צבי שטראסר (אב"ד דעברעצין), רבי שלמה זלמן אולמן נשיא לשעבר של הלשכה האורטודוקסית בטורנסילבניה (אב"ד ביסטריץ), רבי יואל פעלנער (אב"ד בעלעד), רבי יוסף כהן אלטונה - בקומה השניה אצל יצרן המזוודות שווארץ, ביחד עם חבירו ליכטנשטרן בעתיד רב באורמין ומ"ל של מחזיקי הדת. הם למדו במחתרת לשון הצרפתית וכן מדעים, שבדרך כלל נאסר בישיבה לימודים אלו, הותר להם באופן לא רשמי משום

שאפשר לסמוך עליהם שלא תצא תקלה, כשראו בזה צורך כדי שבעתיד יוכלו לייצג את האורטודוקסיה כלפי חוץ".

בפרשבורג נסמך להוראה מרבו בעל ה'שבט סופר' וכן מהרב"ד רבי דוד ניימן בעל שו"ת ניר לדוד והמגיד רבי שרגא פייש פישמן מח"ס אור שרגא.

בהגיעו לפרקו נשא בווערבא ביום י"ג חשוון תרמ"ג את מרת ליבלא [ילידת סאבאטישט ח' ניסן תרכ"א] בתם של רבי יעקב קאפיל רייך אב"ד דשם ולאחר מכן אב"ד בודאפעסט זוגתו (בזיווג ראשון) מרת רבקה לבית שויער בת רבי ישראל הרואה אב"ד סאבאטישט (נפטרה ב' אלול תרכ"ב ומנו"כ ליד אביה בסאבאטישט). במאטריקל נישואיו בווערבא נרשם: החתן הב' וילהלם ליכטנשטרן יליד מאאר בן 27 בן לאזאר ליכטנשטרן וסופי לבית ברונשווייג ממאר. הכלה הבתולה שארלוט רייך ילידת סאבטישט בת 20 בת קאפל רייך ורעגי לבית שויער מווערבא. השושבינים קאפל רייך ואלכס' שלזינגר ממאר. מסדר קידושין [הסבא] יאקאב [אברהם יחזקאל] רייך רבה של באאן [באנאוויץ].

תקופה קצרה לאחר נישואיו נתמנה לרבה של קהלת נאוואק, בה כיהן כבר בשנת תרמ"ו, כנראה על מקומו של רבי יוסף מאיר טיגרמן שעבר בשנת תרמ"א לכהן ברבנות קהלת ניהייזל.

בשנת תרמ"ח לערך "נתעלה על כסא הרבנות באורמין. נתעלה, אבל רק מבחינה רוחנית, שמו ותורתו הלכו משם למרחוק, אבל בענין מחיה ופרנסה היתה ראשיתו ואחריתו מצער. באורמין היו בעלי בתים ישרים ויראי השם, מתלבטים בפרנסתם, ואיך יכלו לפרנס ברוחה את משפחת רבם? הרבנית הצנועה והצדקת ילדה לו (ארבעה) [חמשה] בנים ותשע בנות, כולם שווים לטובה, אבל הפרנסה מאין תמצא. ואף שאנשי הקהלה אהבו וכבדו את רבם בחיבה יתירה, אבל אין הבור מתמלא מחוליתו, וכל ימי הרב היו מלאים דאגות. ואעפ"כ עמד על משמרתו, לא מנע הטוב מבעליו, עזר מבחינה רוחנית לכל שואליו, ורבים דפקו על פתחו עבור עזרה רוחנית".

"בכח גדלותו בתורה וידיעותיו היה לגדולה מזו מתוקן, אבל לא אסתעיא מילתא והוא נשאר בכפר הקטן כל ימי חייו. אעפ"כ עזר גם לגדולים ממנו, ידוע היה כוחו בבלשנות לא רק בלשון הקודש, אלא גם בשפות אחרות, חדשות וגם עתיקות. הרבה פעמים נקרא מלשכת האורטודוקסים בבודאפעסט לכתוב פניות אל הממשלה" ('שערים' שם).

היה אחד מראשי החברה 'מחזיקי הדת' באיזור נייטרא שמטרתה היתה קודש להעמיד הדת על תילה. כן היה העורך של בטאון החברה בשם 'מחזיקי הדת' שיצא לאור בנייטרא. במסגרת זו ערך את הקונטרס 'חובת נשים' בעניני טהרת הבית

שיצא לאור בנייטרא בשנת תרע"ט, עם הסכמותיהם של רבי שאל רוזנברג אב"ד אונסדארף, רבי יעקב קאפל רייך אב"ד בודאפעסט וה'דעת סופר' מפרשבורג (לע"ע לא ראיתי את הקונטרס, והפרטים נרשמו עפ"י מה שנכתב בספר 'נטעי גבריאלי' על הל' נדה. בביהסה"ל ישנו [עפ"י הקטלוג] קונטרס זה אף הוא בעריכתו שנדפס בוואיטצען תרע"ב).

תח"י העתק ממכתבו בעיני החברה ובטאוונה (קבלנו את ההעתק בזמנו מבן גיסו הרב יצחק רייך, שהתגורר בסוף ימיו בשכונת בית-וגן בירושלים) המופנה אל רבי אברהם יהודה הכהן שווארץ בנו של הרב מה' מאדע רבי נפתלי הכהן שווארץ:

בעזה"י יום ה' פ' שופטים עת"ר לפ"ק אורמעני

צילום שער כ"ע 'מחזיקי הדת' - "רעדק. [עורך] משה וואלף ליכטענשטערן רב בק"ק אורמין"

לכבוד הרבני המופלג חכם וסופר פרי תואר בנן ש"ק כש"ת מו"ה אברהם יהודא שווארץ נ"י מערך מ"ע מחזיקי הדת

אממול המתקנו סוד על כמה עניני חברתינו, ובתוך שאר הדברים החלפנו דעותינו גם במה שנוגע את תכנית מ"ע אשר שלח לנו מכל"ת נ"י בטובו. והיו כל הדעות למה שיהי' מ"ע במה לתועלת גדול לכל חברות מחזיקי הדת אשר בארץ הגר. וכן מצאנו שהלשון צחה והסידור ... וכו'. כי הנה רק זה התכלית הוודיע את בני החברה תמיד ממעמדה ומצבה וכו'. דברי אוהבו הנאמן

הק' משה וואלף ליכטענשטערן רב דכאן והגליל - סופר חברה מה"ד בנייטרא

בשנת תרע"ב צוין ב'אהלי שם' בערכו: "יש בידי הרב הנ"ל בכתובים חיבור על הלכה ואגדה", אולם לא זכינו לאורו. קצת מחידושי תורתו נדפסו בקובץ התורני 'עמק הלכה'. כן מצאנו שהימיתו על כל דבר שבקדושה, ביניהם על גילוי דעת בשנת תרמ"ט נגד הקהלות הניאולוגיות וסטאטוסקווא; על כרוז משנת תר"ס נגד מציצה בכלי, וכן הצטרף לשאר הרבנים בשנת תרס"ח על כרוז שאין תנאי בנישואין.

נפטר לבית עולמו ביום י"ט אדר א' תרפ"א בן ס"ז שנה ומנו"כ באורמין. מקצת משבחיו נחרטו על מצבתו (צילום מצבתו ומצבת זוגתו קבלנו מהר"ר תומר ברונר):

גדול בתורה חכמה ומדע צדיק תמים /
 המפורסם לשם ולתהלה חסיד ועניו /
 פ"ט / הרב הגאון / מוהר"ר משה בנימין
 זאב / וואלף ליכטענשטערן / זצוק"ל /
 בן מר"ה אליעזר ז"ל / נין ונכד להגאון
 מובהק בעל קדושת / ישראל זצוק"ל
 שהיה אב"ד בקהלתנו / יצ"ו שלשים
 ושלוש שנים / נפטר ביום י"ט אדר ר'
 תרפ"א / בשנת ששים ושבע לימי חייו /
 ונקבר באבל כבוד בכי ומספד רב / ביום
 כ' אדר ראשון / דהאי שתא תרפ"א לפ"ק
 / מר לי מר צוחו כל בני עדתנו / שחה
 לארץ נפלה עטרת ראשנו / הוי צדיק כי
 נאסף עמוד הדרתנו / וי כי ניטל כבוד
 ונוגה תפארתנו / וגאון יעקב כי הובל
 לקברים / אוי ואבוי חדשים לבקרים /
 לא נמצא כמוהו באלפים ורבבות / פאר
 הדור בוערות וחביבות / לכל ביתו נאמן

בכל נפשו ומאדו / ישר דברו רב כבודו והודו / כל ישעו וחפצו להפיק רצון
 בוראו / טעם זקנים להרביץ ולהרבות מוראו / ערבים ונעימים כל דברי תורתו /
 נחת נחתו בו כל שומעי הוראתו / שוש ומשוש לכל יודעים ומכירים / טוב טעם
 ודעת למדם בהדורים / עבד עבודת הקדש בתעצומות ועז / רב כחו וחילו גבורת
 ימינו תעוז / נר ישראל ואור תורתו למופת ועוז / תנ"צ'ב'ה' / שם אמו הצדקת
 מרת זיסל ע"ה

אלמנתו מרת ליבלא נפטרה בבודאפעסט בחיי אביה בער"ח תמוז תרפ"ו בת ס"ה
 שנה והובלה לקבורה ליד בעלה באורמין. על מצבתה נחרט:

פ"ט / האשה הצדקת החשובה / והיקרה הצנועה והחסודה / מר' ליבלא ע"ה /
 אלמנת הרב הגאון הגדול / המפורסם מוהר"ר / משה בנימין זאב /
 ליכטענשטערן / זצוק"ל / שהיה אב"ד פה קהלתנו אורמין יע"א / ובת הרב הגאון
 האדיר נשיא הוא / בישראל המפורסם בכל / תפוצות ישראל כקש"ת / מוהר"ר
 קאפל רייך שליט"א / האבדקה"י בודאפעסט יע"א / נפטרה בת ס"ה שנה בעיר /
 בודאפעסט ביום ער"ח תמוז / ונקברה בקיבוץ עם רב פה קהלתנו / ביום ב'

תמוז תרפ"ו לפ"ק / לא תשכח מפי
 זרעה יקרה וכבודה / יגעה עמלה
 וטרחה כל ימי חלדה / ברב אונים
 ואמיץ כח שעמדה כנגדה / לגדל בניה
 ובנותיה באהבה ובחבה שקדה / אם
 אהובה היתה להם יפה וברה / לבעלה
 הגאון וצדיק נזר ועטרה / ימים ושנים
 בעז תעצמות וגבורה / כל כבודה בת
 מלך אדיר ונשיא התורה / טעמה כי
 טוב סחרה מכל סחורה / עלתה על
 כלנה נפש טובה ויקרה / נעימה היתה
 במעשיה כל ימי חייה / שמחה לעבוד
 את בוראה באהבה / טובת שכל בתמה
 לקחה לב ראה / על האי שופרא דבלי
 עפרא קבכינא / רב דמעות זלגו על
 קברה / נחם ינחם נוטה שמים כיריעה
 / ת'נ'צ'ב'ה' / שם אמה הרבנית
 הצדקת מרת רבקה ע"ה

עשרה מארבעה עשר ילדיו נהרגו עקה"ש

בשנות החורבן, שמותיהם חרותים על מצבת אחותם הרבנית שיק שהועתק למעלה. "זכה לראות בן רב בישראל [ר'] (אברהם) יחזקאל הי"ד רב בזיליין, וחתנו הוא רבה של מישקולץ הי"ו מוה"ר משה נתן שיק שליט"א, נשיא הרבנים האורתודוכסים בהונגריה. חתנו הלמדני השני, ר' דוד גליק, היה בזמנו מנהל בית הספר העממי היהודי בלוהוביץ [=פריישטאט, גאלגאץ בהונגריה], וכן עורך עתון היהודי בסלובקיה. ואפילו עתה בזמן שמספר היהודים מועט, הוא ואשתו מרים פותחים ביתם לכל דכפין... מדה זו אנחנו מוצאים גם אצל בתו האלמנה פריידה סיגנר".

עוד מצאצאיו: חתנו וממלא ומקומו רבי אברהם יהודה שוורץ הי"ד אב"ד אורמין [נזכר בשו"ת באר מרדכי חיו"ד סי' נד; שו"ת משנה שכיר חאו"ח סי' נב. חתום על כרוז לתמיכה בשייבות בשנת ת"ש (כרם שלמה ג-ח-מה). בן רבי יצחק אהרן (ב"ר אלישע) שוורץ דיין במעזא-לאבארץ, שנפטר י"א שבט תרפ"ט ומנו"כ בנייטרא], בעל בתו מרת מירל חי"ה"ד; חתנו רבי לוי ב"ר יוסף שלמה גרוס הי"ד, בעל בתו מרת זיסל הי"ד; חתנו ר' מרדכי טיהאני הי"ד בעל בתו מרת רבקה הי"ד; חתנו רבי יצחק רייף הי"ד, בעל בתו מרת שרה הי"ד; חתנו רבי אליעזר קורנהייזר הי"ד בעל בתו מרת ריזל הי"ד.

אודות חתנו רבי חיים דוד גליק הנזכר, מפעים להיווכח שגם בימים הקשים במדינת סלובקיה כשהשלטון הקומוניסטי שלט בכל, עמד עדיין לנס עמו בעיר פרייטטאט, מורה ומדריך, כששממה רוחנית סביבו. הוא נפטר ביום כ"ג אד"א תשכ"ז ומנו"כ בפרייטטאט. על מצבתו נחרטו השורות הבאות (צילומי המצבות בפרייטטאט קבלנו ממר שאנדור באטשקאי):

פ"נ / צדיק יסוד עולם עטרת תפארת
 אדמו"ר / המורה מוהר"ר חיים דויד
 גליק ז"ע / בן הרב מוהר"ר פינחס זצ"ל
 / נפטר בש"ט בן ע"ד שנה במוצש"ק פ'
 ויקהל / כ"ג באדר א' ש' תשכ"ז לפ"ק /
 לדאבון אשתו שתחי' בנו בתו וכ"מ /
 ש"א הר"מ רחל ע"ה / חנות מזוינת
 ואשכול למצות ולתורה / יקר רוחו
 התנוצץ בהוראה / ישרותו חרת בלב
 התלמידים / מורה ומנהל אנשים
 וילדים / דורש נאה ותיק וענו מכל /
 ועוסק בצרכי צבור באמונה לכל / ידו
 זכה ודבריו ערבים / דגלו אהבת ארץ
 צבי וירושלים / בצדקו יגמלנו פעלי חן
 וחסדים / תנצבה

אלמנתו מרת מרים האריכה ימים אחריו ונפטרה ביום י"ב אב תשמ"ה. אף היא קבורה בפרייטטאט, ועל מצבת האבן חרות:

פ"ט / אשת חיל ותיקה א יידישע מאמע /
 הר"מ מרים ע"ה / בת רמהר"ר משה בנימין
 זאב ל"ש / אשת מממהר"ר חיים דוד גליק /
 נפטרה ב"ב באב שנת תשמ"ה לפ"ק / ש"א
 הרב"מ ליבלה בת הג"ר יק"ר / מי ימצא טובה
 ומטיבה כמוך / רחמים וחסד הן מדותיך /
 יזכר על טוב שמך היקר / מה אהבתך תהי
 משכרתך שלמה / לזכר עולם / האחים
 ואחיות קדושי הרוגך / בני עמנו ברכו
 זכרונם לטובה / יבוא להם שלום / תנצבה

גם כלתם מנוחתה כבוד בפרייטטאט ואבן מצבתה מספרת:

פ"ט / אשה צדקנית הר"מ חנה בת מהר"ר שלמה / לייב / אשת משה בנ"ז גלוק / נפטרה בעש"ק ט"ז תמוז תשנ"ה לפ"ק / שם אמה מ' רחל בת ר' שלמה / לז"ע קדושיהם הינ"ד / חן וחסד מדותיך / נר נשמתך יאר לנו דרך / הנה גן עדן נחלתך / תנ"צ'ב'ה'

מצבות אלו בנוסחאותיהם הבלתי שגרתיות, הן עדות אילמת שגם עשרות בשנים לאחר חורבן הקהלות במדינה והיא שוממה מבניה, עדיין פיעפע זיק היהדות והפצתה בידי נצר מגאוני וראשי אלפי ישראל בארץ הגר.

10.	Wilhelm Lichtenstein Rabbinats-Cam. didal Moor	Charadick Lichtenstein Sofie geb. Krasn schweig Moor	Moor	27	1	---	Charlotte Reich Sobolisk	Koppel Reich Regiz. Schan er. Pösch
Verbs	20	1	---	October 26	1	---	Verbs	Koppel Reich Meatlich lesinger aus Moor Jakob Reich Reg. Rabbiner in Moor

רישום נישואי רמב"ז ליכטנשטרן במאטריקל הקהלה בווערבא

*

לאחר סיום כתיבת השורות הנ"ל קבלנו חומר (בעיקר על הצאצאים) מה"ה מתן שגב, בעזרת הרב יעקב גולדשטיין ותשוח"ל. נעתיק כאן כלשונו רשימה מפורטת של צאצאי רבי משה בנימין זאב ליכטנשטרן ומצאצאי אביו רבי אליעזר. הוספנו איזה השלמות בסוגריים מהוקצעות, חלקם מרשימת הצאצאים שמסרה בזמנו אהובה (ליבלא) קוט לבית גרוס ע"ה מנווה-שאנן חיפה נכדת רמב"ז ליכטנשטרן [נזכרת להלן] להר"ר תומר ברונר. תודתינו מובעת גם לו על סיועו להכנת המאמר.

צאצאי רמב"ז ליכטענשטערן:

1. <אליעזר> נתן לזר (Ludovit - Nathan lazar) ליכטענשטערן הי"ד. נולד כ"ח אב תרמ"ג בווערבויו. נרצח בשואה עם אשתו רוזה לבית מארקשטיין הי"ד ובנם ויליאם הי"ד. <נעצר בנייטרא אפריל 942, הגיע ללובלין ומשם לאוישוויץ יולי 942>.

2. ישראל (James) ליכטענשטערן הי"ד. נולד י"ט תמוז תרמ"ד בווערבויו. נרצח בשואה. <נעצר בנייטרא אפריל 942, נשלח משם למחנה ריכוז במינסק>.

3. זיסל (Sofia) גרוס הי"ד [על מצבת אחות יאכט שייק נחקק בטעות 'זיכל'], נולדה ו' ניסן תרמ"ז באורמין, אשת רבי לוי (Leopold) הי"ד ב"ר יוסף <שלמה> ומרים גרוס. יש לציין - בדף עד אשר הפקידה בתם אהובה קוט ביד ושם בשנת תש"נ,

רבי לוי גרוס

רשמה בטעות את שמות הורי אביה זלמן ומרים חוה (או):
 1. מירל חיה (Blanka) הי"ד, נולדה ו' סיון תרע"ד בסערעד. 2. יוסף שלמה (Zoltan) הי"ד. נולד כ"ו אלול תרע"ח בסערעד. 3. משה בנימין זאב (Viliam) הי"ד. נולד בכ"ו טבת תרפ"ו בסערעד. 4. ליבלא אהובה (Gertruda) קוט נולדה ראש חודש אדר א' תרפ"ז בסערעד, נפטרה י"ח אלול תשע"ה בחיפה.

4. יחזקאל (Ezekiel) ליכטענשטערן. נולד י"ז תמוז תרמ"ח באורמין. נפטר י"א אייר תרמ"ט ונטמן באורמין.

5. רבקה טיהאני (Regina Tihany) הי"ד. נולדה ט' חשוון תר"נ באורמין. <גרה בניר באטור, נשלחה מגיטו דעברעצין ב-944>. נישאה לר' מרדכי (Miksa) טיהאני הי"ד. ילדיהם: 1. ד"ר אליעזר (לאיוש לאסלו) טיהאני הי"ד, נולד י"ט סיון תר"ע, נפל בפלוגות העבודה באוקראינה. 2. ד"ר טובי' (טיבור) טיהאני הי"ד, נולד תרע"ג לערך, נפל בפלוגות העבודה באוקראינה. 3. מרגיט טיהאני.

6. יאכט שייק (Juliánna Schück). נולדה כ"ח אדר א' תרנ"א באורמין, נפטרה בבודפשט כ"ב שבט תשט"ז ומנו"כ בבית הקברות האורתודוקסי ברחוב Csörsz לצד סבה רבי קאפל רייך ואשתו השניה (אחות סבתה) ליבלא שויער. בעלה היה רבה של מישקולץ מוה"ר משה נתן (Jeno) שייק, נשיא הרבנים האורתודוכסים בהונגריה. חתונתם התקיימה בבודפשט בתאריך ב' שבט תרפ"ב.

7. מרים גליק. נולדה ט"ו תשרי תרנ"ג <י"ח תשרי תרנ"ו> (לא ידוע היכן, אך רישום הלידה לא קיים ברישומי אורמין). נפטרה י"ד אלול תשמ"ה ומנו"כ בלוהוביץ [=פריישטאט, גאלגאץ בהונגריה]. בעלה ר' דוד גליק <יליד כ"ח טבת תרנ"ג> מנהל בית הספר העממי היהודי בלוהוביץ וכן עורך עתון היהודי בסלובקיה. ילדיהם: 1.

משה בנימין זאב (ויליאם) גליק, נולד ו' ניסן תרפ"ג, נפטר י' אלול תשנ"ז ומנו"כ בישראל. 2. נעמי (לוטקה) גליק, נפטרה טבת תשע"ה ומנו"כ בלוהוביץ.

8. פריידה סיגנער. נולדה כ"ח סיון תרנ"ד באורמין, נפטרה בשנת תשל"ו לערך. אלמנת ג'ולה סיגנער. בנם וילמוש סיגנער (תרפ"ח לערך - תשט"ז לערך). >שלתם ממשפחת סיגנער (Signer, אולי זיגנער) קבורים בבית החיים האורטודוקסי (גראנאטוש) בבודאפעסט. להלן העתק מהרישומים בפנקס הח"ק שם: פראדל בת משה בנימין זאב נפטרה ד' תשרי תשל"ז בת 82. בעלה יצחק בן בילא נפטר כ"ה אלול תשט"ו בן 64. אדם חשוב, תם וישר, ירא שמים, פנקסן הראשי של הקהל, אשתו תי' היא נכדת אדמו"ר ר' קאפל רייך זצ"ל. בנם הב' משה בנימין זאב בן פראדל נפטר כ' חשון תשי"ז בן 28 ונקבר ליד אביו <

9. אהרן (Armand) ליכטענשטערן הי"ד. נולד י"ג אלול תרנ"ה באורמין, נרצח בשואה. >נשלח ממחנה הריכוז בסערעד 944. אלמנתו פרומעט (Stefania) נפטרה בקושיצה בשנת תשמ"ו.

10. הבתולה הינדל הי"ד. מוזכרת על מצבת אחותה יאכט שיק, אך לא נמצאו לה כל מסמכים. נראה שהיא סידוניה בשמה הלועזי שנולדה י"ח טבת תר"ס באורמין. גורשה מנייטרא ללובלין ב' אייר תש"ב.

11. רבי ד"ר יחזקאל (Eduard) ליכטענשטערן הי"ד. נולד ח' כסלו תרס"א באורמין, נרצח בשואה עם זוגתו לוציה (Lucie) >מהנובר, גרמניה < ועם בתם ליבלא (Sofie) שנולדה כ"ח חשון תרצ"ח ב-Turciansky Svaty Martin שבסלובקיה. >גורשו ממחנה ריכוז בסערעד ספטמבר 944 <

12. שרה (Sarolta) רייף הי"ד. נולדה תרס"ח לערך ב-Furmenyes שברומניה (עפ"י רשימה של אסירי מחנה שטוטהוף). >מסתבר שזו טעות, ואולי זה מתייחס לבעלה <), אשת רבי יצחק (Imre) רייף הי"ד (יליד תרנ"ח עפ"י דף עד של בנימין זאב גליק). ילדיהם: 1. מירל חיה (Herta) הי"ד, נולדה ברומניה בין תרפ"ב לתרפ"ה, נרצחה במחנה שטוטהוף. 2. משה בנימין זאב (Viliam) הי"ד, נולד בתרפ"ד לערך בנייהיזל.

13. ריזל (Terezia) קורנהייזר הי"ד. לא מופיעה ברישומי הלידה של אורמין. נרצחה בשואה עם בעלה רבי אליעזר >לאיוש-לודוויג < קורנהייזר הי"ד ועם בנם יעקב קאפל (Karol) שנולד ב-Liptovský Tmovec שבסלובקיה (טארנאץ, Tarnoc בהונגריה).

14. מירל חי' (Melania) שווארץ הי"ד. נולדה תרס"ג לערך, נרצחה במיידאנק בחודש ניסן תש"ב ביחד עם בעלה רבי אברהם יהודה (Adolf) ב"ר יצחק אהרן שוורץ הי"ד, ממלא מקום חותנו כאב"ד אורמין ועם שלוש בנותיהם: 1. ליבלא,

נולדה א' שבט תרפ"ט באורמין. 2. יהודית, נולדה תרצ"ד לערך. 3. מרגלית (Herta).
 >גורשו מנייטרא אפריל 42.<

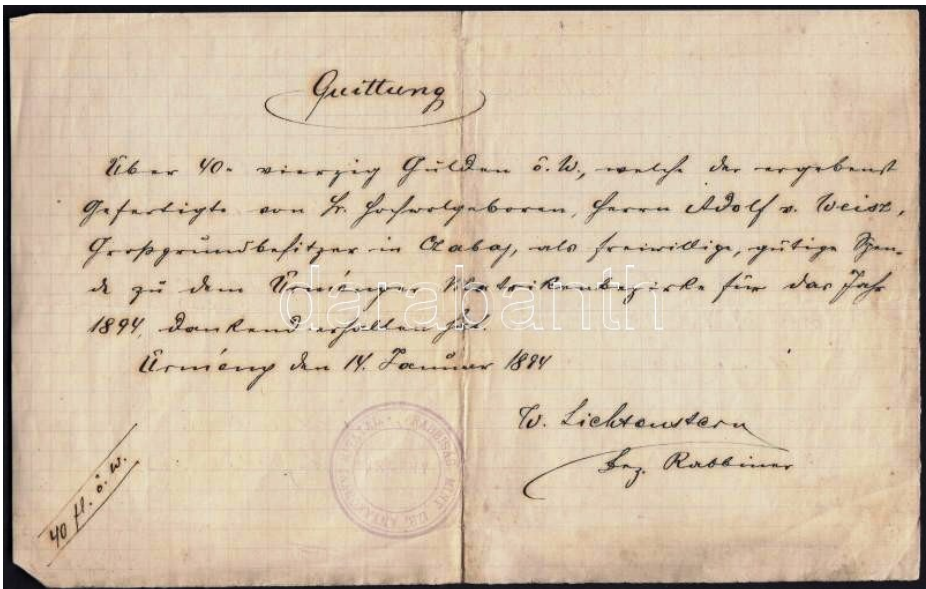
על אחיו ואחיותיו של רבי משה בנימין זאב:

ברישומי העיר מור בה נולד רבי משה וואלף מופיעה רק לידה אחת לזוג לאזאר
 ליכטענשטערן וסופי בראונשווייג: בנם יוסף בער נולד שם בתאריך ו' סיון תרי"ט.

ברישומי הנישואין של העיר מופיעות שתי אחיות נוספות:

יוהנה ליכטענשטערן, נולדה תר"ז לערך במור, נישאה שם בתאריך כ"ח ניסן תרל"ה
 לאברהם שטראובר, גם הוא נולד וחי במור.

מארי ליכטענשטערן, נולדה תרי"ב לערך במור, נישאה שם בתאריך י"ד שבט תר"מ
 לשנדור שלעזינגער בן אהרן שלעזינגר ומארי כהן מקומארום.

'קבלה' (קוויטונג) בכתב יד וחתמת רבי משה בנימין זאב ליכטנשטרן באורמין 18 ינואר 894
 [תרנ"ד], בה מאשר שקיבל מבעל האחוזה אדולף וייס מצאבאי (סמוכה לאורמין) סך 40
 זהובים עבור הרישומים במאטריקל לשנת 894

הרב שלמה יהודה הכהן שפיצר

מערכת 'עלי זכרון' בני ברק

לפני תשעים שנה (14)

תקציר ידיעות על מאורעות, קהלות ואישים מלפני כ-90 שנה, מתוך העתונות היהודית: Hagymony (מסורת) (להלן בקיצור Hag); Egenloseg (אחדות) (להלן בקיצור: Egy); Juedische Presse (יידישע פרעסע) (להלן בקיצור: J.P.); Der Israelit (דער איזראעליט) (להלן בקיצור: Is); Zsido Ujsag (עתון היהודי) בעריכת הרב ארי' ליב גרוסברג (להלן בקיצור: Zs. U.)

ניו-יורק - פטירת הרב הלל קליין בגיל 82 <77> [ראה גם ב'עלי זכרון' 39 עמ' נו-נז], מכונה החת"ם סופר האמריקאי. מתאבלים עליו אחייניו: קליין קארולי [עקיבא] רבה של אייזנשטאט, ווייס גאספאר [יקותיאל] וקליין מאיר [שרגא מבודאפעסט] ודוד [מבודאפעסט]. - יליד באראצ'קה ב-849 הגיע לליבאו בשנת 880. עמד בראש אגו"י באמריקה. השאיר אחריו 5 בנים ושתי בנות. אשתו נפטרה יומיים אחריו, שניהם ממחלת דלקת ריאות. (Hag. כ"ה ניסן תרפ"ו גליון 12 עמ' 3; J.P. כ"ה ניסן תרפ"ו גליון 15 עמ' 116; Egy. ג' אייר תרפ"ו עמ' 16)

מכתב תנחומים מבודאפעסט על פטירת הרב הלל קליין רבה של קהילת 'אוהב צדק' ב-נ.י.: בצער גדול קבלנו את הידיעה על אודות פטירת הרב הכולל הצדיק המפורסם בצדקתו הגאון מו"ה הלל כ"ץ קליין זצ"ל. אנו עמכם בצערכם הרב. אמנם הוא נחשב לאבידה לקהילתכם ולאמריקה, אבל גם ליהדות אירופה נאבד תלמיד חכם גדול שהקדיש את חייו לתורה. ומי יתן לנו תמורתו. לא ישכח פעולותיו למען אחיו בתקופת מלחמת העולם כאשר אסף כסף רב למען הפליטים. זכר צדיק לברכה. משפט זה מדויק על הנפטר הדגול, כי בכל מקום ששם מורגשת פעילותו הוא נזכר לברכה בפי כולם. מעלותיו ומידותיו הטובות לא רק יחסר לכם אלא גם לנו ולכן הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו. אנו עמכם באבלכם. בודאפעסט, חודש ניסן תרפ"ו. הנהלת הקהילה האורטודוכסית. [על החתום: אובודאי פרוידיגר אברהם, ראש הקהל; [ידידי' צבי הלוי] לעפלה, מזכיר ראשי. (Zs. U. גליון 15 ב' אייר תרפ"ו עמ' 7)

סיגעט - בשבת [ה' ניסן] נפטרה בגיל 45 אלמנת רבה של סיגעט [רבי חיים צבי טייטלבוים] ז"ל כחדשיים לאחר פטירת בעלה. סבלה קשות על חולי מעיים ונוסף על כך גם על דלקת ריאות ולאחר פטירת בעלה התדרדר מצבה. נקברה ביום א' ונפרדו ממנה שני חתניה ובנה [רבי יקותיאל יהודה] בן ה-15 שנבחר כממלא מקום אביו. דברי היתום הרעיזו את הלבבות כי הוא ביקש מאמו שתתפלל עבורו שיוכל לחנך את חמשת אחיו. הרבנית היתה הבת של הרב שלום אליעזר הברשטס מאויפהרטו [ראצפערט] ונכדת הרבי מצאנז. (Zs. U. גליון 14 כ"ה ניסן תרפ"ו עמ' 5)

פישפוקלאדאני - המקווה המשופץ עם כל הטכנולוגיה המודרנית נמסרה לשימוש הקהל לפני הפסח. דוגמת קהילה קטנה זו יכולה לשמש גם לאחרות. (Zs. U. גליון 15 ב' אייר תרפ"ו עמ' 9)

פאפא - נישואין של עקשטיין ברטה [בילה] בתה של הרב הרמן [צבי] עקשטיין [הדיין] מפאפא עם שיק ארמין [מארים חיים] בן הרב הראשי של סיקסו מאנו [מנחם מנדל] שיק ב-14 לחודש. (Hag. כ"ה ניסן תרפ"ו גליון 12 עמ' 3)

החלטת שר החינוך והדתות על הקמת ועדה לבדיקת כושרו של הרב הופמן [אברהם] דוד רבה של אדא שנבחר ע"י רוב חברי הקהילה כאן להיות רבם, עקב התנגדות חרדים. [יש פנים להסתייג מצעד כזה, כי אולי זה יהיה תקדים לבדוק מטעם השלטונות כל פעם אם הנבחר לרבנות מתאים אכן לתפוס את משרתו אליה הוא נבחר]. (Hag. ב' אייר תרפ"ו גליון 13 עמ' 5-6. וראה ב-Zs.U. גליון 14 כ"ה ניסן תרפ"ו עמ' 1, מאמר מערכת בנידון, תוך שימת דגש שהועדה הדתית של הקהילה אכן יכולה לבטל את מינוי הרב מסיבות הלכתיות. השוה 'עלי זכרון' 35 עמ' סו)

בודאפעסט - בחוה"מ פסח נערכה ועידה בראשות [ראש הקהל] אברהם פרוידיגר, ובה דנו על התארגנות ה'אגודה' בהונגריה. הרוב היה בעד מלבד הרב יונתן שטייף דיין הקהילה שהתנגד בתקיפות. הוא טען שמבחינה דתית ה'אגודה' מסוכנת, והוא שחתם בזמנו ביחד עם הגאון ממונקאץ' על איסור נגדה, אינו מוכן גם עכשיו לחזור מזה. הוחלט להקים ועדה ובראשה הרב הראשי של וואץ [וואיטצען] יהושע [ישעי'] זילברשטיין שידונו על האספקטים ההילכתיים אם להתיר את פעילות ה'אגודה'. בפני הועדה יופיע המזכ"ל העולמי של ה'אגודה' ד"ר יואל פוללאק - שהוא בנו של הרב מוואץ- בכדי להביע את ההשקפה ההילכתית בנידון. (Hag. ב' אייר תרפ"ו גליון 13 עמ' 7. ראה ב-Hag. ב' אייר תרפ"ו גליון 13 עמ' 4-5, מאמר פולמוסי נגד השיתוף של האורטודוכסיה עם האגודה)

מאמר מערכת נגד ה'אגודה', בהסתמך על דברי רבה של אויפעהערטו [ראצפערט] שאול רוזנברג שאמר שיש בזה 'לא תתגודדו', והוא מביע בכך גם את דעתו של הצדיק מבעלז שאל לאורטודוכסיה ההונגרית להצטרף ל'אגודה'. (Hag. ט' אייר תרפ"ו גליון 14 עמ' 1)

מה שפורסם בגליון 12 (ראה 'עלי זכרון' 39 עמ' נג) על המחלוקת בענין השתתפות תלמידים בשיעורי התעמלות בשבת, מודיע הרב פישר פיליפ [פישל] רבה של שארושפאטאק שהרב דוד הופמן מברלין בספרו שו"ת מלמד להועיל חאו"ח סי' נג כותב בפירוש "שאינ להתיר למי שבא לשאול על 'טורנען' (=התעמלות)". (Zs. U. גליון 14 מ- כ"ה ניסן תרפ"ו עמ' 5)

נערכה ישיבת חברת 'שומרי שבת' בנושאות הרב ויקטור [פישל] זוסמן. בין השאר דנו בנושא של יוקר המצרכים הכשרים כאשר היצרנים מנצלים את המונופול שבידם וכתוצאה מכך נאלצים העניים עקב מצבם הכלכלי הקשה להימנע מקניית מצרכים הכשרים. (Hag. ט' אייר תרפ"ו גליון 14 עמ' 6)

בימי חוה"מ פסח נערכו בחברת 'תפארת בחורים' שיעורים רבים במיוחד גם ע"י בחורי ישיבות שהיו בבין הזמנים בבית. בא' דפסח דרש נשיא ועדת הלימודים וואלף זוסמן. בשבת חוה"מ דרש מייסד ונשיא החברה זוסמן ויקטור [רבי פישל]. באחרון של פסח דרש הרב יונתן שטייף. כן נערכה בימי חוה"מ הועידה השנתית של החברה

בראשות נשיא החברה פרוידיגר והמזכיר הכללי שטרן אודון. (J.P. ב' אייר תרפ"ו גליון 16 עמ' 122; Zs. U. ט' אייר תרפ"ו גליון 16 עמ' 9)

ב-11 לחודש נערכה אסיפת היסוד של ועדת שומרי שבת של חברת מחזיקי הדת, שבה הועלו ענינים שונים אודות שמירת שבת. נשיאות החברה שלחה בימי חול המועד שאלון לרבנים של המחוז שרובם טרם ענו, וזה מעכב את התחלת הפעילות בערי המחוז הגם שנתקבלה על כך אישור מהשלטונות. (Zs. U. גליון 15 ב' אייר תרפ"ו עמ' 8)

אגודת 'הזהרו' של הקהילה האורתודוקסית ערכה במוש"ק פ' שמיני ב-10 לחודש זה את הסעודה המסורתית בה נפרדו מ-150 בחורים שעומדים להתחיל את זמן הקיץ בישיבות. השתתפו כל הרבנים, ראשי הקהל ומנהלי ומורי המוסדות. נאמרו דברי תורה וחולקו גם מלגות ל-90 בחורים עניים. (Zs. U. גליון 15 ב' אייר תרפ"ו עמ' 9)

באדען (וויען) - בבית היתומים שבניהול [ר' ישראל יו"ט] פרידמן, מכהן בנו הצעיר מרדכי [מאיר. יליד תרע"ב] כמלמד בכתות הנמוכות. בכתה הגבוהה מלמד גמרא עזריאל טויבר. לאחר הפסח הגיע הרב הראשי [ישעי'] פירסט לבחון את התלמידים, והיה מופתע מהתקדמות התלמידים בלימודים. (J.P. ב' אייר תרפ"ו גליון 16 עמ' 122)

טיסא-פירעד - ביום האחרון של פסח נערכה ישיבת הח"ק, בין השאר דרש הרב שטרסער ש.ו. [שמואל בנימין] בדבר חשיבות המזכיר נשמות. (Hag. כ"ה ניסן תרפ"ו גליון 12 עמ' 3)

נובה-זאמקי (נייהיזל) - הרב הראשי הישיש יוסף [מאיר] טיגרמאן דרש בשבת שלאחר הפסח בעניני פרקי אבות [מצוטט קטע מדרשתו], הוא מוחה נגד הציונים שהקימו את האוניברסיטה בירושלים שלומדים שם ביקורת המקרא. הזכיר את הצורך לחזק את אגו' ויצא בתקיפות נגד מגמות של הציונים לחוות דעה גם בנושאים דתיים. (J.P. ב' אייר תרפ"ו גליון 16 עמ' 123; Egy. י' אייר תרפ"ו עמ' 4)

בערעגסאז - במאמרי מערכת על אודות ההתאחדות של החסידים עם הציונים בבחירות לקהלה בברעגסאז נגד האורתודוקסים. הוא דן ביחסים בין החסידות, הציונות והאורתודוקסיה. טוען על היריבות בין הפלגים הללו גם בין החסידות והאורתודוקסיה, הדברים הגיעו לידי כך שרבה של מונקאץ' התנגד ללשכה האורתודוכסית ופרש ממנה. יותר מזה החסידים בברעגסאס הלכו ביחד עם הציונים נגד האורתודוכסים. (Hag. כ"ה ניסן תרפ"ו גליון 12 עמ' 1; Hag. ב' אייר תרפ"ו גליון 13 עמ' 1-2)

בבחירות להנהלת הקהילה שנערכו הפסידה הנציגות האורתודוכסית נגד הקואליציה ששיתפו החסידים עם הציונים. לראש הקהל נבחר אדם חילוני בשם ווארי בעל בית חרושת. החרדים ערערו על בחירתו, ולבסוף נשאר בתפקידו לאחר שהבטיח שמכאן ואילך לשנות את אורח חייו. (J.P. ב' אייר תרפ"ו גליון 16 עמ' 123; Hag. גליון 14 ט' אייר תרפ"ו עמ' 7: המדובר בחסידי הגאון ממונקאטש)

פרשבורג - [הב'] אברהם שמואל [בנימין] שרייבר בנו של הרב הראשי עקיבא שרייבר מסר הרצאה ע"פ הזמנת צעירי אגו"י באולם הקבלת הפנים של הקהילה, אודות התרשמותו מביקורו בא". קהל גדול הגיע ומאות נאלצו לוותר עקב הצפיפות ששררה באולם. התברר שבנו של הרב הוא נואם בחדסד עליון והצליח לרתק את הקהל. הוא האריך בתיאור על ה'כותל המערבי', ולאחר מכן דיבר על כולל שומרי החומות שחוסים בו 3000 נפשות. ביקר את הרב [יוסף] חיים זוננפלד שבזכותו מתפתחים מוסדות הכולל, והדגיש כי גאותינו עליו בני פרשבורג שהרי הוא משלנו בהיותו תלמיד סבי הכתב סופר והולך עד היום לאורו, וחלקו הגדול של החרדים רואים אותו כמנהיגם. הוא תיאר בפרוטרוט את פגישתו עם הרב הישיש כבן מאה שנה (חיים) [שלמה אליעזר] אלפנדרי מזקני חכמי ספרד בירושלים. עקב חולשתו הוא שוכב במטה וידי רועדות, וקולו כל כך חלש שבקושי שומעים אותו. אולם כאשר דיבר על המצב העגום של חיי הדת בארץ ישראל, זרמו המלים בהתלהבות כזו שעדיין מהדהד קולו באזני המרצה. בהמשך הוא תיאר את החיים הרוחניים-דתיים ביישוב החדש, וכאן הביע את אכזבתו במיוחד מחילול השבת שראה. הוא טען שלאגו"י יש הרבה מה לפעול בא", למשל שבמושבה הדתית מחנה ישראל אין מקוה. אם כי התרשם עמוקות מבני המקום שלאחר יום עבודתם רוכנים על הגמרא במשך שעות. גם הם רואים את הרב זוננפלד כמנהיגם. (J.P. ב' אייר תרפ"ו גליון 16 עמ' 122; Zs. U. ט' אייר תרפ"ו גליון 16 עמ' 5-6) ב-ה' אייר - בהתאם להחלטת ועידת הרבנים של פופראד - הופיעה משלחת של רבנים בראשם הרב הראשי [עקיבא] שרייבר והרב הראשי [קלמן] וועבער (פיטסאני) בפני השר המנהל הסלובקי ד"ר קאלאי, כדי לתת דווח בכתב על החלטות הועידה, וכן הגישו לו תזכיר על בקשות הועידה. השר הודיע שיביא את החומר בפני הממשלה והודיע שהלשכה האורטודוכסית זוכה במלוא ההכרה מטעם השלטון, כי היא התאימה את תקנותיה לחוקת המדינה בכך שפעילותה מסתכמת באופן בלעדי רק בנושאים דתיים בלבד. (J.P. ט' אייר תרפ"ו גליון 17 עמ' 128; שם ט"ז אייר תרפ"ו גליון 18 עמ' 134; Zs.U. גליון 17 ט"ז אייר תרפ"ו עמ' 5)

ייסוד נשות ובנות אגו"י בי"א אייר. צוין שמות כל בעלי התפקיד, ובראשה עומדת הרבנית. (J.P. ט"ז אייר תרפ"ו גליון 18 עמ' 134)

קושיצע (קאשווי) - בכ"ד ניסן נפטר ר' משה גולדשטיין בן 83, ת"ח מפורסם ויר"ש ברבים, סיים 3 פעמים את הש"ס, היה סוחר, אמנם כל מגמתו הי' תורה עבודה וגמ"ח. תלמיד מובהק של הצדיק מטולצ'בה [רבי אברהם יצחק גליק] ושל הרב יהודא אסאד. ההלוייה נערכה למחרת בהשתתפות ציבור גדול. עקב חודש ניסן וערב שבת לא נישאו הספדים רק דברי פרידה מאת הרב הראשי סלומון [שאול] בראך וחתנו יוסף ב. [דוב] פישוהף מפרשבורג. בבית העלמין ערכו לנפטר הקפות. (J.P. ט' אייר תרפ"ו גליון 17 עמ' 128)

קומארנו (קאמארן) - כתוצאה ממאמציו של הרב הראשי יהושע לפקוביץ התפתח הת"ת המקומי והתלמידים נבחנו בלימודי גמרא על סוגיות במסכת חולין וביצה. ע"פ

דרישת הרב, התלמידים לומדים רק לימודי קודש ובלמודי חול משתלמים באופן פרטי.
(J.P. ב' אייר תרפ"ו גליון 16 עמ' 123)

קעצ'קעמעט - בר מצוה של בלה בן ראש הקהל רודולף שטיינהרץ באחרון של פסח.
דרשו בין השאר: הסבא שישא אדולף וממלא מקום הרב פופר לזר [אליעזר]. (Egy. ג' אייר תרפ"ו עמ' 16)

אוראדא מארה (גראסוורדיין) - ב-כ"ח ניסן נערכה על ידי צעירי אגודת ישראל מסיבת פרידה לבחורי הישיבות שחוזרים לישיבות. הרבי מויז'ניץ [רבי ישראל האגר] שלח את שני בניו לייצגו. הרב מבולוכוב [אולי רבי פנחס חיים הורוויץ] דרש לכבוד הבחורים. הרב ברוך הגר מפולנא דרש בנושא פרקי אבות. (J.P. ט"ז אייר תרפ"ו גליון 18 עמ' 133)

ב"ה

ערלוי - מודעה (באידיש) מאת הרב שמעון סופר בדבר קבלת תלמידים לישיבתו. (Zs. U. גליון 14 כ"ה ניסן תרפ"ו עמ' 7)

ענדעם פֿערטיגטער טיילט מיט
דאס בחורים וועלכע לערנען וואָללען אונד פֿאַהיג
זינד, גמר' וחס' שאַן אלליין צו לערנען, אונד
זיך בדרך היראה פֿיהרען, קאָננען לויט היעניגען
פֿערהאַלטיגסען איהר אייסקאַממען האַבען.
אַהנע כתב ווירד קיינער אויפֿנענאַמען.
יום י"ג ניסן תרפ"ו פה ערלוי.

ה"ק שמעון בה"ג ראשבים
אבדק"ק ערלוי יצ"ו

קונסנטמיקלוש - הרב יאקאב [עקיבא] פֿישר מודיע שבחורים בעלי כשרון מוזמנים להירשם ישיבתו לזמן הקיץ. הזקוקים לתזונה יקבלו מזון ביתי. (Zs. U. גליון 14 כ"ה ניסן תרפ"ו עמ' 9)

טשארנא - בימים אלה נערכה הבחינה החצי-

שנתית של הת"ת 'עץ חיים'. בחן את התלמידים הרב הראשי כהן פרקש [זאב וואלף] והרב קליין ברנט [דוב בער] שנוכחו לדעת על רמתם הגבוהה של התלמידים. (Zs. U. גליון 15 ב' אייר תרפ"ו עמ' 9)

אירוסי שמעון בלאקסענהיים מועמד לרבנות בר"ח אייר תרפ"ו עם דינה בת הרב זאב קאהן אב"ד טשארנא. במסיבה נכח גם רבה של בעלעד [רבי אהרן זילברשטיין]. (Zs. U. גליון 17 ט"ז אייר תרפ"ו ע' 13; J.P. ט"ז אייר תרפ"ו גליון 18 עמ' 135: יעקב צוויבל מנירעדיהאזא מברך את חברו הנ"ל לרגל אירוסיו)

בודרוג-קרסטיר - לרגל היארצייט [הראשון] של הרב ישעיה שטיינר שחל בג' אייר, הודיע הח"ק המקומית כי ניתן יהיה לעבור את הגבול הצ'כוסלובקי במשך שבוע תמורת תעריף מוזל עבור קבלת הויזה שתנתן בגבול. (Zs. U. גליון 15 ב' אייר תרפ"ו עמ' 8; Egy. ג' אייר תרפ"ו עמ' 17)

ג'ור (ראאב) - חברת 'תומכי תורה' הארצית הנפיקה באישור ממשלתי מפעל הגרלות קודש למטרות החברה. (Egy. ג' אייר תרפ"ו עמ' 14)

קולוז'וואר (קלויזנבורג) - לפני מספר שנים נוסדה כאן קהילה ספרדית (חסידים) שהעסיקה שוחט משלה. לאחרונה נודע שהשוחט מעל בכספי ה-גבלה (מס הבשר). רב העיר הרב עקיבא גלזנר פסל אותו להיות שוחט. הקהילה בכדי לתקן את העוול שנעשה בקשה מהרבנים-החסידים שלא יתערבו לטובת השוחט כי הנושא הובא בפני

לשכה האורטודוקסית בבעסטערצע [ביסטריץ]. אחרים טוענים שהשוטט כן מסר דו"ח על הכסף של מס השחיטה. (Zs. U. גליון 16 ט' אייר תרפ"ו עמ' 10)

ווערבוי - מודעה-מכרז מאת הרב הראשי שמואל רייך, על אודות ת"ח שיוכל לנהל ישיבה בכוחות עצמו ובאופן בלתי תלוי ושיהיה תורתו אומנתו בלבד. (J.P. ט' אייר תרפ"ו גליון 17 עמ' 128)

מונקאץ' - בימים אלה דחתה ממשלת הונגריה תביעה ענקית של 32 אלף פרנקים שווייצריים שהופקדו בשנת 919 [תרע"ט] בתום מלחמת העולם ע"י הרב [חיים אלעזר] שפירא בכדי להעביר לירושלים לידי הכולל מונקאץ'. הכסף לא הגיע ליעדו והכולל תבע את ממשלת הונגריה בפני הבית הדין הבין-לאומי בהאג. ההונגרים טענו שהם אינם אחראים למה שעשתה ממשלת קארולי עם הכסף בזמנו. (Zs. U. גליון 16 ט' אייר תרפ"ו עמ' 10)

רבי אברהם יעקב
קאפל זינגר

סאמורין (סעמעריין) - בבחירות שנערכו ב"א אייר נבחר הרב [אברהם יעקב] קופל זינגר דיין בקעזמארוק לרב ראשי. כניסתו לתפקיד תהיה בל"ג בעומר. (J.P. ט"ז אייר תרפ"ו גליון 18 עמ' 133)

סערדאהעלי - סמוך לסגירת העיתון הגיעה הידיעה על אודות פטירת הרב יוסף פליישמן [ביום י"ג אייר] שהיה דיין במשך עשרות בשנים. היה תלמיד הכתב סופר, תורה ויראת שמים התאחדו אצלו. היה מעל גיל 80 בפטירתו. (J.P. ט"ז אייר תרפ"ו גליון 18 עמ' 133)

בעלעד - מאמר מערכת אודות נושא הישיבות שנידון בצורה שלילית ע"י שלטונות המחוז של שופרון. הדין נסוב סביב הישיבה או כפי שזה נקרא על ידם: 'בי"ס של בחורים' בבעלעד [בראשות רבי בנימין ברגר]. על מהות ההוראה, נושא הלימודים ורמתם ולבסוף מעמדם של התלמידים הזרים, כלומר אלה שבאו מחוץ להונגריה שהשלטונות כינו אותם כיוצאי גליציה. הישיבה היא מרכז רוחני למערב הונגריה, ועקב שמה הטוב מגיעים אליה תלמידים גם מחוץ לעיר וגם מחוץ למדינה כגון מסלובקיה. (Zs. U. גליון 17 ט"ז אייר תרפ"ו עמ' 1)

באלשאג'ארמאט - בל"ג בעומר תתקיים חתונת רחלן-הינדל] בת הרב הראשי יוסף [ישראל] דויטש עם יחיאל מרדכי שפיטצער בן [רבי אשר לעמיל הלוי שפיטצער] הרב הראשי של סעפעש-אולאסי [קירכדארף]. (Zs. U. גליון 17 מ- ט"ז אייר תרפ"ו עמ' 13)

'קנינות' הכת"ס

מורה אחד כתב פירוש לקנינות של ט' באב והביא להראות את החוברת ל'כתב סופר' כדי שיחווה דעתו על זה. לאחר מספר ימים הכתב סופר החזיר לו את החוברת בצירוף המלים: אתה כתבת פירוש על הקנינות ואני חייב לומר קנינות על הפירוש שלך. (Zs. U. גליון 14 כ"ה ניסן תרפ"ו עמ' 2)

עוללות

לעלה 20 - יזמתו של ה'יש"א ברכה' לאחדות בהונגריה

בענין מה שנכתב בעלה 20 עמ' כט-לא על יזמתו של הראשון לציון בעל ה'יש"א ברכה' בשנת תרנ"ז לעשיית אחדות בין המחנות בהונגריה, ועל חזרתו מזה בעקבות התנגדות רבני החרדים. מצאתי אגרת בענין זה מבעל ה'קדושת יום טוב' [נדפסה בספר 'גנזי כתבים' ירושלים תשכ"ג עמ' מד]. היא לפנינו מוגתה מצילום כתי"ק [שנדפס שם עמ' מג, עם קרעים וחסורים]:

ב"ה יום א' ויקהל תרנ"ז לפ"ק.

שלוכט"ס אל כבוד ש"ב בנש"ק ידי"ע ויד"נ ה' הרב כקש"ת מו"ה ירוחם טייטלבוים שליט"א בעיה"ק.

אחרי הברכה ושים שלום כהלכה ישים נא כת"ה עיניו על העתק מכתב הלוטה בזה... מעשה נורא

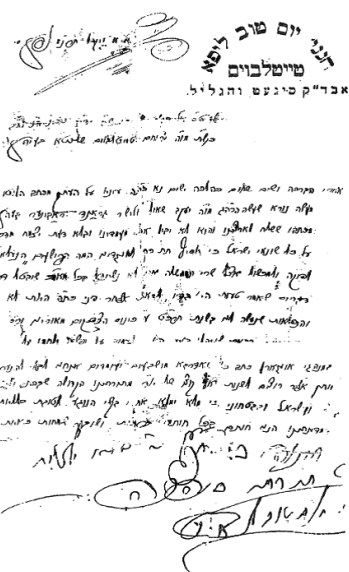
שעשה הרה"ג מו"ה יעקב שאול אלישר גראנד ראבינער בעה"ק... מכתבו ששלח לארצינו והוא לא יבין את מעמדינו ובלא דעת יצמח דבר... על כל שונאי ישראל כי יוסיף תת כח למתנגדינו המה הפושעים הנעלאגין... לפוקה ולמכשול אצל שרי הממשלה אם לא נשתדל בכל מאמ"כ שיבטל דר... דברים שאמר בטעות הי' בידו וזאת אשחר פני כת"ה היות לא... והנפלאות שנעשה לנו בשנת תרכ"ט ע"י כינוס הצדיקים מאורינו ורבותינו... לעמוד על נפשם ולחמו על... במנהגי אונגרין כתב כן, ואדרבא מושבעים ועומדים אנחנו לבלי להתערב אתן אשר רוצים לשנות אף קוצו של יו"ד מתורתינו הקדושה שבכתב ובע"פ... ומישראל, ובבטחוני כי מלא ימלא את בקשתי הנוגע לטובת כלליות... מדינתנו הנני חותם בכל חותמי ברכות ושובע שמחות כאוות... ואקוה כי חפץ ה' בידו יצליח... תורתו כנהר"ה

חנני יום טוב ליפא

שלמה וייס, מכון 'זכרון' - בני ברק

לעלה 36 - צאצאי רבי אהרן טויבער אב"ד באטורקעס

שם בעמ' יט נזכר שהיה לזקנינו האב"ד באטורקעס בעל 'יד אהרן' בן בשם מענדל. ובעת היותי שם בבאטורקעס בשנת תשס"א מצאתי בבית החיים את מקום מנוחתו, ועל מצבתו נחרטו השורות הבאות:

פ"נ / הנכבד ר' מענדל טויבער / בן הגאון מהר"ר אהרן / סג"ל זצ"ל אב"ד דפה / מה יתרון לאדם בכל עמלו / נפשו לא תשבע לקבר גורלו / חשבת דרכיך לעלות בקודש אוית / מחנות טהורים מושבך מקום קנית / נפטר ח' אייר תר"ל לפ"ק / תנצב"ה. גם זוגתו מנ"כ שם ועל מצבתה נחרט: פ"ט / האשה הצנועה אשת חיל היתה / תפארת בעלה ובניה מרת / געלה / אשת כ"ה ר' מנחם טויבער סג"ל / נפטרה ביום כ"ז שבט תרמ"א / ושם אמה רחל.

שם מצאנו גם מצבות מיוצאי חלציהם:

בנם ר' משה טויבער, על מצבתו שטמון בקרקע נחרט: פ"נ / איש ירא ה' / מרבים, המפורסם לשבח ולתהלה / מהור"ר / משה טויבער / בן ר' מנחם הלוי / ... / ... תרנ"ד / ושם אמו געלה. - וסמוך לו מצבת זוגתו: האשה הצדקת מרת / לאה טויבער / אלמנת הרבני / מו"ה משה הלוי טויבער ז"ל / ונכדת הגאון מו"ה / משה מרדכי בנעט זצ"ל / אב"ד דק"ק שטאמפען / ט"ז אייר תרפ"ד.

בתם מרת הינדל פישער, ועל מצבתה נחרט: פ"ט / האשה מ' הינדל / אשת כ"ה הלל פישער / בת ה"ה מנחם טויבער סג"ל / שהלכה לעולמה ביום כ"ו סיון תרמ"ט / תנצבה / ושם אמה געלא.

יצחק אהרן פישער - מונסי

בשולי המכתב: בבית החיים הישן בוואיטצען נמצאת מצבה שעליה חרוט: פ"נ / האשה הצנועה והחסידה / מרגליות יקרה / פערל בויס / אשר נפטרה בשם / טוב ביום ש"ק בדר"ח / ונקברת ביום א' ברח [בחודש?] / אדר ראשון שנת / תרלב לפ"ק / תנצבה / שם אמה מרים. במאטריקל הפטירות של הקהלה היא רשומה: יוזפה לבית טויבר ילידת באטורקעז אלמנת דויד בויס, נפטרה בת 56.

מסתבר שזו בת נוספת של רבי אהרן טויבר. והעירני ע"ז הרב יצחק אהרן פישר הנ"ל, שאם היתה בעת פטירתה בשנת תרל"ב בת 56 איך היא ילידת באטורקעז, הרי היד אהרן עלה על כס הרבנות שם בחודש אלול תקפ"א, ע"כ. אמנם כבר מצינו הרבה בספרי המאטריקלים שצוין מקום מוצאו של הנפטר ולא מקום הלידה.

לעלה 32 - רבי אשר אנשיל יונגרייז אב"ד זילאה וקהלתו

כל מה שנכתב ע"י שלום פולק שפורסם ב'עלי זכרון' 32 עמ' נ על קהלתו של זקיני הרה"ג ר' אשר אנשיל הלוי יונגרייז הי"ד רבה של העיר זילאו אינו ראוי לפרסום ויש למוחקו.

אני שהיתי בזילאו חצי שנה מפסח עד אחרי סוכות לפני מלחמת העולם השניה, והספקתי לספוג מתכני הקהילה שהיתה מושתתת על אדני המסורת והנהגה כמו בכל הערים החרדיות שבטרנסילבניה, כגון תלמוד תורה לבנים בה גם אני למדתי בשהותי שם, הכלי קודש היו יהודים יראי שמיים. זכורני שבכל ערב סבי הי"ד היה

מוסר שיעורים בגמרא בצבור, פרקי אבות בשבתות אחה"צ ודרשות לפי הצורך. בני הקהילה היו אמנם מתפללים בנוסח אשכנז, ברם סבי זצ"ל היה מתפלל לעצמו בנוסח ספרד. אני זוכר ששאלתי אותו על כך ואינני זוכר את תשובתו.

מה שמאוד צדה את אזני, היו הנעימות של ה'מערביות' בליל החג, שבסעבען לא הייתי רגיל לשמוע אותן. הבעל תפלה ביצע אותן בנוסח עילאי ושובה לב, שעד היום הן עדיין מהדהדות באזניי. סבי זצ"ל ביסודו היה חסיד בלז, וסיפר לי שהיה נוסע הרבה פעמים לאדמו"ר מבלז זיעועכי"א.

נכון, שהיו כמה יהודים שלא שמרו שבת כמו בכל עיר ועיר בטרנסילבניה, והמכשול היה שיום השוק נקבע ליום השבת. סבי זצ"ל סיפר לי שהוא השתדל מאוד וביקש להעביר את יום השוק לאחר מימי החול, ולפני כל מועד של בחירות מוניציפליות הבטיחו לו הנציגים שאכן יעשו כן, אבל הבטחות לחוד, כמו כאן בארץ...

בבורו-פרק קיים בית כנסת 'תפארת אשר' בפינת רחוב 47 - 12 אבניו, וסיפר לי רבה של בית הכנסת הרב פרידמן הרב מטענקא הי"ו, שאת בית הכנסת יסדו אנשי זילאו, והם מקיימים בכל שנה ביום י"א סיון את היארצייט של קהילת זילאו עם סעודת הילולא כמקובל.

סבי זצ"ל עסק גם בפדיון שבויים, ודאג גם שישחררו לקראת החגים את היהודים ששירתו בצבא הרומני, מאחר והמפקדה של היחידה (צידי ההרים. ברומנית: VANATORDE MUNTE) היתה בזילאו, ובזה כן נחל הצלחה. תנצב"ה.

במצורף הנני מעביר את תמונתו של האדמו"ר הקדוש ה'אהבת ישראל' זיעועכי"א, בו מופיע גם סבי ר' יצחק גרובר ע"ה (הנזכר בעלי זכרון שם עמ' נב והלאה), שהיה תמיד הספונסר של האהבת ישראל ונסע עמו יחד למרחצאות הן בבורסק, קרלסבאד, מריבאנד ועוד. בתמונה נראה סבי ע"ה מאחורי האדמו"ר זי"ע כאשר נגשו אליו שני יהודים

'אהבת ישראל' בקרלסבאד
מאחוריו ר' יצחק גרובר

מקרלסבאד שהחזיקו ביד טופס לוטרי (הגרלה), ובקשו ממנו ברכה להצלחה, וברכתו התקיימה והם זכו אז במיליון קרונה. זיעועכי"א.

אברהם הלוי יונגרייז - ירושלים

לעלה 39 - זיווגיו של רבי שמשון ווערטהיימער

בעלי זכרון גליון 39, במאמר של הרב ישכר דוב קלויזנר שיחי', מובא סיפור אודות הגאון רבי שמשון ווערטהיימער, מתוך דרשה שבכת"י הגאון בעל המשנת שכיר זצ"ל ה"ד. ובאמת סיפור דומה לזה אודות הגאון ר' שמשון ווערטהיימער מובא בכמה מקומות, אבל כנראה שאין הסיפור, הן בנוסח זה והן בנוסחות האחרות, תואם עם המציאות.

הגאון רבי שמשון ווערטהיימער היה חתן הגאון רבי יצחק איצק ברילין אב"ד המלברג ומנהיים זצ"ל, בעל בתו מרת פרומט ע"ה. נוסח וגם תמונת מצבת מרת פרומט נמצאים בספרו של דובער וואכשטיין רשימת המצבות בביה"ח הישן בוויען חלק שני מצבה מס' 716, [התמונה נמצאת אצל הצילומים בסוף הספר], על המצבה מפורש שהיא היתה אשתו הראשונה. היא נולדה ביום כ"ב שבט ת"ט לפ"ק, כמו שמפורש על מצבתה, ונפטרה בליל שביעי של פסח תע"ה לפ"ק, כאשר הגאון רבי שמשון זצ"ל כמו שמפורש על המצבה, וכך כתוב על המצבה: ... הלא היא כתובה על ספר החורבן הה אשתו ראשונה.

בעת שנשא הגאון רבי שמשון זצ"ל את זוגתו מרת פרומט היתה אלמנה, בעלה הראשון היה החבר ר' יהושע נתן בן החבר ר' יחיאל אופנהיים מוירמייזא שנפטר ביום ו' כ"ו חשוון [תל"ט או אולי תמ"ב, עי' בראנדבאמערקען של וואכשטיין עמ' 47]. [עי' בפנקס הזכרת נשמות דקהלת וורמייזא, קובץ על יד כרך ג' עמ' 29, ובמילואים קובץ על יד כרך ה' עמ' 23].

בנו של החבר ר' יהושע נתן וזוגתו מרת פרומט היה הקצין ר' יצחק אופנהיים זצ"ל בנו חורגו של הגאון רבי שמשון ווערטהיימער זצ"ל, שנפטר בוויען י"ב תשרי ת"ק לפ"ק. נוסח מצבתו בספרו של וואכשטיין מצבות וויען [חלק ב' מס' 838], ולפי מה שכתוב שם נולד זמן קצר לפני פטירת אביו. [מזה שלא נקרא על שמו ברור שלא נולד אחר מותו]. וא"כ יש לשער שהגאון רבי שמשון נשא אותה קרוב לשנת ת"מ או זמן קצר לאחר מכן.

בשנת ת"ל היה גירוש מקהלת וויען, ובמשך איזה שנים לא ניתן רשות ליהודי לגור שם. בשנת תמ"ג ניתן רשות ליהודי החצר הקצין כהר"ר שמואל בן כהר"ר שמעון וואלף אופנהיים להתיישב בוויען, אך בעת ההיא לא היה שום קהלה או רב שם. [פרטים אודות הגירוש ידועים ומפורסמים בכל ספרי תולדות קהלת וויען, זמן בואו של הקצין ר' שמואל אופנהיים בשנת תמ"ג מובא בספרו של וואכשטיין הנ"ל, ובספרו של גרינוואלד 'שמואל אופנהיים און זיין קרייז', אשר כל כולו מיוסד ממסמכים מבית המלכות ושריו].

הגאון רבי שמשון וועטהיימער, אשר זוגתו מרת פרומט היתה בת אחות הקצין ר' שמואל אופנהיים, בא לוויען ביום כ"ה כסליו שנת תמ"ה כאשר מפורש על מצבת

קברו, "נולד יום א' י"ג שבט תיחל ובא לכא' ווין יום א' כ"ה כסליו תמ"ה ל' והי' הולך וגדול בעושר ובתקיפו' עפ"י רוב חכמתו עד יום א' טוב מנחם תפ"ד לק", וקרוב לוודאי שבא לויען אחר שנשא זוגתו מרת פרומט, שדודה הקצין הר' שמואל אופנהיים הביאו אליו להיות לו לעזר בהנהלת עניניו כאשר באמת בתחלת שימושו בחצר המלכות שימש כעוזר לדודו, [כאשר מפורש בספרו של גרינוואלד הנ"ל].

בזווג שני, [בשבט תע"ו כבר היה נשוא לזוגתו השני', עי' מצבות וויען ב' עמ' 67-69], נשא הגאון מו"ה שמשון ווערטהיימער את מרת מערלי אלמנת הר"ר יצחק בן הר"ר יודא ברלין זצ"ל, [נולדה בשנת תל"ו בערך, עי' וואכשטיין מצבת וויען עמ' 156 הערה 2, שהיתה בת חמישים בעת פטירתה בשנת תפ"ו].

ועל פי ידיעות אלו ברור הדבר שאין שום מקום לקבל סיפורים הנזכרים כאמיתיים.

לעלה 38 - השלמות לתולדות משפחת פעלנער

וכאן המקום לתקן איזה טעותים שנפלו במאמרי פרקים לתולדות משפחות במאטערסדארף בעלי זכרון גליון 38 עמ' כ"ז.

שם עמ' ל"א אות ג' אודות מרת אסתרל בת הגאון ר' יואל פעלנער טעיתי בזה, ובשנים, כי מקודם ראיתי רישום לידת הילדה אסתרל בת הגאון ר' יואל בשנת תקצ"ח, ולא ראיתי מה שרשום בהמעטריק שהילדה ההיא נפטרה כעבור חצי שנה, וע"כ מה שכתבתי בסוגרים שמצאתי רישום לידתה של מרת אסתר אשת ר' וואלף רייכנער בק"ק מט"ד אינו נכון, אבל מה שנראה לי כעת הוא שמרת אסתר אשת ר' וואלף היא רעגינא בת הגאון ר' יואל פעלנער שנולדה בשנת ת"ר, שנרשם באות ג' השני' שם, (בטעות נכתבו אות ג' שתי פעמים).

והטעות השניה הוא שמצאתי רישום פטירת נעטי פעלנער בשנת תרמ"ג, וחשבתי שהיא מרת אסתר אשת ר' וואלף רייכנער, וע"כ כתבתי שם כי מרת אסתרל נפטרה ביום כ"ג אדר שני שנת תרמ"ג, וזה אינו, כי נעטי פעלנער הנ"ל לא היה שמה מלידה פעלנער, רק נקראת כך על שם בעלה כדרך שרושמים בהמעטריק, ונעטי היתה באמת ילידת צעהלים. אבל מרת אסתרל בת הגאון ר' יואל פעלנער נפטרה כ"ד תמוז תרמ"ד כאשר נרשם בפנקס הח"ק קדישא, וכך נמצא גם בהמעטריק. (אלא שבהמעטריק כתוב שהיא היתה בת 46 וא"כ נולדה בשנת תקצ"ח, ואולי בשעת פטירתה חיפשו בהמעטריק וחשבו ימי שנותיה על פי לידת אחותה שנפטרה בילדותה).

שם עמ' ל"ב אצל בילא בת ר' יואל פעלנער, יש להוסיף: אשת התו' מו"ה אהרן האלצער מקאבדערסדארף [התחתנה 1 JAN 1868], מרת בילא נפטרה במט"ד JAN 25 927 בת 84 [בהמעטריק כתוב שהוריה יואל ומאריא פעלנער]. מו"ה אהרן נפטר OCT 31 909 במט"ד בן 66. - בניהם: 1) יואל נולד 26 OCT 1868. בפנקס הנימולים

של מו"ה זלמן העניגסבער ממט"ד: ביום ב' טו"ב מרחשוון תרכ"ט לפ"ק פרעתי את הילד [עפ"י המעטריק שם הילד יואל] בן ידידי התורני מו"ה אהרן האלצר אחר החותן מ' גאטליב. 2) אמעליא נולדה 17 NOV 1869 אשת אברהם הרש גאנז, 3) בער ליב נולד 8 SEPT 871 נפטר 883, בפנקס הנימולים של מו"ה זלמן העניגסבער ממט"ד: הילד בערל ליב בן ידידי הרבני מו"ה אהרן האלצר נ"י נמול על ידי בחיתוך והפריעה ע"י מ' גאטליב דייטש נ"י ביום ער"ה לשנת תרל"ב. 4) בנימין זאב המכונה וואלף נולד 25 MAR 1873, בפנקס הנימולים של מו"ה זלמן העניגסבער ממט"ד: יום ג' ד' ניסן תרל"ג מלתי את הילד בנימין זאב המכונה וואלף בן ידיד הרבני מו"ה אהרן האלצר נ"י והפריעה ע"י התו' מו"ה גאטליב דייטש. 5) זלמן נולד 16 FEB 1875, בפנקס הנימולים של מו"ה זלמן העניגסבער ממט"ד: ביום ג' ח"י אדר ראשון שנת תרל"ה ומלתי למז"ט את הילד שלמה בן אהו' ידידי הרבני מ' אהרן האלצר נ"י והפריעה נעשתה ע"י ידידי הקצין מ' גאטליב ... 6) עזריאל (איזידאר) נולד 6 JAN 1877, בפנקס הנימולים של מו"ה זלמן העניגסבער ממט"ד: בש"ק פ' וארא כ"ח לחדש טבת שנת תרל"ז מלתי את הילד עזריאל בן ידידי הרבני מו"ה אהרן האלצר נ"י והפריעה נעשה ע"י מחותני מו"ה גאטליב דייטש נ"י. כנראה שהיה לו עוד ילדים.

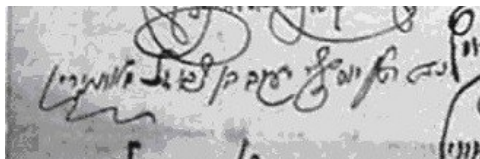
שם עמ' ל"ו באות ג' כתוב יום ד' ה"ח והוא טעות וצ"ל כ"ח.

יצחק נחמן שטראה - ברוקלין

לעלה 39 - רבי יוסף יעקב לעבאוויטש מסטרימטערא-צפת

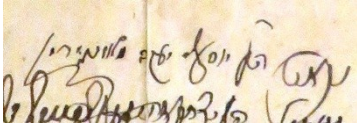
ב"עלי זכרון" מס' 39 עמ' ע' חקר הרב שמואל יוסף הכהן ברעכער אודות זקינו רבי יוסף יעקב לעבאוויטש ז"ל מסטרימטערא-צפת.

מצאתי שתי חתימות זהות על שתי מסמכים מעיה"ק צפת שכנראה הוא של רבי יוסף יעקב הנ"ל. א) מסמך משנת תרל"ה (פורסם בקטלוג "יודאיקה ירושלים", חנוכה תשס"ד, עמ' 135) הנשלח מעיה"ק צפת ובו ממנים את אנשי ק"ק בארשא כגובים וגזברים של קופת מעות א"י בנשיאות הרה"ק ה"צמח צדיק" מוויז'ניץ ז"ע, ובין החותמים: הק' יוסף יעקב בן צבי ז"ל מאונגירין. ומכאן אולי נודע לנו את שם

אביו כרבי צבי ולא בנימין אבא. גם כותב המאמר הביא שבנו הראשון של רבי חיים ליב לעבאוויטש ז"ל היה רבי צבי ז"ל. במסמך יש חתימה נוספת: הק' זיסי אליעזר ב"ר יוסף יעקב נר"ו.

הוא בנו של רבי יוסף יעקב הנ"ל וכדלקמן. אשת רבי זוסיא אליעזר היתה מרת שרה ע"ה בת רבי מרדכי ליפשיץ ז"ל מירושלים. פטירתה נרשם בפנקס הח"ק בצפת:

האשה שרה א"ר זוסי' אליעזר ב"ר יוסל יעקב מאונגרין ב"ר מרדכי ליפשיץ מירושלים ת"ו נפטרה פתאום ליל ב' אלול הנ"ל [תרל"ה] ונקברה בשטח מערת ההצה"ק מזלאטשוב. (ב) מסמך מיום ד' תמוז שנת תרמ"ג (לא פורסם עדיין ועוד חזון למועד א"ה) אודות מכס על הבשר, ובו חתומים אנשי כולל עסטרייך (מארמארוש), ובין החותמים: הק' יוסף יעקב מאונגרין.

עמרם בנימין וידר - בני ברק

מרת פעסל פרנקל לבית ביכלר מדינדיש

ברישום האזרחי של דינדיש מופיע רשומת פטירה של יוזפה ביכלר, אלמנתו של ליפוט פרנקל. לפי הרשומה, יוזפה נפטרה בשני לספטמבר 912, בת 99 שנים, שם אביה מרטון ביכלר, ושם אמה רוזליא ביכלר. יוזפה נקברה בבית הקברות בדינדיש ועל מצבתה רשום: "פ"ט" / האשה החשובה מרת / פעסל / מתה כ אלול תרע"ב / ש"א זיסל" (ובהונגרית יוזפין בוכלר, אשת ליפוט פרנקל, בת 103 שנה) (תמונת המצבה באדיבות JewishGen). כפי שכתבו כאן במאמרים קודמים, להרב יהושע פלק ביכלר (שכיהן כרב בסודיץ ובסעטשין) היה אח בשם ר' מאיר, ואולי יוזפה/פעסל היתה בתו. ואכן בבית הקברות בדינדיש קבורים כמה מצאצאי ר' אהרן בן ר' מאיר ביכלר. אך על מצבת ר' אהרן בן ר' מאיר ביכלר ביארמט רשום "ושם אמו לאה".

ואולי ר' מאיר נישא תחילה למרת זיסל, ואחר כך למרת לאה.

שניאור מרוזוב - ברוקלין, נו יארק

בשולי המכתב: שמתי לב לזה לפני זמן רב. לרוע המזל תעודת הפטירה שלה לא מספרת לנו שום דבר. אבל ההרגשה שלי היא שזו לא אותה משפחת ביכלר. היו בהחלט משפחות אחרות של ביכלר בהונגריה. גם לילדיה לא היו שמות של ביכלר - לא חנוך ולא אהרן. דבר מעניין נוסף יש לציין כי היא נולדה בשנת 812 או בשנת 808, ויש לה בת שנולדה בשנת 862. זה אומר שהיא היתה לפחות בת 50 (או אולי בת 54) כאשר היא ילדה את הבת. אפשרי, אבל לא סביר. חושבני שהגיל שלה שנרשם ברישום הפטירה (במיוחד זה שעל המציבה שלה) הוא מנופח.

ש. יוסט - ברוקלין

לעלה 19 - ר' קאפיל מעזעי

בעלה 19 עמ' מ"ו נכתב אודות הר"ר קאפיל מעזעי [תלמיד ה'ערוגת הבושם' בשנת תרמ"ז. ב"ר מרדכי מסערעפ] באדאני, שהיה חתן רבי משה יצחק חנוך גרינבוים משם (תלמיד החת"ס). הנה בסו"ס 'הכרמל' מאת ר' יוסף גרינבוים, מזכיר את המסייעים להוצאת הספר ושם כתוב: "שאר"י וקרובי מו"ה מרדכי ואחיו מו"ה אברהם גרינבוים (בני אחי אבי דודי הרב החריף חכם גבור ועשיר מו"ה משה יצחק ז"ל) ניר אדאן, חתניהם מו"ה יוסף פראנקל מו"ה קאפל מעזעי מו"ה לייבוש". מכאן אולי ניתן להבין בטעות שר' קאפל היה חתנו של ר' משה יצחק, אמנם נראה לי שהוא היה חתן בנו ר' אברהם. מצאתי את רישום הנישואין של ר' קאפל מעזעי במאטריקל טעגלאש. הנישואין התקיימו ביום 28 מרץ 894 [תרנ"ד], החתן יאקאב מעזעי בן 23 מביהאר אודווארי יליד סערעפ, בן מארטון מעזעי ויעטי? ויינברגר, נשא את רוזה גרינבוים בת 17 ילידת ניר אדאני, בת של אלבערט גרינבוים ויעטי? גלאטשטיין. המסדר קידושין: הרב פערענץ זילבערשטיין הרב באויפעהרטו [=ראצפערט. טעות ברישום שם המשפחה, שכן המדובר ברבי נפתלי הירצקא הלוי זילברמאן אב"ד ראצפערט]. העדים: אלבערט גרינבוים מניר אדאני ולורינג מעזעי מסערעפ. מכאן נראה שמרת רחל אשת ר' קאפיל היתה בת ר' אברהם בן ר' משה יצחק גרינבוים.

שמחה בונם יוסף סיימון - בני ברק

בשולי המכתב: חידושי תורה מר' יעקב קאפל מעזעי נדפסו ב'זילקט יוסף' שנה ג' וד'. תשובה אליו "הרב הנגיד... בק"ק אדאני" בשו"ת קב חיים סימן מט משנת תרצ"ג.

נערך ע"י

הרב משה אלכסנדר זושא קינסטליכער

כל הזכויות שמורות

את העלה ניתן לקבל במייל 3446@okmail.co.il